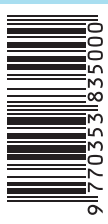

cijena 1.5 EUR

petak, 21. septembar 2018.

MONITOR

CRNOGORSKI NEZAVISNI NEDJELJNIK

Broj 1457 godina XXIX

kako nas je ojadio štrabag

CRNA GORA UVIJEK PLAĆA DVA PUTA

ekologija po naški

**JEZERO SA FEKALIJAMA
KRAJ TARE PREŽIVJELO
SVE KOLAŠINSKE VLASTI**

**slučaj ministra
pavla radulovića**

**MNOGO HTIO
NIŠTA ZAPOČEO**

FOKUS

**AKO JE REGIONALNI VODOVOD
IZGUBIO 12 MILIONA EURA:**
Isplata u trećem činu
(Zoran Radulović)

7

DANAS, SJUTRA

Lideri u laganju (Milena Perović-Korać)

11

MONITORING

**MALE HIDROCENTRALE OD EKOLOŠKE
ŠTETE DO BOGAĆENJA POJEDINACA:**
Prazna korita pune džepove miljenika vlasti
(Predrag Nikolić)

16

EKOLOGIJA PO NAŠKI:
Jezero sa fekalijama kraj Tare
preživljiva sve kolašinske vlasti
(Dragana Šćepanović)

20

DRUŠTVO

**ZAKON O PLANIRANJU I IZGRADNJI
PONOVO NA DORADI:**
Ministar Radulović se preračunao
(Branka Plamenac)

22

ALTERVIZIJA

STRAH (Milan Popović)

25

OKO NAS

NOVI UDAR NA PRIIMORSKE OPŠTINE:
Centralizacija prihoda (Mustafa Canka)

32

**DEPOPULACIJA SJEVERA
NEZAUSTAVLJIV PROCES:**
Prazne učionice i prazna obećanja (Tufik Softić)

34

CRNO TRŽIŠTE AKADEMSKIH RADOVA:
Pošto zvanje? (Miljana Dašić)

36

INTERVJU

BRANKA PRPA, ISTORIČARKA IZ BEOGRADA:
Pogubnost iskrenih laži (Veseljko Koprivica)

38

**NAPREDAK DESNICE
ŠIROM KONTINENTA:**
Evropa uzalud pokazala
zube Orbanu
(Milan Bošković)

42

PERISKOP

FENOMEN JEDNE KNJIGE
(Gradimir Gojer)

45

FOKUS

**Dok Štrabag, na osnovu
odluke Apelacionog
suda, očekuje ogroman
novac od RVCP,
javnost se pita – ko
je odgovoran u kompaniji i Vladi
za problematično zaključenje i
raskid ugovora, izloženost sudskom
postupku i (moguće) lošu pravnu
strategiju? Jasno je samo da će
sve opet pasti na naš teret**

**STR
7-10**

14. septembar 2018.
broj 1456.

7. septembar 2018.
broj 1455.

PRAZNA KORITA PUNE DŽEPOVE MILJENIKA VLASTI

Iako je ukupni potencijal planiranih malih elektrana zanemarljiv za energetski bilans i uprkos nemjerljivoj ekološkoj šteti, ne odustaje se od namjere da se subvencioniranom strujom, preko računa građana isisaju milioni eura

STRANA 16

PRAZNE UČIONICE I PRAZNA OBEĆANJA

Da je odliv stanovništva posebno izražen na ruralnom području sjevera, selo Kaludra najbolji je primjer. Ova beranska mjesna zajednica, na dvanaestom kilometru od centra grada, poznata kao stočarski i voćarski kraj, 1961. godine imala je 611 stanovnika, a danas u njoj živi svega njih stotinak

STRANA 34

POŠTO ZVANJE?

Društvene mreže, oglasi, internet, zgrade fakulteta i njihova okolina izvor su široke ponude „intelektualnih usluga“ – od maturskih i seminarskih radova do doktorata. Cijene radova formiraju se zavisno od vremena potrebnog za izradu, kompleksnosti teme, dostupnosti materijala, kvaliteta izrade, kao i od konkurencije. U prosjeku, diplomski rad košta između 80 i 250, magistarski od 200 do 500, a cijene doktorata idu i do deset hiljada eura

STRANA 36

BRANKA PRPA, ISTORIČARKA IZ BEOGRADA POGUBNOST ISKRENIH LAŽI

Današnja Srbija je zemlja bez vrijednosnih sistema. Svi prethodni su ukinuti, a nisu uspostavljeni novi koji će u kreativnom smislu doprinijeti razvoju humanističkog svijeta i čovjeka

STRANA 38

U izradi ovog broja, osim gdje je drugačije naznačeno, korištene su fotografije iz arhive Monitora i Vijesti.

Izdavač:
"MONITOR" d.o.o.
Podgorica

Nedjeljnik MONITOR
Podgorica, Trg Republike bb
<http://www.monitor.co.me>
E-mail: monitor@t-com.me
Prvi broj crnogorskog nezavisnog nedjeljnika
"Monitor" izašao je u Titogradu,
19. oktobra 1990.
Utemeljivači nedjeljnika: dr Miodrag Perović i
Stanislav Čano Koprivica

Predsjednik Odbora direktora:
dr Miodrag Perović

V.d. izvršna direktorica:
Milena Perović-Korać

**Glavni i
odgovorni urednik:**
Esad Kočan

Redakcija:
Veseljko Koprivica (šef deska), Zoran
Radulović (ekonomija), Marijana Bojanić,
Mustafa Canka, Tamara Kaliterna,
Petar Komnenić, Milka Tadić-Mijović,
Predrag Nikolić, Milena Perović-Korać,
Branka Plamenac,
Nastasja Radović, Tufik Softić,
Radmila Stojanović, Olivera Lakić
Miodrag Vukmanović
Kolumnisti:
Ferić Muhić, Milan Popović, Filip Kovačević,
Gradimir Gojer, Zoran Pusić

Grafički urednik:
Dragan Lučić

Organizacija i distribucija:
Slobodan Dedić

Telefon:
020/404 641; 404 645; 069 327 727
Fax:
020/242 306

Rukopise ne vraćamo
List izlazi petkom
List je registrovan kod Republičkog sekretarijata za
informisanje Crne Gore pod brojem 64.
Pretplata za Crnu Goru: šest mjeseci 39 €, godina
78 €. Sva obavještenja o pretplati možete dobiti na
telefone 404 641; 404 645 i 069 327 727
Pretplata na račun broj: 510-2839-59 kod CKB
Podgorica u korist nedjeljnika: "Monitor", Podgorica

Pretplata za inostranstvo na šest mjeseci
SAD USD 138
AUSTRALIJA AUD 230
EVROPA EUR 95
ŠVAJCARSKA SHF 161
Detaljnije informacije o pretplati na strani 64

Priprema:
Studio "MOUSE" - Podgorica

Štampa:
"Daily press" - Podgorica

Distribucija:
„S PRESS!-Podgorica

4G MREŽA

♥ In a relationship

Alcatel 3L

URBAN S

5000MIN 1000SMS
u mreži mreže na 06 mrežama

100MIN 2GB ~~Internet~~
na 06 mrežama **20GB** Internet

Alcatel A3

URBAN S

5000MIN 1000SMS
u mreži mreže na 06 mrežama

100MIN 2GB ~~Internet~~
na 06 mrežama **20GB** Internet

SVE TO ZA SAMO
19,9 €
mjesečno

PAR ZA PRIČU!

Za samo 19,9 eura mjesečno dobijate dva Alcatel telefona i 2 Urban S postpaid kartice, sa 10 puta više Interneta!
BUDI URBAN, BIRAJ MTEL!

m:tel imate prijatelja

www.mtel.hr / info@mtel.hr

Facebook Twitter YouTube

Pravilnik o korištenju usluga m:tel mreže, 100% usuglasno sa 24 mjesecima. Navedeni podaci ne važe u roamingu.

VLASNIKU KIPS-A 30 MILIONA

Pravni zastupnik **Rista Drekalovića**, vlasnika KIPS-a, **Predrag Savić** kazao je da Vlada još nije započela razgovor o visini naknade koju je dužna da isplati na osnovu presude Evropskog suda za ljudska prava.

Crna Gora je, prema presudi Evropskog suda, Drekaloviću prekršila pravo na pravično suđenje, na imovinu i djelotvorni pravni lijek jer mu je bivši gradonačelnik Podgorice **Miomir Mugoša** 2005. godine stopirao gradnju trgovačkog centra na Starom aerodromu.

Vladi Crne Gore je, odlukom suda, ostavljena mogućnost da se sa vlasnikom KIPS-a dogovori oko odštete od 30 miliona, dok će on platiti samo sudske troškove.

„Svota od preko 30 miliona eura štete nije paušalno određena, već uz pomoć eminentnih vještaka i ugledne revizorske kuće. U pregovorima ako do njih dođe, jer na potezu je Vlada Crne Gore), ključnu ulogu imaće gospodin Risto Drekalović, a mi ćemo mu pružiti najkvalitetniju pravnu i stručnu pomoć“, kazao je Drekalovićev advokat.

On je dodao da predmetna odluka Evropskog suda ima karakter međupresude, a utvrđivanje visine naknade štete tek slijedi.

„Spremni smo za sve moguće rasplete i situacije. Kao dokazano uspješan i ozbiljan privrednik i domaćin, gospodin Drekalović, će i dalje vrlo strpljivo i odmjereno čekati rasplet događaja i zasad bez oglašavanja u javnosti“, rekao je Savić.

Nova generacija elektronskog bankarstva za pametne telefone
Erste mBanking

- Do 3 besplatna mToken-a - Opcija Slikaj i plati - Mogućnost personalizacije ekrana - Pregled stanja svih računa, kartica, transakcija - Opcija e-Uplatnica
- Besplatno preuzimanje aplikacije sa

www.erstebank.me

ERSTE Bank

Važno je koja je Vaša banka.

POVLAŠĆENI PROIZVOĐAČI STRUJE

OD DRŽAVE 15 MILIONA ZA PODSTICAJ, DRŽAVI 771 HILJADA

Prema podacima Crnogorskog operatera tržišta električne energije (COTEE), preko 15 miliona eura isplaćeno je dosadašnjim povlašćenim proizvođačima na ime podsticaja za proizvodnju struje, dok su oni, po osnovu koncesione naknade, državi platili svega 771 hiljadu eura do kraja jula ove godine.

Koncesionu naknadu plaćali su *Hidroenergija, Igma enerđi, Sinerđi i Kronor*, a među povlašćenim proizvođačima koji dobijaju podsticaje su i *Hydro Bistrica i Vjetroelektrana Krnovo*. Podsticaje za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, koji su uvedeni u maju 2014. godine, građani plaćaju kroz račune za struju.

„Od predmetna četiri poreska obveznika, dva u potpunosti redovno izmiruju dospelje obaveze po osnovu koncesione naknade, dok je kod dva poreska obveznika u ovom momentu evidentno manje kašnjenje u izmirivanju obaveza po ovom osnovu, i to za 2018. godinu“, kazali su iz PU, ne navodeći ko kasni sa plaćanjem.

Iznos koncesione naknade različit je kod ugovora o koncesiji dodijeljenih na osnovu tenderskog postupka i

kod ugovora na osnovu energetske dozvole, objašnjavaju iz Ministarstva ekonomije.

„Kod ugovora o koncesiji dodijeljenih na osnovu energetske dozvole, shodno prihvaćenom modelu tipskog ugovora, koncesiona naknada je fiksna i iznosi 6,1 odsto od proizvedene ili planirane proizvodnje, ukoliko je planirana proizvodnja veća od ostvarene. Visina koncesione naknade kod ugovora dodijeljenih na osnovu prva dva tenderska postupka se kreće u intervalu od 4 do 15% od proizvedene ili planirane proizvodnje, ukoliko je planirana proizvodnja veća od ostvarene, dok kod tenderskih postupaka sprovedenih nakon 2013. godine koncesiona naknada iznosi 6,5 odsto ostvarene godišnje proizvodnje mHE, s tim da taj iznos ne može biti manji od 5 odsto planirane proizvodnje iz idejnog rješenja“, kazali su iz Ministarstva.

Oni navode da za vjetroelektrane investitori plaćaju zakup za državno zemljište, dok se za solarne elektrane koje se grade na osnovu energetske dozvole i koje su smještene na površinama stambenih, poslovnih i/ili infrastrukturnih objekata ne plaća se koncesiona naknada.

HETA ASSET RESOLUTION

Poslovna zgrada u Baru na izuzetnoj lokaciji 2690 m2

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me

ČLANOVI ORGANIZACIJE KOD su zajedno sa građanima, sredinom ove nedjelje, posadili prvih 10 stabala iz inicijative 100.000 stabala za glavni grad. Stabla su posađena ispred ulaza Vojvode Stanka Radonjića u Podgorici, u neposrednoj blizini Katastra.

Organizacija KOD je 4. septembra pokrenula Inicijativu da se u Podgorici u naredne dvije godine posadi 100.000 stabala koja bi zauzimala površinu od oko pet kvadratnih kilometara prostora koliko iznosi, kako navode, nepošumljeni dio Veljeg brda ili park šume Dajbabska gora i Malo brdo.

Prve višegodišnje sadnice će biti plaćene uz pomoć materijalnih i novčanih donacija članova Organizacije KOD, građanki i građana. Otvoren je žiro-račun 520-39659-20 (Organizacija KOD - svrha plaćanja ZA 100.000 STABALA) na kome se slivaju sredstva svih koji žele da pomognu akciju. „Svi građani će imati uvid u kompletnu dokumentaciju o prikupljanju i trošenju novca - potrebno je samo da se to zatraži mejlom preko adrese info@kod.org.me“, saopšteno je iz organizacije.

PLUS

ZABRANU GRADNJE STANOVA ZA TRŽIŠTE na prostoru Njegoševog parka i Kasarne *Morača* predložio je Skupštini Glavnog grada podgorički odbor Građanskog pokreta URA. Usvajanjem ovog predloga stvorili bi se preduslovi za formiranje centralnog gradskog parka, na tom prostoru.

Centralni gradski park bi, navodi podgorička URA u predlogu odluke, obuhvatao površinu veću od 180.000 kvadratnih metara, a u njemu bi bilo moguće graditi samo objekte kulturnog, obrazovnog, sportskog i rekreativnog tipa, uključujući i lokalne objekte od javnog interesa (puteve, trotoare i sl.) i izložbene prostore.

Predsjednik odborničkog kluba „Podgorička URA – Pravo na grad!“ **Luka Rakčević**, ukazao je da bi „bilo kakva dalja stambena ili poslovna gradnja, na tom prostoru, podrazumijevala trajno i bespovratno uništenje najljepšeg dijela naše Podgorice“.

CENTRALNA BANKA, kojom rukovodi guverner **Radoje Žugić**, zatražila je od Osnovnog suda da se zatvori za javnost suđenje po tužbi bivše viceguvernerke Irene Radović koja je tu instituciju i guvernera tužila za

mobing i diskriminaciju. O tom zahtjevu odlučiće sudija podgoričkog Osnovnog suda Mladen Grdinić kome je dodijeljen predmet.

Skupština je početkom jula smijenila Radovićevu sa pozicije viceguvernera. To je urađeno na predlog Savjeta CBCG koji je jednoglasno prihvatio inicijativu Žugića da se ona smijeni.

U tužbi je Radovićeva, između ostalog, istakla da je pokretanju postupka za zaštitu od mobinga prethodilo kontinuirano i učestalo diskriminatorno ponašanje Žugića u dužem vremenskom periodu u procesu rukovođenja CBCG, te da je time izvršio mobing nad njom. Ona navodi da joj je Žugić nezakonito oduzeo nadležnosti viceguvernera. U izjašnjenju na tužbu Radovićeve CBCG i Žugić predlažu da sud donese presudu kojom se odbijaju svi tužbeni zahtjevi.

MINUS

ŽELJEZNIČKI PREVOZ - Lokomotiva međunarodnog voza broj 432 koji saobraća na relaciji Bar–Beograd iskočila je u srijedu nešto poslije 20 sati iz kolosjeka prilikom izlaska iz Podgorice. Ovo je još jedan u nizu incidenata koji se dešavaju duž crnogorskih pruga u proteklih nekoliko mjeseci.

Iz Željezničkog prevoza nisu željeli za *Vijesti* da komentarišu ovaj incident, već su odgovornost prebacili na Željezničku infrastrukturu AD, koju smatraju odgovornom za ovo što se sinoć desilo budući da je do incidenta došlo zbog problema „na skretnicama“.

KAKO JE REGIONALNI VODOVOD IZGUBIO 12 MILIONA EURA

• PROBLEMI OD STARTA: Regionalni vodovod

Isplata u trećem činu

Dok Štrabag, na osnovu odluke Apelacionog suda, očekuje ogroman novac od RVCP, javnost se pita – ko je odgovoran u kompaniji i Vladi za problematično zaključenje i raskid ugovora, izloženost sudskom postupku i (moguće) lošu pravnu strategiju? Jasno je samo da će sve opet pasti na naš teret

Rijeka novca teče iz *Regionalnog vodovoda Crnogorsko primorje* (RVCP) prema kasi austrijske građevinske kompanije *Štrabag* i neće se zaustaviti dok se ne zbroji više od 12 miliona eura. O razmjerama započetog postupka prinudne naplate govori podatak da je ukupan prošlogodišnji prihod kompanije koja snabdijeva vodom šest primorskih opština bio oko osam miliona eura.

To je epilog devetogodišnjeg sudskog spora. Pravna bitka se četiri godine vodila pred međunarodnom arbitražom u Parizu i petogodišnjim nadgornjavanjem Privrednog i Apelacionog suda u Podgorici. Na kraju Apelacioni sud je preinačio (i četvrto) rješenje Privrednog suda i pravosnažno presudio u korist Austrijanaca.

Nakon blokade računa, RVCP je bio prinuđen da u pomoć pozove Vladu i na neodređeno vrijeme odloži planirane investicije: polaganje cjevovoda između Budve i Tivta radi proširenja kapaciteta prema Boki; povezivanje Herceg Novog na regionalni vodovod; rekonstrukciju i izgradnju lokalne mreže u Baru.

Čelnici RVCP, nakon svega, pozvali su i *Štrabag*

da pokaže empatiju. U saopštenju direktora **Gorana Jevrića**, traže od nekadašnjeg partnera da „ima poslovnog senzibiliteta i pokaže profesionalni odnos, društvenu i sveukupnu odgovornost“. Najnoviji podaci CBCG o blokiranim preduzećima pokazuju da je prinudna naplata u korist *Štrabaga* u punom jeku. „Do 17. septembra *Štrabag* je putem prinudne naplate blokadom žiro-računa naplatio 1.250.380,30 eura“, precizirao je Jevrić u razgovoru za Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore (CIN-CG). A to je tek nešto manje od vrijednosti radova za projekat povezivanja Herceg Novog na regionalni vodovod.

Pravni aspekti ovog slučaja očigledno će još dugo biti predmet stručnih debata. U osnovi, od početka spora RVCP je osporavao nadležnost arbitraže u Međunarodnoj trgovinskoj komori (MTK) u Parizu, jer ona nije precizirana ugovorom sa *Štrabagom*. Takva argumentacija postala je svjedočanstvo u izdvojenom mišljenju profesora **Časlava Pejovića**, jednog od arbitara, a na nju se oslanjao i predsjednik Privrednog suda **Blažo Jovanić** odbijajući da presudi izvršenje odluke. Apelacioni sud je presudio

u korist *Štrabaga*, pozivajući se na naše pretpostavljeno evropejstvo i „prilagođvanje savremenim tendencijama u oblasti prava“.

Istorija odnosa RVCP i *Štrabaga* počinje u aprilu 2008. kada su kompanije, Vodovod u svojstvu investitora a Austrijanci kao izvođači, zaključile ugovor o izgradnju kopnenog i južnog kraka regionalnog vodovoda za Crnogorsko primorje. Posao je ugovoren za 17,1 miliona eura.

Radovi nijesu završeni u ugovorenom roku do juna 2009. godine, a investitor i izvođač počinju sa međusobnim optužbama. Dok su iz *Štrabaga* tvrdili kako im RVCP nije obezbijedio kompletan glavni projekat i omogućio da uđu na cijelo gradilište, investitor je tvrdio da na gradilištu ima javašluka, neorganizovanosti, anarhije, opstrukcije, pa čak i diverzija. U takvoj atmosferi i vrijednost planiranih radova počela je da raste.

Prema dostupnoj dokumentaciji, krajem juna 2008. dogovoreno da se organizuje sastanak između resornog Ministarstva turizma i ekologije i predstavnika *Štrabaga Beč* „kako bi se utvrdilo da li će saradnja biti nastavljena budući da izvođač nije ispunio ništa što je predviđeno Ugovorom u vezi sa Sekcijom 2“. Potom je *Štrabag*, 5. septembra 2008. najavio odštetni zahtjev, jer nije dobio pravo pristupa na gradilište i kompletan glavni projekat.

„Nekoliko puta su obje stranke kasnile sa realizacijom svojih ciljeva, mnoge operacije su odlagane i, u načelu, izvođenje radova i ispunjenje ugovornih obaveza nije uvijek išlo glatko i bez prepreka“, navedeno je u proljeće 2010. u izvještaju Komisije za sporove, koja je formirana i imenovana prema ugovoru između RVCP i *Štrabaga*, uz konstataciju da „nijedna strana nije isključivi krivac za raskid“.

Koji mjesec ranije, nesporazumi na 35 kilometara dugoj trasi gradilišta doveli su do odluke Regionalnog vodovoda da raskine ugovor sa *Štrabagom*, udalji ih sa gradilišta,

a započeti posao završi uz pomoć podizvođača. Prethodno su, 9. novembra 2009. od tadašnje Vlade premijera **Mila Đukanovića** zatražili odobrenje za raskid ugovora. „Neophodne su radikalne i brze mjere“, stoji u njihovom pismu Vladi, uz napomenu kako je „nemoguće procijentiti rok za završetak radova koje izvođač *Štrabag*... Nema šanse da će u organizaciji *Štrabaga* cjevovodi regionalnog vodovoda bitu u funkciji do početka ljetnje sezone 2010. Međutim, bez *Štrabaga*, šanse još uvijek postoje“.

Vlada je 3. decembra, dala nalog RVCP da preuzme posao i koordinira i organizuje završetak radova „na način koji je definisan Ugovorom i u skladu sa obligacionim pravom“, tako da Regionalni vodovod može biti pušten u rad do 15. juna 2010. godine.

Nakon 20 mjeseci rada i naplaćenih 9,5 miliona eura (fakturisali su još skoro dva miliona ali to nije plaćeno), *Štrabag* je isključen iz posla u decembru 2009. godine. Regionalni vodovod je pušten u rad narednog ljeta, 15-ak dana nakon roka koji je propisala

Miljenik vlasti

Štrabag zapošljava više od 70 hiljada ljudi. Koncern je 2016. imao obrt veći od 13,5 milijardi. To je 3,5 puta više nego što je iste godine bio bruto društveni proizvod Crne Gore.

U Crnu Goru ušao je krajem 2006. godine, nakon što je kupio 31 odsto akcija *Crnogoraputa* za 8,4 miliona. Obavezao se da će u preduzeće za 12 mjeseci investirati 5,7 miliona eura, od čega dva miliona u opremu za asfaltne baze. To se nije desilo, tvrdio je predsjednik sindikata *Crnogoraputa* **Miodrag Savović**, dok je *Štrabag* svoj vlasnički udio u preduzeću povećao sa 31 na 95 odsto.

Ruski tajkun **Oleg Deripaska** 2007. godine postaje najveći akcionar *Štrabaga* sa 30 odsto akcija (prema posljednjim dostupnim podacima njegov *Rasperia Trejding* sa Kipra u *Štrabagu* drži 25,9 odsto plus jednu dionicu). A *Štrabagov Crnogoraput* se svrstava u red privilegovanih crnogorskih preduzeća.

U prvoj polovini 2008. godine preduzeće je dobilo poslove održavanja magistralnih i regionalnih puteva u Crnoj Gori vrijedne 4,5 miliona eura iako je jedan od uslova bio da nema dugova na ime neplaćenih poreza i dažbina, obznanili su iz NVO MANS. *Crnogoraput* je u to vrijeme državi dugovao oko 600 hiljada. Problem je riješen tako što ga je država u avgustu 2008. godine bez objašnjenja oslobodila plaćanja 645 hiljada eura poreza.

Novi poklon za *Crnogoraput* i njegove vlasnike stigao je 2016. u vrijeme kada je *Štrabag* već pokušavao da od *Regionalnog vodovoda* naplati (ne) zarađene milione. Savjet za privatizaciju prihvatio je zahtjev da se pravo korišćenja zemljišta površine 189.657 kvadrata u Baru i Bijelom Polju pretvori u vlasništvo, zato što je, prema mišljenju nadležnih, u postupku privatizacije plaćena tržišna cijena za akcije *Crnogoraputa*.

Vlada. Nešto prije toga, sredinom maja, *Štrabag* je MTK u Parizu podnio zahtjev za arbitražu, na šta su iz RVCP odgovorili Prigovorom na nadležnost te arbitraže.

U martu 2013. godine Arbitražno vijeće MTK preglasavanjem (2:1) donosi odluku da RVCP „nije imao pravo“ da raskine ugovor sa *Štrabagom* na način na koji je to učinjeno i prihvata zahtjev Austrijanaca da im crnogorsko preduzeće po raznim osnovama (za neisplaćene radove, materijal isporučen na gradilište, štetu pretrpljenu zbog raskida Ugovora...) isplati oko 9,5 miliona eura, još 1,06 miliona na ime kamata, pola miliona eura za troškove arbitraže i pripadajuću kamatu na iznos od 190 hiljada eura koje je *Štrabag* dao kao garanciju kod suda u Beču, sprečavajući Regionalni vodovod da naplati činidbenu garanciju.

Presuda na crnogorskoj strani nije nadvladala uvjerenje s početka spora o nenadležnosti MTK. Zato su i u Regionalnom vodovodu, sve do proljetos, živjeli u uvjerenju da im odluka iz Pariza neće proizvesti trošak ni približan iznosu od 12 miliona. Ni nadležni nijesu našli za shodno da provjere eventualnu odgovornost onih koji su svojim (ne) postupanjem doveli do ogromnog troška.

„Ekstremno je mala vjerovatnoća da ovakav arbitražni sporazum može postati izvršan pred bilo kojim sudom, ili u bilo kom arbitražnom postupku, čak i u Francuskoj. Još je manje vjerovatno da se to može desiti u Crnoj Gori“, ustvrdio je Časlav Pejović, profesor prava i arbitar u postupku *Štrabag* – RVCP kada je izdvojio svoje mišljenje po pitanju nadležnosti MTK da arbitrira u ovom sporu.

U obimnom dokumentu on je analizirao posljedice toga što RVCP i *Štrabag* u ugovoru nijesu precizirali međunarodnu arbitražu: ni imenom, ni sjedištem, ni pravilima koja bi se primjenjivala. „Strane u postupku nisu definisale koja institucionalna arbitraža bi

trebala da bude nadležna“, navodi Pejović, objašnjavajući šta se i kako radi u takvoj situaciji.

Prema Evropskoj konvenciji o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži iz 1961. godine koji su ratifikovale i Austrija i Crna Gora, sljedeći korak bio bi pokušaj da se postigne sporazum po pitanju arbitraže. U slučaju da se takav sporazum ne može postići, tužitelj treba, u skladu sa Konvencijom, da zahtijeva da nadležne institucije odrede arbitražu. „Tužitelj nije čak ni pokušao da iskoristi mogućnosti koje nudi ova Konvencija. Umjesto toga, započeo je proceduru pred MTK Tribunalom“, navodi Pejović.

Slično mišljenje iznijeli su i autoru *Studije o priznanju i izvršenju* ove arbitražne presude. „Po našem mišljenju priznanje i izvršenje arbitražne presude koja je donesena u postupku pri MTK 12.3.2013. godine trebalo bi, u slučaju prigovora Regionalnog vodovoda, odbiti prema Njujorškoj konvenciji o priznanju i izvršenju inostranih arbitražnih presuda iz 1958. godine zbog toga što se stranke nisu sporazumjele o tome da se arbitraža provede pri toj arbitražnoj instituciji“, stav je zagrebačkih profesora **Mihajla Dike, Hrvoja Sikirića i Davora Babića**. Njihovu

• OD 17 DO 29 MILIONA ZBOG LIBERALIZACIJE I SPASAVANJA:
Goran Jevrić,
direktor RVCP

Apelacioni sud je zasnovao svoju odluku na nečemu što nigdje ne postoji, tvrdeći da su to nekakve „savremene tendencije“, umjesto da odluku zasnuje na pozitivnim propisima svoje zemlje“, kaže za CIN-CG profesor Časlav Pejović. U varijanti koja je najbliža realnosti, radovi na vodovodu će umjesto 17,1 koštati oko 28,9 miliona eura

ekspertizu je, za potrebe suđenja u Crnoj Gori, zatražio RVCP.

Advokati *Štrabaga* su od Privrednog suda zatražili da prizna odluku iz Pariza i omogući naplatu potraživanja. Predsjednik Suda Blažo Jovanić je u tri navrata to odbio sa obrazloženjem da arbitražni postupak nije bio u skladu sa ugovorom stranaka.

„Kako se odredbe ugovora, prije svega, primjenjuju onako kako one glase, sud zaključuje da stranke prilikom potpisivanja Ugovora nijesu ugovorile da će njihove eventualne sporove riješavati MTK arbitraža“, navodi Jovanić u presudi iz marta 2016. godine.

Apelacioni sud je dva puta poništavao ove odluke i vraćao na novo suđenje, a u martu ove

godine, vijeće u sastavu **Nevenka Popović** (predsjednica) **Milica Mededović** i **Lidija Ivanović** odlučuje da preinače rješenje Privrednog suda i priznaju odluku arbitraže u Parizu.

„Za razliku od prvostepenog suda koji je imao pristup strogog jezičkog tumačenja arbitražne klauzule“, piše u obrazloženju presude Apelacionog suda, „ovaj sud je imajući u vidu da je cilj našeg pravnog sistema usaglašavanje sa evropskim pravnim standardima i prilagođavanje savremenim tendencijama u oblasti prava, pa samim tim i u oblasti međunarodnog arbitražnog i međunarodnog trgovinskog prava, prihvatio tumačenje arbitražne klauzule primjenom principa koji su u skladu sa tendencijama u uporednom arbitražnom pravu, a to je *liberalizacija* tj. ublažavanje strogih pravila o formi arbitražnog

sporazuma, a kada je u pitanju nepotpuna arbitražna klauzula, opciju *spasavanja*“. Potom su u Apelacionom sudu na već presuđeni iznos dodali i sudske troškove postupka pred njihovim vijećem.

Advokati *Regionalnog vodovoda* predali su žalbu Ustavnom sudu, a profesor Pejović ne krije zaprepašćenje: „Apelacioni sud je posegao za tumačenjima koja ne postoje ni u samoj MTK, izuzev ove jedne odluke, niti u bilo kojoj evropskoj državi. Na ovaj način, Apelacioni sud je zasnavao svoju odluku na nečem što nigdje ne postoji, tvrdeći da su to nekakve „savremene tendencije“, umjesto da odluku zasnuje na pozitivnim propisima svoje zemlje“.

Dok *Štrabag* očekuje novac, osim činjenice da će sve opet pasti na teret građana, brojne nepoznanice čekaju razrješenje.

Jedan od traženih odgovora dobili smo od Gorana Jevrića. „Procjena je da će, u slučaju eventualnog negativnog ishoda žalbe koju smo podnijeli Ustavnom sudu (a vjerujemo da do toga neće doći), ukupna proknjižena vrijednost osnovnih sredstava kontinentalnog kraka, po osnovu radova koje je izveo *Štrabag*, radova koje je organizovao *Regionalni vodovod* nakon raskida ugovora i presude Apelacionog suda biti minimum oko 28,9 miliona“, kaže direktor RVCP.

Za druga pitanja nadležni su – drugi: Ko je odgovoran u kompaniji i Vladi za problematično zaključenje i raskid ugovora, izloženost sudskom postupku, (moguće) lošu pravnu strategiju? Zašto RVCP nije imao adekvatnu pomoć državnih institucija Crne Gore koje su, do skora, zadržale naklonost prema *Štrabagu* i njegovim interesima u Crnoj Gori?

Dok novac teče ka Beču, informacije sporo cure.

Zoran RADULOVIĆ

U sljedećem broju o slučaju Štrabag govore Časlav Pejović i Goran Jevrić; Kako su zagrebački profesori stali na stranu RVCP

Znaju da se sude

U *Štrabagu* imaju iskustvo zarađivanja putem arbitražnog postupka u poslovima koje ugovaraju sa državama i državnim preduzećima sa prostora bivše Jugoslavije.

Austrijanci su 2006. godine dobili posao izgradnje Regionalnog centra za gospodarenje otpadom kod Osijeka. Nakon što grad Osijek 2009. raskida ugovor, *Štrabag* podnosi tužbu MTK u Parizu, nakon čega se ispostavilo da se verzije ugovora na hrvatskom i njemačkom jeziku razlikuju. Arbitražno vijeće MTK presuđuje da Osijek, Vinkovci, Vukovar, Županja i Beli Manastir Austrijancima moraju isplatiti 11 miliona eura.

Štrabag je 2011. godine dobio posao gradnje mosta Svilaj između BiH i Hrvatske, ali radovi nijesu započeli. Kompanija je tužila BiH i Hrvatsku Arbitražnom sudu u Hagu. Hrvati su, vođeni prethodnim iskustvom, ponudili poravnanje i *Štrabag* je povukao tužbu protiv njih nakon što mu je isplaćeno pola miliona eura. Spor sa BiH je okončan na arbitraži, tako što su Austrijancima morali isplatiti više od 900 hiljada eura odštete, plus kamate i sudske troškove – sve skupa oko 1,25 miliona.

Aktuelna je arbitraža između *Elektroprivrede* BiH i *Štrabaga*, takođe u Parizu. Spor je nastao nakon dogovora o izgradnji hidroelektrane Vranduk, pošto su Austrijanci podigli ugovorenu cijenu za 12 miliona (sa 61 milion eura). EP BiH na to nije pristala i spor je završio na arbitraži.

Hrvatski sudovi su proljetos odbili zahtjev *Štrabaga* da izreknu privremenu mjeru zabrane gradnje Pelješkog mosta. Austrijanci su se žalili na odluku da posao gradnje mosta vrijednog blizu 300 miliona eura dobije kineska CRBC a ne oni.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt departmenta/Vlade SAD.

Lideri u laganju

Piše: Milena PEROVIĆ-KORAC

Crna Gora je još *lider u regionu*, ali bi taj epitet mogla izgubiti ukoliko ne bude napretka u rješavanju slučaja napada na Oliveru Lakić, saopštio je evropski komesar Johanes Han u Skoplju, tokom konferencije Dani medija Zapadnog Balkana. Han je upozorio i da pregovori Crne Gore o članstvu u Evropskoj uniji mogu biti prekinuti ukoliko ne bude pomaka u poglavljima 23, 24, koja se tiču i slobode medija i bezbjednosti novinara. Prema njegovim riječima, nekažnjivost napada na novinare „ozbiljno ugrožava imidž zemlje koja ne uspijeva da adekvatno istraži takve slučajeve“.

Taj imidž crnogorska vlast popravlja tako što je na mjesto direktora policije vratila bivšeg šefa policije Veselina Veljovića, tokom čijeg je mandata broj neistraženih slučajeva napada na novinare i imovinu

medija samo rastao. Uz sve, njegov vozač bio je jedan od osumnjičenih za prijetnje koje su prethodile ranijem napadu na Oliveru Lakić. Oslobođen je krivice.

Veljović je ove sedmice obećao bolje rezultate na polju 23 i 24. Doduše, nema tu šta da se puno radi. U saopštenju koje su udruženo izdali Uprava policije i Specijalno tužilaštvo navodi se da je „specijalno policijsko odeljenje uz rukovođenje i koordinaciju nadležnog Specijalnog državnog tužilaštva, postizanjem značajnih rezultata i zajedno sa ostalim djelovima MUP-a i Uprave policije, doprinijelo osjećaju sigurnosti i bezbjednosti svih građana“. Zašto se crnogorski novinari osjećaju nesigurnim, na šta je ukazao i Han

u Skoplju, potpuno je nejasno kad se čuju Veljović i Katnić. Kad razmisliš, ti novinari sami sebe ranjavaju, tuku i pale, u pravu su režimski mediji i specijalni državni agenti. Samo da bi, kad odu na konferencije van zemlje, pred Evropljanima pričali protiv vlasti. Da je sruše. Krivo im jer smo lideri u regionu. Treba ih sve deportovati, štažnam, možda u Kinu, gdje god.

Nego, nisu to samo novinari. Ima još *antidržavnih elemenata*. Građani sami sebi garant daju otkaze, da bi povećali stopu nezaposlenosti. Samo da bi titula lidera u regionu umjesto Crnoj Gori pripala nekom drugom, ne daj bože Srbiji. Ili javni dug koji raste kao iz vode. Nije to Vlada kriva. To državni službenici „kopaju“ rupu u budžetu. Tuže državu jer im se ne da što im pripada po zakonu, plus što ladno primaju platu. *Limenka*, KAP, Regionalni vodovod, KIPS, i ostali slučajevi zbog kojih ćemo platiti stotine miliona, pa dobro sad, nije ni to do Vlade. Sudovi su presudili. A kako reče predsjednica Vrhovnog suda Vesna Medenica, sudovi će biti još bolji i otkloniće se „sve prepreke u pružanju odlučnog odgovora na organizovani kriminal“.

Eto, nema razloga za brigu. Kad ovo čuje Evropa, ne da nam neće uzeti titulu lidera, ni prekinuti pregovore, nego će možda angažovati našu trojku, Katnića, Medenicu i Veljovića, da srede evropske rezultate u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala. Možda i Đukanovića povuku.

U Demokratskoj partiji socijalista se nijesu glasali povodom Hanovog upozorenja. A i zašto bi. Kad su ih prošli put iz Brisela *oštro upozorili*, čutke su preuzeli Radio-televiziju Crne Gore. Pa je novopostavljeni telal Božidar Šundić, direktor RTCG, zabranio Andrijani Kadiji i Vladanu Mićunoviću, smijenjenom bivšem menadžmentu, da odu na konferenciju u Skoplje. Nije ni on pošao, iako su ga tamo kao čekali da mu navodno održe slovo. Strah od Brisela je čudo. Kao ono kad su iz EU upozorili nedavno crnogorsku vlast da Agencija za sprečavanje korupcije mora poraditi na autonomiji i konkretnim rezultatima. Ubrzo su čutke iz Savjeta ASK-a izbacili Vanju Čalović.

Valjalo bi da oštre poruke iz Brisela, nešto i znače. Ili to i nije više važno, imajući u vidu „novi“ Đukanovićev kurs - da će Crna Gora preispitati odnose sa EU, ukoliko se bude odložilo proširenje.

Ukoliko nas ipak puste, pa i bez obzira na to što ovdje nekažnjeno ranjavaju i ubijaju novinare, stvarno treba preispitati tu Evropu. I uputiti Briselu oštre poruke. Iz kuće.

Zašto se novinari u Crnoj Gori osjećaju nesigurno, na šta je ukazao i Han u Skoplju, potpuno je nejasno kad se čuju Veljović i Katnić. Ma ti novinari sami sebe ranjavaju, tuku i pale, u pravu su režimski mediji i specijalni državni agenti. Samo da bi, kad odu na konferencije van zemlje, pred Evropljanima pričali protiv ove vlasti. Krivo im jer smo lider u regionu

Do posljednjeg daha

Za zdrav razum je neprihvatljivo da mladi nemaju posla, a da stariji rade od 67 godina. Za državnu kasu je, međutim, dobro. Mladima, koji besposleni lutaju, država ne mora da plaća ništa. Kolike god da su, peznije su - čist trošak

Kako bi spriječila rano napuštanje tržišta rada i rano penzionisanje Vlada je spremila i na javnu raspravu dala Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju. Kad je podvučena crta - zakonopisci i sindikati ostali su gdje su bili. Dogovora nema, sindikati najavljuju štrajk. Znajući raspored snaga u društvu, nije teško predvidjeti ishod - parlamentarnu većinu koja pritiska odgovarajuće tastere, makar Vlada predložila da je svako dužan da radi do smrti.

Prema trenutno važećim propisima, pravo na starosnu penziju mogu ostvariti muškarci stari 65 godina i deset mjeseci koji imaju 15 godina radnog staža. Žene, tokom 2018. treba da napune 61 godinu, kako bi, uz 15 godina radnog staža mogle u penziju. Ljudi koji imaju 40 godina staža osiguranja mogu u penziju bez obzira na to koliko imaju godina. Predviđeno je da građani mogu u penziju sve stariji i da se „prelazni period završi 2024. kada bi muškarci u penziju išli sa 66 godina i deset mjeseci, a žene sa 62 godine i devet mjeseci.

Po novom, za odlazak u punu penziju potrebno je ispuniti oba uslova - 40 godina staža i 65 godina života. Ukoliko ne ispunjava ova oba uslova, zaposleni bi mogao otići u penziju sa 67 godina života i najmanje 15 godina staža. Pored toga, beneficirani radni staž manje-više

Ovih dana, na sastanku sa članovima Skupštine Saveza sindikata i Glavnog odbora Unije slobodnih sindikata, ministar rada i socijalnog staranja Kemal Purišić kazao je da su izmjene zakona diktat Međunarodnog monetarnog fonda i Evropske unije. Samo nekoliko dana ranije, predsjednik države, DPS-a i šef vladajuće koalicije pričao je kako se nećemo slijepo pokoravati zahtjevima Evrope

Ako se za penziju radi do 67. godine, prosječnom građaninu Crne Gore preostaje ostaje da u njoj uživa manje od deset godina. Očekivano trajanje života na rođenju u 2017. godini je, prema podacima MONSTAT-a 76,7 godina

se ukida, dok će se do porodičnih i invalidskih penzija dolaziti znatno teže nego do sada.

Ovih dana, na sastanku sa članovima Skupštine Saveza sindikata i Glavnog odbora Unije slobodnih sindikata, ministar rada i socijalnog staranja **Kemal Purišić** kazao je da su izmjene zakona diktat Međunarodnog monetarnog fonda i Evropske unije. Samo nekoliko dana ranije,

predsjednik države, DPS-a i šef vladajuće koalicije pričao je kako se nećemo slijepo pokoravati zahtjevima Evrope.

Korisne su to različitosti: kad se treba boriti protiv korupcije i kriminala, vrlo smo samosvojni, kad treba raditi na dokusurivanju raje, dosljedno ćemo poštovati evropska pravila.

Generalni sekretari oba sindikata su nakon sastanka kazali da će

Vladi još jednom predati svoju listu minimalnih zahtjeva, a ako ih Vlada odbije, kreću sa prikupljanjem potpisa za organizovanje referenduma o ovom zakonu i pripremama za generalni štrajk.

Osnovni predlozi sindikata su da 40 godina staža osiguranja ostane jedini uslov za odlazak u starosnu penziju, odnosno da se na taj, ne dodaje „kumulativni uslov” - 65 godina života i da se starosna granica za odlazak u penziju smanji na 65 godina i za žene i za muškarce. Pored toga, predlažu da osnovicu za obračun penzije čini prosjek zarada, odnosno osnovica osiguranja ostvarenih u 20 najpovoljnijih godina. Po novom, računalo bi se dature - svih 40 godina.

Sindikati traže da najniža penzija ne može biti manja od 80 odsto minimalne zarade i da starosna penzija, ostvarena na osnovu 40 godina radnog staža ne može biti niža od 55 odsto prosječne zarade.

Prema podacima Fonda penzijskog i invalidskog osiguranja prosječna penzija isplaćena 20. septembra iznosila je 284,55 eura. Sindikati objavljuju da oko 10.500

ljudi prima penziju do 125 eura, oko 30 hiljada penzionera dobija 125 do 200 eura, penzije između 200 i 300 eura prima oko 30.500 ljudi.

Minimalna starosna penzija sada je 125 eura, a prema predlogu sindikata, na sadašnji iznos minimalne zarade od 193 eura, minimalna penzija bi bila 154 eura. Najniža penzija za one koji su radili 40 godina bila bi 279,4 eura. To je onih 55 odsto prosječne plate od 509 eura. Kad se, pod pretpostavkom da dvoje penzionera ne drže na vratu djecu i unučad, prepolovi minimalna potrošačka korpa koja je u avgustu za četvoročlanu porodicu iznosila 638,7 eura, dobija se iznos od 319 eura. Nakon punog radnog vijeka, prosječnom penzioneru falilo bi 40 eura za osnovne životne potrebe.

Ako se za penziju radi do 67 godine, prosječnom građaninu Crne Gore ostaje da u njoj uživa manje od deset godina. Očekivano trajanje života na rođenju u 2017. godini je, prema podacima MONSTAT-a 76,7 godina.

Početkom ove godine, broj penzionera i korisnika drugih prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja bio je 130.161, što je prvi put da je pređena brojka od 130 hiljada. Pensionera je više nego zaposlenih za koje se redovno uplaćuju porezi i doprinosi. Njih je oko 116.000.

Za, kako tako održiv sistem, potrebna su tri zaposlena na jednog penzionera. Mi imamo 1,6.

Država duguje preko tri milijarde eura, oko 70 odsto BDP-a. Onog koji, prema zvaničnim hvalospjevima stalno raste.

Prema različitim izvorima, u Crnoj Gori ima 35 do 41 odsto nezaposlenih mladih od 15 do 24 godine. Pošto volimo da se upoređujemo sa Evropom: stopa nezaposlenosti na nivou Evropske unije je u julu 2017. godine iznosila 7,7 odsto i najniža je od decembra 2008. godine. Pojedinačno po zemljama članicama, najniža stopa nezaposlenosti zabilježena je u Češkoj - 2,9 odsto, zatim Nemačkoj 3,7 i Malti 4,1. Najveća nezaposlenost

je registrovana u Grčkoj 21,7 odsto i Španiji 17,1.

Kako je ljetos objavila CIA – Crna Gora je na 11. mjestu u svijetu po nezaposlenosti među mladima. Za zdrav razum je neprihvatljivo da mladi nemaju posla, a da stariji rade do 67 godina. Za državnu kasu je, međutim, dobro. Mladima, koji besposleni lutaju, država ne mora da plaća ništa. Koliko god da su, peznije su – čist trošak.

„Kažnjavaju i stare i mlade. Mladi nemaju posla, dok zaposleni rade do ozbiljne starosti, dok ne iznemognu. Biće dobro samo za budžet”, kaže Monitorova sagovornica koja se nadala skorom penzionisanju. Objašnjava da joj djeca žive u inostranstvu, jer ovdje za njih nije bilo posla: „Planirala sam da kroz dvije, tri godine odem u penziju i pomognem u podizanju unučadi. Ako me ‘zakači’ ovaj zakon, ne znam hoću li i samoj sebi moći da pomazem. O zlatnim penzionerskim danima da ne pričamo”.

Naravno, čitavu stvar treba pogledati i u okviru ukupnih uslova za život od rada u Crnoj Gori. Kad god mijenjaju zakon o radu, Vlada i poslodavci ne prekidaju da melju o „fleksibilnosti tržišta rada”. Te, treba se usavršavati, te treba mijenjati radno okruženje, te siroiti poslodavci ne mogu da otpuste radnike pa im fali sloboda i spotiču ih biznis barijere. Kad na tako „fleksibilnom” tržištu radne snage čovjek od 50 godina ostane bez posla – koja će Vladina politika da mu pomogne da obezbijedi posao za narednih 17 godina koliko mu fali do penzije. Da ne pričamo o kandidatu za posao koji se sa 60 godina javi na konkurs jer mu nedostaje sedam godina. Ni majka ga, da je živa, ne bi zaposlila.

Ako je kome za utjehu, slične priče se vrte i u komšiluku. U Srbiji je za punu penziju potrebno 45 godina radnog staža. Od početka ove godine se primjenjuju novi propisi o penzionisanju kojima se granica za odlazak u starosnu penziju za žene pomjerila na 62 godine života i najmanje 15 godina staža osiguranja.

• **NAJAVA REFEREN-
DUMA I GENERALNOG
ŠTRAJKA: Srđa Keković,
generalni sekretar Unije
slobodnih sindikata**

Za žene će se do 2032. godine postepeno pomjerati starosna granica za penzionisanje da bi od te godine i one kao i muškarci imale uslov za punu starosnu penziju sa navršених 65 godina života.

Kako aktuelni Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju predviđa, razlika u uslovima za penzionisanje muškaraca i žena biće sve do 2032. godine. Tada će građankama Srbije za redovnu penziju biti potrebno kao i građanima – 65 godina života i 15 staža. Zato će se do tada, u narednih 14 godina, ukoliko se ne promijeni zakon, starnosna granica za penzionisanje žena postpeno povećavati, pa će svaka nova godina donositi i nove uslove.

U Sloveniji su na početku godine penzije povećane. Prosječna penzija iznosi 616 eura, ali invalidske, porodične i slične penzije znatno su niže, pa mnogi penzioneri žive na rubu statističkog siromaštva. Dok je 2003. godine prosječna penzija iznosila 71 odsto prosečne plate, danas je to samo 62 odsto, uz stalni trend pada.

Sjetićete se – mi se borimo za 55 odsto prosječne plate.

Ovih dana su na HRT-u sindikalista **Mladen Novosel** i državna sekretarka u Ministarstvu rada i mirovinskog

sustava **Majda Burić** komentarisali detalje penzione reforme. Od važnijih mjera govorilo se o ubrzavanju izjednačavanja uslova za starosnu i prijevremenu penziju za žene i muškarce, što znači da će od 2031. starosna dob za penziju biti 67 godina za oba pola. Sindikalci su, zbog produženja radnog vijeka nezadovoljni. Napustili su pregovore sa vladom i najavili proteste.

Nije lako ni braći Rusima. Ruska vlada je u junu predložila parlamentu da se, počev od 2019. do 2028. godine, fazno stigne do odlaska u penziju sa 65 godina za muškarce, a do 2034. godine sa 63 godine za žene. Prosječna penzija u Rusiji iznosi oko 230 dolara mjesečno. Godine za penzionisanje određene su u Rusiji 1932. godine, u sovjetsko doba, i nikad od tada nisu mijenjane. Ruska starosna granica za penzionisanje spada među najniže na svijetu: 55 godina za žene i 60 za muškarce.

Ipak, u svijetu nema naše Vlade. Ko dočeka penziju, jede jagnjetinu po povoljnim cijenama. I ove godine usvojena je Odluka o sufinansiranju nabavke zimnice – jagnječeg mesa – u iznosu od 360.000 eura.

Miloš BAKIĆ

LOVČEN BANKA^{AD}

Stambeni kredit sa 12 mjeseci grejs perioda

- do €150.000
- NKS od 3,75% (fiksna)
- EKS od 3,96%
- rok otplate do 240 mjeseci

Reprezentativni primjer: Ukupan iznos kredita: 60.000 € / Rok otplate: 180 mjeseci / Nominalna kamatna stopa: 3,75% (fiksna) / Efektivna kamatna stopa: 3,96% / Administrativna naknada: do 1% ukupnog iznosa kredita / Anuitet: 477,12 € / Ukupan iznos koji potrošač treba da plati: 80.156,25 € / Ukupni troškovi za potrošača: 20.156,25 €*

*Ukupni troškovi predstavljaju zbir kamata za cijeli period trajanja kredita, administrativne naknade (do 1% ukupnog iznosa kredita), naknade za mjesicu (2€), upita u Kreditni biro CIBCG (3,5€). U obračun EKS, obračun ukupnih troškova i ukupnog duga nije uključen trošak za pribavljanje lista nepokretnosti, premije osiguranja i procjene nekretnosti, koji će biti uključeni u konačni obračun.

Prazna korita pune

Bajkovite pejzaže balkanskih zemalja, areala netaknute prirode, jezera, rijeka i bistrih planinskih potoka, ponegdje već smjenjuju slike suvih korita i nestalih životinjskih i biljnih vrsta. Bujaju samo novokomponovani bogati vlasnici malih hidroelektrana, na štetu prirode i o trošku građana. Ako se ostvari plan graditelja, bankara i vlada, da se od Slovenije do Albanije izgradi 3.000 malih hidroelektrana, Balkan bi mogao ostati bez jednog od najvrednijih resursa – vode.

Pod izgovorom korišćenja obnovljivih izvora energije, iako kapaciteti planiranih malih elektrana simbolično utiču na energetske bilanse, kroz subvencije isisava se novac iz državne kase. U Crnoj Gori je i većina ovih koncesionih poduhvata dostupna uglavnom ljudima bliskim vrhu vlasti. Svojevrsan trougao u „antinatura koaliciji“ tvore – bankari. Rukopis je gotovo istovjetan u čitavom regionu.

Da je posljednji čas da se ovo zaustavi pokušava da ukaže organizacija *Balkan River Defence* (Odbrana balkanskih rijeka). Oni ističu da je važnost balkanskih rijeka i u tome što su, zahvaljujući još slobodnim vodotocima, stanište za 69 životinjskih vrsta koje nigdje drugo ne postoje, te da u njima živi i 40 odsto evropskih puževa i školjki.

Slovenački biolog **Rok Rozman**, osnivač organizacije *Odbrana balkanskih rijeka* za *Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore* (CIN-CG) i *Monitor* kaže: „Na rijekama između Slovenije i Grčke predviđeno je 3.000 brana (velikih i malih). Ako se ovi planovi ostvare, ne samo lokalno stanovništvo, nego i Evropa će izgubiti posljednje netaknute i slobodne rijeke. Kontrast, da sjeverna i zapadna Evropa uklanjaju više od 3.000 brana, dok

lako je ukupni potencijal planiranih malih elektrana zanemarljiv za energetske bilans i uprkos nemjerljivoj ekološkoj šteti, ne odustaje se od namjere da se subvencioniranom strujom, preko računa građana isisaju milioni eura

se u jugoistočnom dijelu pokušava izgraditi 3.000 novih, mnogo govori“.

On navodi da su hidroelektrane izgubile zeleni i obnovljivi status posljednjih godina, jer mnoge studije jasno pokazuju da je hidroenergetika krajnje destruktivna za okolinu, staništa i vrste, te kulturnu baštinu i održivi način života.

„Opšta slika je jasna: gradnjom brana ne planira se pomoći regionu da dobije više energije ili postane zelen u smislu proizvodnje, riječ je o pranju novca i korupciji. Međunarodni fondovi i velike hidrokompanije ne mogu graditi nove brane bilo gdje drugdje, pa su došli na Balkan, gdje zakonodavstvo EU još ne postoji i korupcija je i dalje široko rasprostranjena. Zbog toga se ne smije tolerisati gubitak posljednje

divljine zbog dobiti već bogate manjine“, kaže Rozman.

Da je na teritoriji između Slovenije i Albanije planirana izgradnja gotovo 3.000 novih brana, objavljeno je i u studiji *Finansiranje HE u zaštićenim područjima Jugoistočne Evrope*, koju su u martu prezentovale međunarodne organizacije *EuroNatur* i *RiverWatch* u saradnji sa lokalnim partnerima sa Balkana.

U studiji se navodi da su od 2005. godine Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD), Evropska investiciona banka (EIB) i Grupa Svjetske banke odobrile kredite i garancije od 727 miliona eura za 82 hidroelektrane na Balkanu. Ovo uključuje 37 projekata u zaštićenim područjima, kao što su nacionalni parkovi i Natura 2000 područja. Novac koji plasiraju komercijalne banke igra ključnu ulogu u omogućavanju kontroverznih projekata. Njihovo finansiranje je teže pratiti, ali autori studije su identifikovali 158 takvih slučajeva, od kojih su 55 u zaštićenim područjima. Najaktivnije komercijalne banke sa identifikovanim kreditima su austrijska *Erste & Steiermaerkische banka* i italijanska *Unicredit grupa*, od kojih je svaka finansirala po 28 projekata. U odjeljku Crna Gora pominje se i porodična *Prva banka* koja finansira posao familije **Dukanović** sa obnovljivim izvorima energije.

U Crnoj Gori se trenutno, prema podacima Ministarstva ekonomije,

• **INES MRDOVIĆ:** „Biznis privilegovanih pojedinaca koji su bliski lideru DPS-a Milu Đukanoviću i vrhu te partije“

džepove miljenika vlasti

foto: Keno Verseck

električna energija proizvodi u 20 malih hidroelektrana (mHE). Pet je u vlasništvu Elektroprivrede Crne Gore, dvije u zajedničkom vlasništvu EPCG i norveškog NTE-a, a 13 su izgradile privatne kompanije od početka primjene programa podsticanja proizvodnje iz obnovljivih izvora energije. Zaključenim ugovorima o koncesiji, planirana je izgradnja ukupno 53 male elektrane.

Upravo ove male HE, kojima u najvećem broju rukovode kompanije sa licima povezanim sa vlašću, su pod lupom javnosti. Građani Andrijevice, Plava, Berana, Bijelog Polja, Murina, Gusinja, sela Bukovica i Štitarica, tokom prošle i ove godine, organizovali su brojne proteste zbog nezadovoljstva gradnjom mHE. Pitali su Vladu kako mogu da žive bez vode i tražili da se uvede zabrana na gradnju novih postrojenja.

„Uzeta nam je čitava rijeka, korita skoro da nema, sva je ukroćena u cijevi. Od izvora do kraja mjesne

U Crnoj Gori se trenutno električna energija proizvodi u 20 malih hidroelektrana (mHE). Pet je u vlasništvu EPCG, dvije u zajedničkom vlasništvu EPCG i norveškog NTE-a, a 13 su izgradile privatne kompanije

zajednice sagrađene su četiri centrale“, priča za CIN-CG/Monitor **Vesko Davidović**, predsjednik Mjesne zajednice Šekular kod Berana.

Sličan je pejzaž i u Plavu gdje je podignuta mala hidroelektrana na Babinopoljskoj, a druga na Hridskoj i Treskavičkoj rijeci. Mještani kažu da je ostala pustoš – korita suva, riblji

fond uništen.

„Dva puta smo im osporili gradnju, ekološki elaborat je vraćen na doradu jer je bio nepismen“, kaže za CIN-CG/Monitor **Nikola Vemić** iz Ekološkog pokreta Donja Bukovica. On objašnjava da su na dva skupa, koja su organizovali, okupili nekoliko stotina ljudi. „Doveli smo stručnjake, profesore iz Novog Sada, Zagreba, Škotske koji su pobili njihove navode o tome da neće biti ekološke štete“, priča Vemić.

Crnogorska Vlada posao oko malih HE pravda Direktivom EU iz 2009. godine, prema kojoj bi države članice do 2020. godine trebalo da troše bar 20 odsto energije iz obnovljivih izvora. Vlada je taj prag podigla na 33 odsto.

Na iskustvo zemalja EU često se pozivaju i vlasnici mHE. Citiraju da u Evropi postoji 24.000 malih elektrana, te da je Norveška iskoristila 100 odsto vodnih potencijala, Francuska i Italija 86 odsto, Njemačka i Austrija 88 odsto.

„Ne smijemo smetnuti s uma da nije isto podsticati izgradnju malih hidroelektrana u Zapadnoj Evropi i na Balkanu. Rijeke Zapadne Evrope nijesu više u prirodnom stanju, dok veliki broj na Balkanu jeste“, objašnjava biolog **Vuk Iković** iz Organizacije KOD. On navodi da su „rijeke na kojima se grade mHE u Crnoj Gori potoci naspram velikog broja evropskih rijeka“. Staviti malu rijeku u cijev dugu nekoliko kilometara je uzimanje života tom prostoru i ekološki zločin.

Milija Čabarkapa iz NVO *Green Home*, kaže da je teško, kada se govori o izgradnji mHE, definisati glavne ekološke probleme: „Populacije nekih vodenih vrsta se smanjuju (ribe, vodeni insekti, vodene grinje, pijavice...). Mnoge vrste moraju da migriraju i prilagode se novim uslovima. Ukoliko im to uspije, stabilne populacije formiraće tek poslije decenije ili kasnije. Pojedina staništa biće trajno izgubljena“.

On objašnjava da se izgradnjom vodozahvata sprečava uzvodna migracija ribe i drugih organizama. „Ribe se u pritokama mriju. Kako se mHE obično grade samo na pritokama velikih rijeka, onemogućava se mriju ribe. S obzirom na to da je predviđena gradnja većeg broja mHE na svim većim pritokama velikih rijeka u Crnoj Gori, uništavanjem manjih mrestilišta smanjiće se populacija ribe u pritokama i u velikim rijekama“, kaže Čabarkapa.

Iz Koalicije 27, koja okuplja nevladine organizacije *Green Home*, *Centar za zaštitu i proučavanje ptica* (CZIP), *Sjeverna zemlja*, *Društvo mladih ekologa Nikšić* i *Zelena akcija/Friends of the Earth* iz Hrvatske, nedavno su apelovali da se sve procedure odobravanja projekata, dodjele ekoloških saglasnosti i energetske dozvole za mHE bez odlaganja obustave i uradi revizija već učinjenog. Oni tvrde da je većina koncesija dodijeljena bez validnih osnova, vodnih i bioloških, uz nepostojanje odgovarajućih planskih dokumenata, strateških smjernica i preciznih podataka o uticaju na

foto: Anze Osterman

životnu sredinu.

„Najveći problem je što nema procjene ekosistemske vrijednosti vodotokova koji se daju na koncesiju za takve projekte“, kaže za CIN-CG/*Monitor* **Aleksandar Perović**, direktor Ekološkog pokreta *Ozon*. On objašnjava da nije prepoznat značaj rijeka za život ljudi i lokalnu zajednicu, kao i potencijal za druge svrhe, kao što su vodosnabdijevanje, navodnjavanje, razvoj ribolovnog i drugih vidova turizma...

„Bez osnovne analize nadležni proglase da je javni interes da se grade mHE, što je apsurd, naročito ako je riječ o rijekama sa pitkom vodom, što je u svijetu prepoznato kao najvažniji prirodni resurs“, ističe Perović.

I biolog Iković ističe da je glavni problem to što Crna Gora nikad nije uradila studiju kojom se ocjenjuje stepen uticaja planiranih malih hidroelektrana na životnu sredinu i zdravlje građana. „Male HE su isplanirane u skladu sa interesima povezanih i uz to privilegovanih pojedinaca čime je interes građana sasvim zanemaren. Koncesionaru se izdaje na korišćenje čitavo slivno područje jednog toka tako da on sam bira na kojem će mjestu vršiti zahvat, a standardi zaštite životne sredine, upravljanja prostorom

Rok Rozman:
„Na rijekama između Slovenije i Grčke predviđeno je 3.000 brana. Ako se ovi planovi ostvare, ne samo lokalno stanovništvo, nego i Evropa će izgubiti posljednje netaknute i slobodne rijeke“

i poljoprivredom se usaglašavaju sa zahtjevima investitora“, kaže Iković.

On objašnjava da se definisanje ekoloških posljedica doživljava kao puka forma. „Stvarna, suštinska primjena standarda zaštite životne sredine je često okarakterisana ‘antidržavnim gestom’ jer su male hidroelektrane posao

od ‘javnog interesa’, a povlašćeni investitor je već uložio novac pa ‘nema smisla’ da se odustane bez obzira na to što će to da uzrokuje nepovratnu štetu za građane i prirodu. Na ovaj način rukovodioci ustanova, svjesno ili ne, služe povlašćenim investitorima“, tvrdi Iković.

Iz Agencije za zaštitu prirode i životne sredine na pitanje da li su nekog investitora odbili, navode slučaj mHE Đurička 1 u Plavu, nosioca projekta *Plava Hidro Power* iz Ulcinja, jer nije definisana zona sanitarne zaštite, pa se nije moglo utvrditi da li ima direktnog uticaja na vodoizvoriste Jaseničke rijeke.

Očigledno da ekološka saglasnost do sada nije bila prepreka investitorima za gradnju. Uglavnom se ponavljalo „da nema negativnih uticaja na životnu sredinu i biodiverzitet“. Ekolozi i mještani godinama protestuju, jer se to pokazalo netačnim.

Iz Ministarstva ekonomije su kazali da planom za ovu godinu nije predviđeno izdavanje energetske dozvola u oblasti hidroenergije, „osim za rekonstrukcije postojećih i izgradnju objekata na vodovodnim sistemima – dakle u oblastima koje apsolutno ne mogu biti dovedene u pitanje sa aspekta životne sredine“.

„Aktivnosti u prethodnom periodu sprovedene su u skladu sa važećim propisima, tako da ne postoji razlog za vanrednu reviziju“, navode iz Ministarstva uz najavu da će moratorijum biti na snazi i tokom 2019. godine.

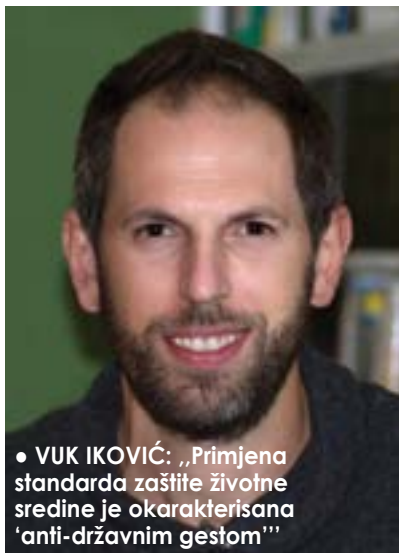
Pored ekoloških problema, sve se više ističe i finansijska opravdanost mHE za državu i građane. Prema Zakonu o energetici, građani su dužni da plaćaju porez na nove obnovljive izvore energije u sklopu svojih računa za struju. Početkom 2017. ovi porezi su učestvovali. Kompanije koje proizvode energiju iz obnovljivih izvora imaju podsticajne cijene i garantuje im se otkup proizvodnje tokom 12 godina. Izmjenama zakona prošle godine ukinut je i PDV na isporuku proizvoda i usluga za izgradnju električnih postrojenja za proizvodnju električne energije sa instaliranom snagom od 10MW, gdje vrijednost investicije premašuje pola miliona eura.

„Primjer biznisa mHE je među najboljim pokazateljima ‘zarobljene države’ u sektoru energetike - kada javne politike kreirate tako da budu u privatnom, a ne javnom interesu“, kaže za CIN-CG/Monitor **Ines Mrdović** iz MANS-a. Ona ukazuje na to da građani finansiraju profit privatnim investitorima, u zemlji u kojoj nema dovoljno bolnica, vrtića, škola, dnevnih centara...

„Šema koju Vlada sprovodi pod izgovorom dostizanja ciljeva u obnovljivim izvorima energije, pokazuje da se radi o biznisu privilegovanih pojedinaca, koji su bliski lideru DPS-a **Milu Đukanoviću** i vrhu te partije. Do sada se pokazalo da su samo privilegovani u tom biznisu, a primjer kompanije *Hidroenergija Montenegro* je veoma slikovit. Ta firma je imala studije o

gradnji mHE u Beranama godinu prije nego je pokrenut tender za dodjelu koncesija, na kojem je pobijedila. U kasnijim godinama Vlada je firmi pomjerila rokove za ispunjavanje obaveza iz koncesionog ugovora, a nakon što su sagrađene mHE pokazalo se da je izostala bilo koja značajnija korist za lokalnu i ukupnu društvenu zajednicu. Štaviše, mHE su sagrađene tako da je mještanima bukvalno oteta voda iz rijeka, čime im je ugrožen život na tim područjima“, ističe Mrdović.

Prema podacima MANS-a, subvencije koje plaćaju građani čine više od polovine ukupnih prihoda vlasnika mHE. U periodu od 2014. do 2017. te firme su državi platile 12 puta manje za koncesije u odnosu na

• VUK IKOČIĆ: „Primjena standarda zaštite životne sredine je okarakterisana ‘anti-državnim gestom’“

subvencije koje su platili potrošači. Ukupan prihod vlasnika malih HE bio je više od devet miliona eura, a od toga su subvencije građana 4,7 miliona. Troškovi koje su ove kompanije isplatile državi na ime koncesija iznose samo 430.000 eura.

Pozivajući se na Nacionalni akcioni plan korišćenja energije iz obnovljivih izvora, iz MANS-a su izračunali da će do 2020. naknada koju građani plaćaju

za struju proizvedenu u mHE dostići iznos od gotovo 27 miliona eura.

Iz Ministarstva ekonomije su nam odgovorili da se „u ovim kvazianalizama veoma često prenebregava vrijednost investicija, koja je u ovih 13 objekata iznosila preko 40 miliona eura, da ukupan prihod ne predstavlja profit investitora, već da iz njega treba da pokrije i troškove amortizacije i operativne troškove, plati koncesionu naknadu“.

„Koncesiona naknada jeste bitan, ali nije najvažniji element eksploatacije prirodnih dobara jednog društva. U navedene dvije i po godine tih 4,7 miliona eura supstituisalo je uvoz električne energije u vrijednosti od oko tri miliona eura, omogućilo preko 80 radnih mjesta u zemlji, podiglo privrednu aktivnost u lokalnim zajednicama i stvorilo preduslove za dalji infrastrukturni razvoj tih krajeva“, ističu iz Ministarstva.

Iz Ministarstva tek sada najavljuju promjenu politike: „Izdavanje energetske dozvola je stopirano s obzirom na činjenicu da je Crna Gora veoma blizu ispunjenja zadatog nacionalnog cilja od 33 odsto OIE u ukupnoj finalnoj potrošnji energije, ali i kako bi preispitala neophodnost daljeg finansijskog podsticanja izgradnje objekata za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije. Vlada će u narednom periodu nastojati da privlači investitore spremne da preuzmu tržišni rizik“, kažu iz Ministarstva ekonomije.

Lijepo sročeno, ali ne objašnjava do kada će trajati uspostavljeni harač miljenika vlasti preko subvencija. Na drugoj strani, potraga za novim investitorima i nove poreske olakšice alarm su da se sprema novi napad na ekosistem.

Predrag NIKOLIĆ

Jezero sa fekalijama kraj Tare preživljava sve kolašinske vlasti

Ministarstvo održivog razvoja i turizma u prioritetne projekte u oblasti izgradnje komunalne infrastrukture, čija realizacija je bila predviđena za 2013. i 2014. godinu, uvrstila je izgradnju uređaja za prečišćavanje otpadnih voda i segmenata kanalizacione mreže u opštini Kolašin. Realizacija tog posla bila je u planu i tokom tri mandata bivših kolašinskih vlasti, tačnije, skoro 13 minulih godina. Ako se izuzmu neznatni pomaci kada je riječ o izradi dokumentacije, taj projekat je još nedosanjani san Kolašince.

Za sve to vrijeme, sakupljene otpadne vode se, bez ikakvog prethodnog tretmana, ispuštaju u otvorene bazene – „lagune“, koji se nalaze u neposrednoj blizini rijeke Tare, u naselju Breza. Kako objašnjavaju iz lokalnog preduzeća „Vodovod i kanalizacija“, „otpadne vode iz tih bazena dalje prodiru u tlo, pri čemu se vrši njihova filtracija kroz slojeva šljunka, dok čvrste materije ostaju na suvom“.

Da li je i koliko, naročito, tokom velikih padavina, otpadnih voda dospjelo u Taru, niko nije izračunao. Na to su reagovali samo sporadično iz kolašinske bivše i sadašnje opozicije, uglavnom, kada je trebalo osvojiti „poen“ protiv političkih neistomišljenika. Inertnost u rješavanju jednog od najvećih ekoloških problema grada, podjedanko su pokazali i iz aktuelne i prošle vlasti, kao i oni prije njih. Država nije zaostajala u nebrizi. Osim što je nekoliko puta izgradnju sistema za prečišćavanje otpadnih voda svrstavala u „spisak lijepih

Od 2005. godine, fekalna kanalizacija Kolašina završava u „jezeru“ neposredno pored rijeke Tare, na Brezi. Taj prostor nadležni zovu privremeno skladište fekalnih voda, a mještani „otvorene septičke jame“. Skoro deceniju i po različite vlasti u Kolašinu obećavale su rješavanje tog problema, a izgradnju sistema za prečišćavanje otpadnih voda Vlada uvrstila u prioritete za 2014.

želja“, nije ništa učinila da zaštiti rijeku i mještane okolnih naselja.

Oni koji žive oko, kako ih zovu, „bazena sa fekalijama“ ili „otvorenih septičkih jama“, tvrde da im je život, naročito, ljeti nepodnošljiv. Vjetar jaki neprijatni miris raznosi daleko, pa često se smrad kanalizacije osjeti i do centra grada.

„Život smo zamrzjeli zbog ovog čuda, koje „pod nosom“ trpimo više

od deceniju. Smrad i sami osjećate, a nekad je toliko jak da danima ne otvramo prozore na kućama. Komarci se, naravno, skupljaju oko „laguna“, pa je i to ogroman problem. Čudom smo nekim do sada izbjegli zaraze. Više puta smo pisano i usmeno apelovali na nadležne na lokalnom i državnom nivou, ali bez ikakvih rezultata. Peostaje nam samo da trpimo i čutimo, a da se gorko

smijemo kad nas pokušavaju ubijediti da živimo u 'jednom od najčistijih gradova sjevera' – kažu mještani Breze i još nekoliko prigradskih naselja oko privremenog skladišta fekalnih voda.

Tvrde i da im je malo koristi od toga što Opština godišnje troši oko 2.000 eura na „zprašivanje“ lagune i uništavanje komaraca.

Rješavanje problema, koji odavno nije samo mještana Breze, kako su izračunali u Vladi, a shodno studiji izvodljivosti, koštalo bi oko 2,2 miliona eura, kolika je cijena izgradnje kanalizacione mreže i glavnog kolektora, koji je planiran na drugoj strani rijeke u Bakovićima.

„Pretpostavljeni izvori finansiranja još nijesu definisani ali postoji mogućnost korišćenja sredstava iz kredita Evropske investicione banke EIB-a. Pored prethodno navedenih sredstava, u

da se minule četiri godine na tom projektu nije radilo iz političkih razloga.

„Mislim da nije bio toliko problem da se obezbijedi novac, koliko činjenica da u Kolašinu od 2014. do maja ove, nije bila na vlasti Demokratska partija socijalista (DPS). Kao i u još nekoliko oblasti, Vlada je pokazala diskriminatorski odnos prema ovoj opštini“, tvrdi ona.

Njen nasljednik iz DPS **Milosav Bato Bulatović** kaže da će izgradnja sistema za prečišćavanje otpadnih voda u Bakovićima „biti jedan od prioriteta zadatka nove lokalne vlasti“. Od njega nije bilo moguće saznati koje tačno poteze, kada i kojim redoslijedom namjeravaju da preuzmu, kako bi Kolašin, konačno, postao grad bez „jezera fekalija“ na nekoliko stotina metara vazdušne linije od centra.

„Iako još o tome ne mogu detaljno govoriti, mi smo registrovali koliko

vrijeme dok su bili opozicija, više puta su upozoravali da je, naročito, s jeseni, Tara ozbiljno ugrožena od otvorenih laguna – privremenog skladišta fekalnog otpada. Kako je prošle godine kazao tadašnji i sadašnji odbornik **Vladan Bulatović**, umalo je izbjegnuta ekološka katastrofa, jer je za vrijeme obilnih padavina „nivo rijeke bio samo 10 centimetara niži od laguna“.

Nekoliko godina prije toga, Bulatović, u to vrijeme sekretar za urbanizam, pravdao se kako lokalna uprava nije godinama, zbog besparice, našla način za finansiranje postrojenja i kolektora za pročišćavanje otpadnih voda.

Studijom izvodljivosti, koju je radila engleska firma VIG internacional, predviđeno je da trasa koja ide ka lokaciji gdje su „lagune“ predviđa ukopavanje kanalizacionog toka, odnosno, glavnog kolektora sakupljača, ispod korita Tare i da odvede do lokacije u Bakovićima. Detaljnim urbanističkim planom (DUP) prostor na kojem je sada privremeno skladište fekalnog otpada, predviđen je za sportsko rekreativne sadržaje.

„Sve zavisi od prioriteta Vlade prema kojima se ulaže u komunalnu infrastrukturu, pa ne znamo kada će Kolašin doći na red“ – objašnjavali su iz bivše lokalne vlasti.

Iako je nekoliko puta „na papiru“ uvrštavan u prioritete, očigledno je, Vladi sistem za prečišćavanje otpadnih voda nije bio, a nema nagovještaja i da će biti, jedan od prećih poslova.

„Žalosno je što nijedna od nekoliko vlasti nije imala više motiva i sposobnosti da se izbori da se konačno riješimo ove ekološke sramote usred turističke opštine, koja se hvali čistim vazduhom i netaknutom prirodom. Toliko novca svake godine nude iz evropskih predpristupnih fondova, a niko nije pokušao da na taj način riješi problem koji nije samo naš na Brezi, već i mnogo širi, – komentarišu mještani tog naselja sve ono (ne)učinjeno do sada. I čekaju.

Dragana ŠĆEPANOVIĆ

okviru IPF TA 2009. obezbijedena su sredstva u iznosu od 200.000 € za izradu studije izvodljivosti“, piše u dokumentu o planovima resornog ministarstva od prije pet godina.

Takođe, objašnjeno je da je urađena studija izvodljivosti, kao i elaborat procjene uticaja na životnu sredinu.

Bivša predsjednica Opštine Kolašin **Željka Vuksanović** tvrdi

Kako objašnjavaju u pteduzeću „Vodovod i kanalizacija“, otpadne vode iz tih bazena prodiru u tlo, pri čemu se vrši njihova filtracija kroz slojeva šljunka, dok čvrste materije ostaju na suvom. Da li je i koliko, naročito tokom velikih padavina, otpadnih voda dospjelo u Taru, niko nije izračunao. Onima koji i žive u blizini život je, naročito ljeti, nepodnošljiv. Vjetar jak neprijatni miris raznosi daleko, pa se često smrad kanalizacije osjeti do centra grada

je probelem postojanje „laguna“ na Brezi, odnosono, nedostatak sistema za prečišćavanje otpadnih voda. Tom, kao i ostalim problemima, posvetićemo se ozbiljno“ – najavljuje predsjednik Opštine.

Bulatovićeve partijske kolege, za

MINISTAR RADULOVIĆ SE PRERAČUNAO

Kada neko novo zakonsko rješenje pokaže apsolutnu neprimjenljivost u praksi, da li ga treba ukinuti uz neopozivu ostavku autora i promotera ili fingirati uspjeh inovativnih rješenja kojih ni nakon godinu dana nema, pitanje je koje se sve češće postavlja u vezi sa novim Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata, usvojenom na vanrednom zasjedanju crnogorskog parlamenta, početkom oktobra prošle godine.

Ovaj Zakon na startu je dobio epitet kontroverznog dokumenta, što nije čudno ako se prisjetimo kako je ministar održivog razvoja i turizma, Pavle Radulović u nekoliko navrata pokušao prevariti javnost tokom procedure njegove izrade, javnih izlaganja i usvajanja.

U kratkom periodu primjene takav epitet se dodatno učvrstio.

Pokazalo se veoma brzo da su mnogobrojne primjedbe na zakonska rješenja za koja je ministar Radulović izgarao, bile opravdane. Protiv ovakvog zakona izjasnili su se brojni građani, strukovna udruženja i nevladine organizacije, lokalne samouprave, političke stranke... Sve njihove primjedbe i sugestije ministar je glatko odbio, uz otrovne opaske o nesposobnosti lokalnih samouprava za obavljanje ovih poslova.

Na burnim javnim raspravama organizovanim po crnogorskim opštinama znao je, u nedostatku argumenata za pojašnjenje nakaradnih inovacija u oblasti planiranja i uređenja prostora, da garantuje svojom čašću i poštenjem kako su namjere zakonopisca dobre.

Predsjednik Opštine Budva Dragan Krapović pozvao je Ministarstvo održivog razvoja i Vladu da preuzmu odgovornost za Zakon o planiranju i posljedice koje je njegovo donošenje donijelo. To isto važi i za Skupštinu Crne Gore i poslanike koji su ga izglasali. On je ocijenio da su efekti Zakona na terenu pogubni te da neko mora da snosi odgovornost za to

U skladu sa javno deklarisanim „poštenjem“ očekuje se da ministar Radulović godinu dana kasnije podnese neopozivu ostavku, jer je njegov zakon izazvao haos u jednoj od najznačajnijih oblasti, u planiranju prostora i izgradnji objekata.

Radulovićev Zakon o planiranju i izgradnji donio je radikalna rješenja u toj oblasti. Uvedena je centralizacija svih poslova u procesu planiranja i izdavanja odoborenja za gradnju, na nivou Vlade, odnosno Ministarstva

održivog razvoja i turizma. Data su ogromna ovlašćenja i moć ministru Raduloviću, što vrijeme nije opravdalo. Zakon je uglavnom poslužio da se učvrste monopoli u sferi upravljanja neizgrađenim prirodnim resursima, koji su oti od opština na čijoj se teritoriji nalaze, dok je ministar Radulović odigrao ulogu izvođača radova. Sa preuzetim poslovima 23 sekretarijata za urbanizam, koliko opština broji Crna Gora, ministar sada ne zna šta da radi. Pa polako vraća, jedan po jedan posao lokalnim upravama nazad.

Desetak dana nakon spektakularnog usvajanja Zakona uz pomoć glasova poslanika nacionalnih manjina i stupanja na snagu, Radulović donosi uredbu kojom oduzete poslove oko izdavanja urbanističko-tehničkih uslova – vraća lokalnim upravama, do 31. decembra ove godine. Kako stvari stoje, u izgledu je produžavanje ovog roka, jer je MORT nepripremljen za obavljanje zakonom nametnutih poslova.

Najnoviji hit iz praktične primjene kontroverznih zakonskih normi stiže u vidu aktivnosti na izmjenama Zakona u oblasti izrade planova i legalizacije bespravno izgrađenih objekata.

Ministar nije uspio da osposobi MORT za preuzimanje poslova izrade lokalnih planskih dokumenata do izrade Plana generalne regulacije. Zato će izmijeniti član 217 Zakona kojim je regulisano da lokalne samouprave mogu donositi urbanističke planove zaključno sa 15. 07. 2018. godine.

Zakonski rok već je produžen na

U skladu sa javno deklarisanim „poštenjem“ očekuje se da ministar Pavle Radulović godinu dana kasnije podnese neopozivu ostavku, jer njegov zakon nije našao primjenu u praksi. Šta više, izazvao je pravi kaos u državi u jednoj od najznačajnijih oblasti, u planiranju prostora i izgradnji objekata

1. 10. 2018. Ali uzalud, u MORT-u nema stručnih kapaciteta koji bi konačno, nakon godinu dana preuzeli ove poslove.

Zato će novi Zakon ponovo na popravni.

Ministar Radulović izbjegava da prizna poraz i lošu procjenu, pa sam ne predlaže spasonosne izmjene nego podmeće druge. Alibi mu obezbjeđuje Zajednica opština CG (ZOP) dirigovanom inicijativom o neophodnosti izmjena i dopuna novog zakona, o kratkim rokovima za izradu planova i slično... ZOP naravno traži i utvrđivanje novog roka za legalizaciju objekata za one građane koji to u prethodnom periodu nisu učinili.

Od 23 crnogorske opštine traženu inicijativu dostavile su opštine Bijelo Polje, Žabljak, Tivat, Rožaje i Cetinje, koju je Vlada usvojila na poslednjoj sjednici i odmah donijela Predlog izmjena i dopuna Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata. Tako da ministar može malo da predahne.

V većina opština protivi se rješavanju ogromnih problema putem politički naručenih inicijativa i produžavanja rokova opštinama, za poslove za koje je zaduženo Ministarstvo održivog razvoja.

Predsjednik Dragan Krapović, kazao je da Opština Budva nije uputila inicijativu za izmjenu zakona, iako je to od njih neformalnim putem traženo.

„Tragikomična situacija u kojoj se nalazimo svi zajedno je konačna ilustracija nemoći države, pogotovo Vlade i MORT-a da se izbori sa problemima planiranja prostora, gradnje objekata i legalizacije bespravnih objekata. Da situacija nije tako teška, bila bi smiješna“, navodi Krapović i pojašnjava da su predstavnici Opštine u decembru prošle godine imali sastanak u Ministarstvu na osnovu kojeg su odlučili da ne ulaze u izradu novih planova poštujući zakonski rok.

„Da smo znali da će se rokovi dva puta produžavati, vjerovatno bi naša odluka bila drugačija. Produžavanjem rokova i bježanjem

MORT kontinuirano odbija da radi svoj posao“, kazao je Krapović.

Opština Budva je u skladu sa zakonskim rješenjima ukinula Agenciju za planiranje, kao nepotrebnu, jer su svi poslovi donošenja planova prenijeti na MORT. Sada se suočava sa situacijom u kojoj Opština nema ključnih planskih dokumenata, dok su DUP-ovima gradskih centara Budve i Petrovca, Bečića i drugih djelova opštinske teritorije, istekli rokovi za koje su donijeti.

„O Zajednici opština nećemo trošiti riječi, svima je jasno da je u pitanju fontana želja i protočni bojler Vlade i DPS-a. Mnogo je bitnije da se manjkavosti isprave nego da se rok produži jer zbog loših zakonskih rješenja po nekim zahtjevima ne možemo postupiti i riješiti ih pozitivno...“ kazao je Krapović.

Službama lokalne uprave u Budvi, vjerovatno i u drugim opštinama, pristiže sve veći broj poslova koji su zakonom prenijeti na MORT. Svaki pojedinačni predmet sa kojim u Ministarstvu ne mogu da se izbore, prebacuju lokalnim službama kako bi se izbjegla odgovornost. Zato veći broj opština, uključujući i Pogoricu, ne žele da imenuju glavnog arhitektu.

U Opštini Kotor imaju gotovo identičan stav povodom iznuđenih izmjena i dopuna Zakona, poput ocjena koje iznosi Krapović. Predsjednik Opštine Kotor, Vladimir Jokić, ukazao je na pristrasnost Zajednice opštinaCG (ZOP) podsjećajući na situaciju kada su u predvečerje usvajanja novog Zakona predstavnici opština Kotor, Budva, Herceg Novi, Kolašin i Plav tražili od ZOP-a da se sastanu i razgovaraju, ali je njihov zahtjev odbijen.

Krapović je preko medija pozvao Ministarstvo održivog razvoja i Vladu da preuzmu odgovornost za Zakon o planiranju i posljedice koje je njegovo donošenje donijelo. To isto važi i za Skupštinu Crne Gore i poslanike koji su ga izglasali.

On je ocijenio da su efekti Zakona na terenu pogubni te da neko mora da snosi odgovornost za to.

„Odlaganjem preuzimanja ovlašćenja ministar Radulović, MORT i Vlada pokušavaju pobjeći od odgovornosti i teškog zadatka sređivanja stanja u prostoru, koje su sami donošenjem Zakona najavili. Jasno je da pored loših zakonskih i planskih rješenja, nedostatka administrativnih kapaciteta, katastrofalnog rada inspeksijskih službi, nema ni političke volje da se stanje u pomenutim oblastima konačno sredi. Rezultati primjene Zakona su ne nula, nego ogroman minus poslije manje od godinu dana a svakim danom koji prolazi šteta će biti veća. Zakon je nedorečen, štetan i nesprovodiv...“ ocijenio je Krapović u saopštenju dostavljenom medijima i pozvao premijera Duška Markovića da preduzme neophodne mjere prije nego šteta bude veća. Slabi su izgledi da će se to desiti.

Branka PLAMENAC

**NOVI
M:ROMING DATA
TIKETI**

**TVOJA KARTA
ZA SVIJET!**

Produženi vikend
3 DANA | 256MB
4.9 EURA

Idemo na more
7 DANA | 512MB
8.9 EURA

Put oko svijeta
15 DANA | 1GB
16.9 EURA

**UZ M:ROMING DATA TIKETE
NE BRINI NA KOJOJ SI MREŽI!**

Putuj svijetom i ne brini za troškove!
Na kojem god mrežnom da se nalaziš,
ne moraš da vodiš računa o mreži – uz m:roming data tikete
možeš da surfuješ kao kod kuće.

Kupi na *105# m:roming data tiket – traži kartu za svijet!

ITC-BEL m:roming data

Strah

Od Tomasa Hobsa do Karla Marksa

Piše: Milan POPOVIĆ

Za mene su rat svih protiv sviju odnosno Levijatan Tomasa Hobsa i klasna borbe odnosno Kapital Karla Marksa dosta dugo bile dve manje ili više odvojene mada svaka na svoj način velike teorijske ideje. Da je ova druga, kao svakodnevna borba radnika, za posao, platu i hleb nasušni, samo oblik, ali i predstadij, onog prvog, straha od smrti, koji prati onaj strašni hobsovski rat, nisam, međutim, otkrio u biblioteci, nego u neposrednom iskustvu. U velikoj pa i ličnoj traumi postjugoslovenskih ratova 1990-ih.

Zahvaljujući ovoj istoj traumi, danas znam da je upravo ovaj i ovakav, dakle kompleksan, najmanje dvostruki, hobsovsko-marksovski strah, najdublji izvor, energent i sadržaj, svake, a posebno svake vladajuće ideologije i politike. Da je sve ostalo u ovima, u najboljem slučaju, površno i fenomenalno, da se ovde tako izrazim.

Od početka 1990-ih do danas, konvertibilitet između marksovskog, klasnog, i hobsovskog, elementarnog straha, sve je neposredniji, izraženiji i vidljiviji, i mogu da ga ne vide samo oni koji to ne žele. I to više nije tako samo na zabitoj periferiji, nego i u samim centrima svetskog kapitalističkog sistema. Zastrašujuće povećanje jaza između 1% najbogatijih i 99% onih drugih, sada već i u SAD i EU, u poslednjih trideset godina, dokazano je već i statistički, u najnovijim nalazima Tome Piketija i Džozefa Stiglica, da pomenem ovde samo dvojicu najpoznatijih. Pa sada već i golim okom može da se vidi, kako upravo iz ovog zastrašujućeg povećanja, te njegovog istovremenog beskonačnog ignorisanja i sporednifikovanja, potiskivanjem i manipulisanjem etničkim, rasnim i ostalim identitetskim tenzijama, od strane vladajućih, preti nova provala onog strašnog hobsovskog rata svih protiv sviju.

I taman kada sam pomislio, kako je rečeni konvertibilitet, u poslednjih godinu-dve, sa

britanskim Breksitom, američkim Trampom i crnogorskim NATO-om, postao toliko, to jest do kraja očigledan, tako da ga više niko, a posebno demokratska opozicija, nevladina alternativa i nova generacija, ne može da ne vidi, usledilo je iznenađenje. Ne samo zbog rezultata predsedničkih, podgoričkih i ostalih lokalnih izbora, aprila i maja 2018., koji su sami po sebi bili poražavajući, nego, još više, zbog odsustva minimalne svesti o onom konvertibilitetu, čak i kod najvećeg dela poražene strane. Umesto ove i ovakve svesti, uglavnom takmičenje u istom. Ili, u najboljem slučaju, briselska tehnokratska fantazija, koja zaboravlja na najskuplje plaćenu lekciju dvadesetog veka. Onu o kataklizmičkoj moći iracionalnosti i straha.

Dok breksitovska, donaldtrampovska, i milođukanovičevska vladajuća desnica odnosno ultradesnica, ovu ne samo da ne zaboravljaju, nego ju iznova, zahuktalo i uspešno eksploatišu. Tamo u obliku eksploatacije straha od Muslimana i Meksikanaca, tobožnjeg potiskivanja Belaca, te isto tako tobožnjeg ugrožavanja Hrišćana, ovamo u obliku straha od „neprijateljske, antidržavne i izdajničke opozicije“. Mala je ili nikakva uteha što i ovo možemo da objasnimo onom starom (hipo)tezom o gravitaciji i levitaciji, prema kojoj prva prirodno, spontano i uvek radi za vlast, dok druga od opozicije i alternative neprestano traži ekstremni napor.

O bjašnjenje je mala ili nikakva uteha, zbog toga što ovoga puta, u prvoj četvrtini dvadeset prvog veka, ponavljanje velike pretnje, starog fašizma iz prve polovine dvadesetog veka, u obliku novog globalnog, globalnog i lokalnog fašizma, prati i jedna značajna, po potencijalu apokaliptička razlika. Postojanje nuklearnog i ostalog oružja za masovno uništavanje. Čija bi upotreba mogla u potpunosti da učini bespredmetnim svako staro i eventualno novo učenje, objašnjenje i lekciju.

Kuća bez krova

Dvije su mogućnosti. Ili u Vladi Crne Gore nijesu znali da odrade posao koji im je povjeren. Ili su nas (jeftino) prodali

Još jedna crnogorska horor priča. Vrijedna 80 – 120 miliona.

Potvrđeno je sve ono o čemu su mediji pisali, a ovdašnji zvaničnici šaputali mjesecima unazad. Uz *zaboravljenu* autopetlju na Smokovcu, jedan od temeljnih objekata tzv. „prioritetne“ dionice autoputa Bar – Boljare, vrijednu 20 – 30 miliona eura, naši su pregovarači propustili da u Ugovor o izgradnji, koja je povjerena kineskoj CRBC, preciziraju obevezu izvođača da duž asfalta između Smokovca i Mateševa sprovedu i električne i vodovodne instalacije.

Nema indicija da je naum Investitora bio da sagradi prvi „ekološki“ autoput na svijetu: bez rasvjete, benzinskih pumpi i vode za piće, tehničku upotrebu ili, da zlo ne čuje, gašenje požara. Preostaju dvije mogućnosti. Ili nijesu znali da odrade posao koji im je povjeren; ili su nas (jeftino) prodali. Omogućivši nekome drugome da džepove napuni na naš račun. Što nije nova priča. O čemu svjedoče privatizacije KAP-a, *Boksita* i *Telekoma*, slučaj *Limenka*, *Prva Banka*, Regionalni vodovod, KIPS, te privatizacija hotela i hotelskih preduzeća na primorju – od Herceg Novog do Ulcinja. I sjeveru – od Žabljaka do Rožaja.

Tek, potvrđeno je: da bi odradili ono što je sastavni dio svakog autoputa na planeti Zemlji - električne i vodovodne instalacije, uz petlju na Smokovcu - Kinezi traže dodatnih 115 miliona eura. Ako platimo, kajaćemo se. Vladine i nezavisne procjene govore da je „zaboravljeni“ posao vrijedan upola manje – od 60 do 80 miliona. Ako ne platimo – isto ćemo se kajati. Izbor novog izvođača, arbitraža sa CRBC, produženje već produženih rokova, odniće vrijeme koje nemamo. Baš kako što nemamo ni novac potreban da se plati neznanje, ili lakomost, nekadašnjeg premijera **Mila Đukanovića**, ministra saobraćaja **Ivana Brajovića** te njihovih savjetnika, posilnih i izvršitelja koji su nas namjerno ili slučajno - a to nije posao za novinare nego za **Ivicu Stankovića** i **Milivoja Katnića** - uvalili u nevolju kojoj se danas *seiri* čitava Evropa.

Autoput bez struje i vode. Kao da ga ne plaćaju našim

novcem, premijeri Đukanović i **Duško Marković**, nego **Julije Cezar**, prije nekih 2.100 godina.

„Šta ima da se čudite“, piše na jednom od ovdašnjih portala anonimus poznat pod definicijom *bot*, pola čovjek - pola robot zavistan od mišljenja od centrale. Plaćen ili makar nahranjen da to mišljenje brani i širi internetom: „To je kao da naručite kuću, pa poslije poželite baštu i kamenu ogradu... normalno je da dodatno platite...“.

Problem je što autoput bez struje i vode nije isto što i kuća bez ograde i bašte. To je, prema svim poznatim kriterijuma, mnogo više nalik domu bez prozora i vrata.

Na nama je da se izjasnimo da li je to ono što smo željeli kada smo pristali da platimo skoro milijardu eura. I što će, uz ceh za do sada poznate propuste i zaborave, uveliko preći taj iznos. Ili nas je neko, ko ima ime prezime, adresu i matični broj grдно obmanuo. Zbog čega treba da snosi zakonom propisane konsekvence.

Za početak, znajući da su Stanković i Katnić zauzeti prećim stvarima – valja obuzdati opoziciju koja je naumila da ne birajući način i sredstva preuzme vlast od, „da je vječan“, DPS-a – mogli bi makar obznaniti identitet muškaraca i žena koji su učestvovali u „ugovaranju posla vijeka“. Na svim nivoima. Od onih koji su pravili geodetske i finansijske proračune, do momaka i djevojaka sa fotokopir mašina. Tek da znamo ko će nas koštati dodatnih stotinak miliona eura, otprilike onoliko koliko je *Fiat* (fudbalski klub *Juventus*) platio za usluge prve zvijezde svjetskog fudbala **Kristijana Ronalda**.

Ili je pametnije da povjerujemo glasnogovornicima Vlade koji nas ubjeđuju da su petlja na Smokovcu, te elektroenergetska i vodovodna instalacija na trasi autoputa, dio takozvanih „nepredviđenih i naknadnih radova“ zbog kojih se ukupna cijena dionice može podići za 10 odsto (oko 80 miliona eura).

Kud će šut sa rogatim. Ili, po uzoru na ono što kaže popularni glumac u jednako popularnoj reklami, životinja sa kućicom – pas: autoput bez struje, vode (i asfalta?) – naš!

Samo neka traje.

Z. RADULOVIĆ

HETA ASSET RESOLUTION

REAL ESTATE MONTENEGRO

STANOVI NA EKSKLUZIVNOJ LOKACIJI U BEČIĆIMA

NOVOIZGRAĐENI STANOVI NA SVETOM STEFANU

NOVOIZGRAĐENI STANOVI
U BUDVI, BEČIĆI

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me
www.aaaplatform.com

HIT NEDJELJE

„Organizovani kriminal ne može nadjačati snagu institucija države, sa aktivnostima na borbi protiv kriminala će se istrajati, uz nastavak konkretnih akcija sa mjerljivim rezultatima“.

**Glavni specijalni tužilac
Milivoje Katnić i direktor Uprave
policije Veselin Veljović.**

Ivan Vilibor Sinčić

Predsjednik Živog zida:

„Znamo da se ne može biti ni tajnik lovačkog društva niti član školskog odbora bez utjecaja politike. Ogroman je klijentelizam, kao i novac koji se izvlači kroz korupciju na svim razinama javne vlasti“.

(Index.hr)

Aleksandar Vučić

Predsjednik Srbije poslije susreta sa kineskim liderom Si Đinpingom:

„Da vas zamolimo za fabriku električnih autobusa i električnih automobila,

do toga da znamo da radite prototip letećih automobila, hajde da probamo da nešto od toga napravimo u Srbiji“.

(Blic)

Dragan Markovina

Predsjednik Nove Ljevice iz Hrvatske:

„Mislim da problem Ljevice u postkomunističkim zemljama, pa i kod nas, nije u artikuliranju stavova, nego u nasljeđu koje vladajući uporno proskribiraju, u činjenici da se dobar dio radništva okrenuo nacionalizmu, ali i u općoj slabosti Ljevice na europskoj razini. Točnije, nije problem u artikulaciji stavova, nego u lošoj komunikaciji s ljudima, koji su Ljevicu počeli promatrati kao nešto elitističko i otuđeno od stvarnosti“.

(portalnovosti.com)

Vladan Vukosavljević

Ministar kulture Srbije založio se da rijaliti programi budu predmet posebne preplate:

„Smeta mi što se ta vrsta sadržaja emituje na kanalima sa nacionalnom frekvencijom“.

(N1)

Siniša Mali

Srpski ministar finansija potpisao u Kini sporazum o izgradnji industrijskog parka ukupne vrijednosti oko dvije milijarde eura:

„U idućih par godina nići će ogroman industrijski park na 320 hektara. Park koji treba privući više od 1.000 kineskih kompanija. To će, kada smo računali sa CRBC, kompanijom koja će investirati u park, otvoriti skoro 10.000 novih radnih mjesta. Bit će to najveći kineski industrijski park u Europi. Biće upravo u Srbiji, Beogradu, kako bi sve kompanije koje dolaze iz Kine u Evropu privukle da dođu kod nas“.

(B92)

Olafer Elijason

Danski umjetnik:

„Utopija za mene još postoji, zato što sam u osnovi optimista. Često imamo pogrešno ubjeđenje da je utopija nešto što će, kada se bude ostvarilo, rešiti sve naše probleme. Ali ideja utopije koju smatram najvrednijom je da je to ubjeđenje koje nosimo u sebi. Ono nas motiviše i upravlja našim aktivnostima i angažovanjem u svetu. Duboko verujem u snagu umetnosti koja pokreće ljude. To je ono što smatram utopijskim: snaga podeljenog sna koja motiviše istinsku akciju u svetu, ubjeđenje da je ono što radim vredno i drugačije“.

(Večernje novosti)

Olga Tokarczuk

Poljska spisateljica:

„Primajući *Bookera* osjećala sam da to nije nagrada samo mojem romanu i poljskoj literaturi, nego doista da je to nagrada cijeloj srednjoeuropskoj književnosti. Kad kažem srednjoeuropskoj, mislim na ono što vi u vašem jeziku nazivate istočnoeuropskim – Poljsku, Češku, Slovačku, Ukrajinu, Hrvatsku, Srbiju, pa čak i istočni dio Njemačke, dakle te zemlje izašle iz socijalističkog sustava. Jer, na tim prostorima književnost jest ponešto drugačija od Zapada gdje su mnogi bili iznenađeni formom kakvu imaju 'Beguni'. Jasno je da postoji razlika u razmišljanju između Zapada i te Istočne ili Srednje Europe. Naša svježina dolazi iz naše različitosti. Mislim da se u našim književnostima rađaju nove forme, nove teme, novi načini govora o njima”.

(Jutarnji list)

Alessandro Costacurta

Bivši fudbaler prije meča Crvena zvezda – Napoli:

„Igrače Napolija čeka pakao na Marakani. dobro se sjećam utakmice iz 2006. godine protiv Zvezde. Policajci su nas namršteno gledali, zastrašivali su nas pendrecima. Oni nas nisu ipak dirali, ali nakon završetka utakmice prilikom slavlja policijski pas me ujeo”.

(Klix.ba)

Walter Venturi

Crtač stripa Zagor:

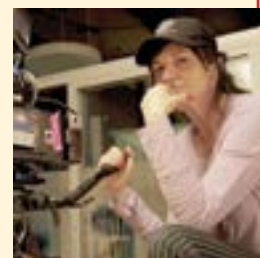
„Ove priče sadrže dobru dozu avanture i prihvaćaju nekoliko veoma različitih žanrova, ne samo Western. Zagor je zapravo jedan od nas, on pati, gubi, plače... Nije poput onih tvrdokornih heroja, a upravo njegova ljudskost privlači svih ovih 60 godina njegova postojanja”.

(Aljazeera)

SVETLANA CVETKO

Rediteljka:

„Film je postao profitabilan, a žene su polako istisnute iz filmske industrije. Budući da na svijetu ima više od 50 posto žena, trebalo bi ih više biti i u filmskom svijetu. Žene film obogaćuju novim temama i pričama, i danas imaju veće mogućnosti nego što je to bilo nekad. Važno je dati glas ženama i one bi trebale podržavati jedne druge”.

(Novi list)

GORAN ĆETKOVIĆ

Slikar:

„Moje slikarstvo se bavi jednim pitanjem, a to je pitanje čovjeka. Po meni, umjetnost nije distancirana od realnosti već je u stalnom prožimanju sa životom. Iako likovi na mojim slikama ponekad djeluju da su distancirani od savremenog života, oni su ipak duboko ogrezli u njemu”.

(Vijesti)

BARBARA DELAĆ

Pjesnikinja iz Kotora:

„Pišem o stvarima za koje bih se borila da sam aktivistkinja ili vrištala - da sam dijete, ovako, jezik koristim kao oruđe”.

(Fos media)

KRALJICA

Plaćanja na rate

BEZ KAMATE SVUDA U SVIJETU!

**HIPOTEKARNA
BANKA**
Vama posvećena

UKUPNI TROŠKOVI ZA KORIŠĆENJE KARTICE:
mjesečna naknada 0,50 €

NAKNADA ZA KUPOVINU NA RATE:

- ✓ Na 6 mjesečnih rata za iznose **do 300 €**
Naknada za transakcije do 300 € je 2,00 € fiksno po rati
- ✓ Na 12 mjesečnih rata za iznose **preko 300 €**
Naknada za transakcije veće od 300 € je 3,00 € fiksno po rati

 19905 www.hb.co.me

Radnik potrošna roba

Ovo ljeto će u Srbiji ostati upamćeno po brojnim pogibijama radnika na gradilištima. Usljed udisanja otrovnih isparenja u Narodnoj biblioteci Srbije tokom avgusta poginula su dva radnika, a nekoliko dana kasnije i radnik na gradilištu u Kneza Miloša u Beogradu. Crna serija nastavljena je i tokom septembra kada su poginula dva radnika na gradilištu Beograda na vodi, a zatim i jedan radnik na gradilištu u Lučanima.

Prema raznim navodima medija, od početka godine u Srbiji je poginulo između 26 i 29 radnika, od kojih je većina radila na crno. Taj podatak je skrenuo pažnju na čitav niz propusta u bezbjednosti radnika. Vlasti su kao neku vrstu odbrambenog zida ustanovile krilaticu da se „nesreće svuda dešavaju“.

U tim pokušajima opravdanja bilo je i tragikomičnih momenata, jer je predsjednik Srbije Aleksandar Vučić kao primjer da nesreća ima svuda naveo (netačan) podatak da u Americi svakih deset sekundi pogine jedan perač prozora, inače objavljen na satiričnom sajtu „The Onion“.

Posljednji događaji donekle su skrenuli pažnju sa osnovnog pitanja koje se pojavilo nakon brojnih pogibija radnika: zašto niko ne odgovara? Praksa je, naime, pokazala da krivci uglavnom ostaju nekažnjeni, a tragedije neprijavljenih, slabo plaćenih i nezaštićenih radnika se vide samo kao neizbježan rizik.

Predsjednik Ujedinjenih granskih sindikata „Nezavisnost“ Zoran Stojiljković ističe da ima puno razloga za tragedije koje se dešavaju: „Prije svega,

ne posvećuje se dovoljno pažnje zaštiti na radu i radnim uslovima, koji vrlo često nisu bezbjedni. Znam da će to zvučati šokantno, ali tu delimično ima krivice i samih radnika. Građevinarstvo je poznato kao djelatnost gdje ima najviše sezonskog rada na crno, i često je radnicima isplata na ruke važnija od radne i socijalne sigurnosti. Kada svemu tome dodamo i neodgovorne poslodavce, imamo situaciju kakvu imamo“, kaže Stojiljković za DW.

Objašnjenje koje su ponudile vlasti da se takve nesreće svuda dešavaju za našeg sagovornika nije prihvatljivo. On primjećuje da su sadašnje vlasti u trci za političkim rejtingom napravile situaciju u kojoj se marginalizuju sve primjedbe i nedostaci. „Ta vrsta populističke vlasti zapravo želi da ukloni sve potencijalne glasove koji bi trebalo da reaguju i štite prava radnika i onda nude banalizovanu interpretaciju događaja. To zaista podsjeća na već zabilježene slučajeve kršenja radnih prava u inostranim kompanijama, kada je rečeno nemojte da mi galamom rastjerujete investitore“, naglašava Stojiljković.

Direktor Komiteta pravnika za ljudska prava (YUCOM) Milan Antonijević za DW objašnjava da su „svi zakoni koji se odnose na zaštitu na radu i radno pravo u neku ruku usklađeni sa evropskim standardima, ali je odgovornost države što se u dovoljnoj mjeri ne kontroliše provođenje tih zakona“.

Antonijević ističe da se kao dio odgovora mogu prihvatiti navodi vlasti da se nesreće svuda dešavaju, jer građevinarstvo jeste rizičan posao, ali država pored toga mora uputiti jasnu poruku da će se zakoni sprovoditi.

„To bi značilo da prava radnika i njihova bezbjednost budu na prvom mestu, ali i da se pooštri kontrola poštovanja propisa od strane inspekcija i svih drugih zaduženih za provođenje zakona“, napominje Antonijević.

Neka vrsta nesporazuma sa opozicijom nastala je nakon kritika koje su se čule na račun vlasti, a odnose se na gotovo božanski status investitora u Srbiji. Kritičari vlasti smatraju da je investitorima praktično sve dozvoljeno, da ne poštuju propise i zakone, i da su vlasti u privlačenju investitora spremne da zanemare svim primjedbe na njihov rad. Možemo li da kažemo kako imamo neku vrstu nedodirljivosti investitora?

Zoran Stojiljković kaže da možemo. „Ako hoćete da vidite u čijem interesu rade vlade poluperiferijskih zemalja, onda je dovoljno da se osvrnete na stav vlasti kada se dese neki ovakvi incidenti, ili kada imate neke štrajkove poput onih u kompaniji Fijat Krajsler. Sve to nam govori da je tu na djelu premalo zazora od volje birača, a previše zavisnosti od investitora.“

Kada nema inspekcija – bez obzira da li je to dil sa vlastima ili javašluk – onda investitori rade potpuno drugačije. „U tim slučajevima zaista imamo dio onih koji grade za koje ne važe pravila. Tako da država sve mora uraditi da pokaže da će za sve, bez obzira ko je investitor, važiti jednaka pravila. To više nije političko pitanje, to su zaista pitanja prava radnika i njihove bezbjednosti, ali i onoga što je najvrednije a to je pravo na život“, kaže Milan Antonijević.

Dw.de

Na niz pogibija radnika, vlasti u Beogradu odgovaraju da se to „dešava svuda u svijetu“. No u razvijenijem svijetu neko za to i odgovara, što je u Srbiji izuzetak. Sagovornici DW tu vide krivicu države koja obogotvoruje investitore

Namjera da se opštinama više ne ustupa polovina naknade za korišćenje morskog dobra koja se ostvaruje na njihovoj teritoriji, odnosno da ona u cjelosti pripadne Javnom preduzeću za upravljanje morskim dobrom, u direktnoj je suprotnosti sa deklarativnim zalaganjem vlasti za decentralizaciju i punu održivost lokalnih zajednica. Ona će od svih opština na Primorju najteže pogoditi Ulcinj. Nakon donošenja Zakona o planiranju i izgradnji ovo je još jedan udarac na lokalne samouprave. Sigurnim korakom idemo ka potpunoj centralizaciji umjesto da bude suprotno”, tvrdi predsjednik Opštinskog odbora Građanskog pokreta URA i odbornik u ulcinjskom parlamentu **Omer Bajraktari**.

Po tom osnovu se prošle godine u kasu te lokalne samouprave sličilo nešto preko 700.000 eura ili oko 10 odsto od ostvarenog budžeta, koji je najniži u poređenju sa ostalim opštinama na Primorju. Takođe, ta lokalna samouprava jedva uspijeva da plaća obaveze iz reprograma poreskog duga u visini 5,9 miliona eura koji je sredinom 2015. godine sklopila sa Poreskom upravom.

Odluka da se opštinama ustupi 50 odsto sredstava od naknade korišćenja morskog dobra, bila je na snazi od 1. januara 2013. godine i od tada su opštine na Primorju ukupno inkasirale oko 20 miliona eura.

Ta odluka je došla kao rezultat dvodecenijskog nezadovoljstva velikog broja Primoraca radom i djelovanjem Javnog preduzeća za upravljanje morskim dobrom, koje suvereno gazduje najznačajnijim državnim resursom – priobalnim pojasom države. Posebno je to bio slučaj u Ulcinju gdje je 13 odsto opštinske teritorije pod ingerencijom te državne institucije, odnosno Vlade Crne Gore. *Morsko dobro* na pojedinim dijelovima zahvata i područje koje je udaljeno od mora gotovo dva kilometra!? Čak 57 odsto ukupne teritorije kojom upravlja

Centralizacija prihoda

Još desetak dana traje javna rasprava o Nacrtu zakona o finansiranju lokalnih samouprava kojim se opštinama na Primorju planira oduzeti značajan dio prihoda

Morsko dobro se nalazi u ovoj opštini. Uključujući i obale rijeke Bojane, a to istovremeno nije Solana.

Albanske političke stranke, koje su do unazad nekoliko godina u koaliciji vršile vlast u ovoj opštini, prije svega Nova demokratska snaga – Forca, odluku o preusmjeravanju polovine sredstava od morskog dobra u opštinsku kasu isticale su kao jedan od svojih najvećih uspjeha. Ta stranka dobila je u aprilu 2013. godine i funkciju predsjednika Upravnog odbora *Morskog dobra*. Nakon toga, nijesu se čule javne primjedbe na rad te institucije.

Početkom ove godine direktor tog javnog preduzeća **Predrag Jelušić** je ocijenio da dosadašnja praksa prenosa sredstava nije dala željene rezultate. „Krajem 2017. godine podnijeli smo inicijativu za izmjenu Zakona o finansiranju lokalne samouprave, kojom smo predložili da se dosadašnjih 50 odsto prihoda od zakupa morskog dobra koji su direktno transferisani opštinama sa namjenom sveobuhvatnog održavanja komunalnog reda u zoni morskog dobra kroz rad lokalnih komunalnih preduzeća, bude raspoređen tako što bi se 20 odsto prihoda morskog dobra direktno uplaćivalo lokalnim komunalnim preduzećima, a preostalih 30 odsto opštinama”, rekao je on.

Nekoliko mjeseci kasnije na

javnoj raspravi, koja je počela 4. septembra i traje još desetak dana, našao se radikalni prijedlog: opštinama po tom osnovu više ništa ne treba transferisati!

Konstatujući da novac nije utrošen namjenski, u *Morskom dobru* navode da su se opštine, u najvećem

dijelu, svih ovih godina nemarno odnosile prema svojim obavezama koje su imale u predmetnoj zoni i u prenosu sredstava komunalnim preduzećima shodno potpisanim ugovorima o korišćenju i namjeni prihoda od naknade za korišćenje morskog dobra.

„Bode oči statična i pasivna uloga albanskih partija koje su bile prepoznate kao borci za decentralizaciju, ali izgleda je to bila samo maska i da su jedini njihov cilj fotelje kako u *Morskom dobru* tako i u Vladi i to zbog ličnog prestiža, a ne zbog rada za opšti interes. Nema razlike - sa ili bez ovakvih predstavnika u centralnoj vlasti, opština Ulcinj je u sve težem položaju”, kaže Bajraktari.

Odluka da se opštinama ustupi 50 odsto sredstava od naknade korišćenja morskog dobra, bila je na snazi od 1. januara 2013. godine i od tada su opštine na Primorju ukupno inkasirale oko 20 miliona eura. U Morskom dobru navode da su se opštine, u najvećem dijelu, svih ovih godina nemarno odnosile prema svojim obavezama, i da je novac korišten nenamjenski

u Budvi.

„Cijeneći napore i rad zaposlenih u lokalnim komunalnim preduzećima, u konkretnom slučaju d.o.o. *Komunalno Budva*, kojem je Opština bila dužna da stvori sistemske, tehničke i finansijske preduslove za kvalitetno funkcionisanje i održavanje čistoće u najfrekventnijoj zoni, smatramo da će kroz izmjenu Zakona o finansiranju lokalne samouprave, koji smo inicirali u pravcu direktnog prenosa sredstava od strane JP *Morsko dobro* ka komunalnim

preduzećima po izvršenom poslu, sigurno obezbjediti ono što Opština do sada nije bila u kapacitetu da učini”, saopšteno je iz *Morskog dobra*.

Iz Opštine su optužili *Morsko dobro* da je prenatrpalo zonu uz obalu privremenim lokacijama, te da

u Komunalnom preduzeću i da ima duplo više radnika ne bi mogli da održe čistoću. „Oni najprije moraju da smanje broj privremenih lokacija”, smatraju u budvanskoj Opštini.

U toj lokalnoj samoupravi namjeravaju da dio pješčanih plaža proglase javnim i omoguće mještanima, turistima i posjetiocima uživanje na budvanskoj obali mora bez uslovljavanja i plaćanja dažbina.

Slični problemi sa odnošenjem otpada zabilježeni su prošle godine na obalama Bojane, gdje je broj privremenih objekata dogurao do čak 600. To je bio jedan od razloga što je 2017. godine došlo do zatvaranja desnog kraka te rijeke, po prvi put u istoriji. Zato je *Morsko dobro* bilo prinuđeno da ove godine izdvoji 200.000 eura za pročišćavanje račve, kojim je osigurana znatno bolja protočnost desnog rukavca Bojane. To je veoma mala suma u poređenju sa svim onim što je već 26 godina prikupljeno sa obala te rijeke, a što je, prema zakonskim odredbama, trebalo biti upravo tu investirano. Posebno ako se ima u vidu izuzetno zabrinjavajući trend erozije prekrasne pješčane plaže na Adi.

Istovremeno, u pripremi je novi plan zakupa plaža do 2023. godine. „Planiramo da se plaže zakupljuju na pet, a ne kao do sada na tri godine”, poručili su iz Vladine kompanije za upravljanje morskom obalom.

To će naići na reakcije primorskih opština u kojima vlast vrši opozicija (Budva, Kotor i Herceg-Novi), jer je pitanje korišćenja morskog dobra koje je zakonom definisano kao opšte dobro i koje je pristupačno svima pod jednakim uslovima, tema na koju su građani Crne Gore veoma osjetljivi.

U Vladi smatraju da će u narednim godinama one ostvarivati značajno veća sredstva po osnovu legalizacije nelegalno izgrađenih objekata koji se nalaze na njihovoj teritoriji, a za što je do sada u šest primorskih opština podneseno gotovo 25.000 zahtjeva, nego što su to imale od naknade za korišćenje morskog dobra.

Mustafa CANKA

Početkom ovog mjeseca vođena je javna polemika između zvaničnika Opštine Budva i *Morskog dobra* podstaknuta činjenicom da je Jelušić nedavno izabran za predsjednika Opštinskog odbora Demokratske partije socijalista, najjače opozicione stranke

Prazne učionice i prazna obećanja

Da je odliv stanovništva posebno izražen na ruralnom području sjevera, selo Kaludra najbolji je primjer.

Ova beranska mjesna zajednica, na dvanaestom kilometru od centra grada, poznata kao stočarski i voćarski kraj, 1961. godine imala je 611 stanovnika, a danas u njoj živi svega njih stotinak

Zabrinjavajuće je ali i očekivano što je novoizgrađeni školski objekat u selu Kaludra kod Berana zatvoren. Nekoliko godina imao je samo jednog đaka. Ove školske godine - nijednog. Depopulacija ruralnog područja na sjeveru države očigledno je nezaustavljiv proces.

Na to ukazuju i rezultati posljednjeg popisa koji govore da u ovoj sjevernoj opštini trenutno živi 33.970 stanovnika, što je za 1.098 manje nego 2003. a čak za 10.000 manje nego 1981. godine.

Da je odliv stanovništva posebno izražen na ruralnom području, Kaludra je najbolji primjer. Ova beranska mjesna zajednica nalazi se na dvanaestom kilometru od centra grada. Kao poznati stočarski i voćarski kraj, Kaludra je 1961. godine imala 611 stanovnika, da bi 2003. taj broj bio sveden na 267.

Danas u Kaludri živi oko četrdeset domaćinstava sa svega stotinak stanovnika.

Nagli odliv stanovništva iz ovog živopisnog i pitomog mjesta najbolje ilustruje podatak o zatvaranju škole. Ljudi u ovom kraju prosto ne mogu

da vjeruju da je četvororazredna škola ostala bez učenika, jer je ta ista škola četiri decenije unatrag imala 105 đaka.

Mještani kažu da se demografska slika Kaludre drastično promijenila i pored toga što ovo područje raspolaže s ogromnim prirodnim potencijalima. Oni su uglavnom saglasni da su slaba seoska infrastruktura, neadekvatno održavanje saobraćajnica u zimskom periodu, nedostatak radnih mjesta i nebriga države za sela uzrok iseljavanja stanovništva.

„Nekada je Kaludra bila puna

naroda, a danas prosto čovjeka uhvati tuga od samoće. Ljudi su se odselili u srećnije krajeve, jer ovdje nemaju nikakvu perspektivu. Tako je ovo područje u posljednjih nekoliko decenija napustilo čak 80 odsto stanovništva koje se uglavnom bavilo poljoprivredom i stočarstvom“, – kaže predsjednik Mjesne zajednice **Radovan Anđić**.

Prema njegovim riječima, u Kaludri su ostala još samo staračka domaćinstva.

„Ako se iseljavanje nastavi ovakvim tempom, ovi će krajevi ubrzo ostati pusti. Po mojem uvjerenju do ovakve situacije došlo je zato što država nije preduzimala ništa kako bi unaprijedila uslove za život“ – naglašava Anđić.

On nije optimista i smatra da je sada uzaludno pokušavati da se zaustavi odliv stanovništva.

„Čitava ova situacija zasluhuje neke mnogo ozbiljnije analize. Jer, nekada je ovdje i pored mukotrpnog života bilo deset puta više stanovništva nego danas. Sada su stvorene

određane pogodnosti, ali naroda nema. Trebalo je unaprijed predviđati šta se može desiti i preduzimati mjere da se to preduprijedi, a ne onda kad je za to kasno. Jednostavno, država je mnogo obećavala, a tako malo radila“ – smatra Anđić.

Mještani ocjenjuju da uzroke iseljavanja treba tražiti i u činjenici što raspoloživi resursi Kaludre nijesu stavljeni u funkciju razvoja. Priča je standardna. Žale se da je s prostora Kaludre decenijama eksploatisano ogromno šumsko bogatstvo, od čega lokalno stanovništvo nije imalo neke naročite koristi.

Tako, na primjer, **Radoslav Ralević** tvrdi da u kaludarskim šumama vlada prava anarhija i da nadležne službe ne preduzimaju nikakve mjere da stanje dovedu u red.

„Imam više od 70 godina, ali ovakvog jada nijesam zapamtio. Nekada, ovdje u Kaludri, dok je bila velika Jugoslavija, šumsko gazdinstvo je zapošljavalo stotinu i pet radnika koji su bili osigurani i redovno primali platu. Danas iz Kaludre niko ne radi, jer šumama gospodari šumska mafija koja ne okreće glavu na lokalno stanovništvo. Zato se nije čuditi što ovi krajevi ostaju pusti i što smo stavili ključ u školu“ – konstatuje Ralević.

Mještani ističu da je zabrinjavajuće to što se malo računa posvećuje selu i poljoprivredi i što se ne donose posebne uredbe koje bi stimulisale mlade ljude da rade i žive od svog rada.

„Koliko je država kriva za iseljavanje kriv je i narod jer je sve manje mladih ljudi spremnih da rade ono što su radili njihovi preci. Svi traže neki lagodan život, zato sva naša sela polako izumiru. Nekad su ljudi pješke putovali od Kaludre do Berana i sve su to prihvatili kao normalno. Danas svi skoro imaju auta i opet nije dobro“ – kažu mještani Kaludre.

Malo je onih, tvrde, koji hoće da se posvete radu.

„Svi hoće da žive, što bi se reklo, na gotovo. Možda bi se stanje popravilo ako bi se uvele neke

stimulativne mjere gdje bi mladi ljudi dobijali garancije da će, kroz otkup tržnih viškova, unovčiti svoj rad. Očigledno je da se nešto mora mijenjati jer Kaludra ničim nije zaslužila da joj se ovo dešava“ – žale se sve malobrojniji mještani.

Ni na drugom kraju beranske opštine nije ništa bolje. Primjer sela Tmušiće, koje zajedno sa selima Mašte, Dragosava, Babino, Goražde i Zagrađe čini mjesnu zajednicu Polica, u potpunosti odslikava tvrdnje da „bijela kuga“ kuca na vrata.

Raspoloživi podaci govore da broj stanovnika u ovom pitomom mjestu rasprostranjenom duž neopisivo

Nekada je Kaludra bila puna naroda, a danas prosto čovjeka uhvati tuga od samoće. Ljudi su se odselili u srećnije krajeve, jer ovdje nemaju nikakvu perspektivu. Ovo područje je u posljednjih nekoliko decenija napustilo čak 80 odsto stanovništva“ – kaže predsjednik Mjesne zajednice **Radovan Anđić**

lijepih padina i proplanaka, iz godine u godinu drastično opada.

Tmušiće je prije nekoliko decenija brojalo nekoliko desetina domaćinstava, koja su, baveći se stočarstvom i poljoprivredom, obezbjeđivala pristojnu egzistenciju. Danas u ovom mjestu ima svega pet kuća u kojima neko živi tokom cijele godine.

Da se život u Tmušiću polako gasi uvjeriće se svako ko se uputi k tom mjestu, jer će ga dočekati netaknuta priroda i zatvorene kuće. Uz to, moraće, i pored tradicionalnog gostoprimstva ponosnih gorštaka,

Ni na drugom kraju beranske opštine nije ništa bolje. Primjer sela Tmušiće, koje zajedno sa selima Mašte, Dragosava, Babino, Goražde i Zagrađe čini mjesnu zajednicu Polica, u potpunosti odslikava tvrdnje da „bijela kuga“ kuca na vrata

dobro da se namuči da bi došao do nekog sagovornika. Putnika namjernika u Tmušiću će dočekati i ostaci srušene školske zgrade koja je nekada brojala pedesetak učenika. Zatvorena je osamdesetih a upamćena po đacima koji su kasnije postajali ljudi od pera i nauke.

Kao i u Kaludri, rijetki mještani navode da su slaba putna infrastruktura, neadekvatno održavanje saobraćajnica i nebriga uzrokovali sve izraženiju migraciju stanovništva i iz ovog sela. Kažu da je zagospodarila tišina iako se selo nalazi na svega tri kilometra od magistralnog puta koji od Berana vodi prema Rožajama.

„Sada je sve drugačije, nema ko kome „dobar dan“ da nazove. Čim padne snijeg selo biva odsječeno od gradskog jezgra. Ni nakon dvanaest godina ne nazire se završetak izgradnja vodovoda za polička sela. Takođe, i elektromreža je u lošem stanju, tako da svi ovi problemi zajedno idu naruku sve izraženijoj migraciji“ – navodi Ljubo Đurišić, koji je sa suprugom i dva sina ostao da živi u rodnom selu.

Kako u Kaludri i Tmušiću, tako i u ostatku ruralnog području na sjeveru. I ne samo na ruralnom. Kako objasniti podatak da je u gradskoj školi u Andrijevići ove školske godine upisano svega trinaest prvaka. Čemu onda čuđenje što se zatvaraju seoske škole.

Tufik SOFTIĆ

CRNO TRŽIŠTE AKADEMSKIH RADOVA

Pošto zvanje?

Društvene mreže, oglasi, internet, zgrade fakulteta i njihova okolina izvor su široke ponude „intelektualnih usluga“ – od maturskih i seminarskih radova do doktorata. Cijene radova formiraju se zavisno od vremena potrebnog za izradu, kompleksnosti teme, dostupnosti materijala, kvaliteta izrade, kao i od konkurencije. U prosjeku, diplomski rad košta između 80 i 250, magistarski od 200 do 500, a cijene doktorata idu i do deset hiljada eura

Univerzitet Crne Gore (UCG) od aprila ove godine zvanično je počeo da primjenjuje *iThenticate* softver, servis za utvrđivanje autentičnosti akademskih radova. Prema njihovom saopštenju, od dosad testiranog 91 rada, nijedan nije plagijat. Međutim, rad baš i ne mora biti „ukraden“ da bi bilo riječi o prevari. Može biti i kupljen, a fakulteti nemaju mehanizam da to spriječe.

Društvene mreže, oglasi, internet, zgrade fakulteta i njihova okolina izvor su široke ponude „intelektualnih usluga“ – od maturskih i seminarskih radova do doktorata. Nedostatak posla u struci ili prilika za dodatnu zaradu navode mnoge intelektualce da se opredijele za ovu vrstu zanata.

„Ekonomiju sam završila još prije šest godina. Kako se dvogodišnja potraga za poslom, za koji sam se školovala, nije pokazala efektom (zbog nedostatka iskustva, članstva u partiji, veze), odlučila sam da na ovaj način zarađujem“, kaže naša sagovornica, koja radove studentima ekonomije piše već tri godine.

Ona navodi da prodavanjem stručnih radova može dobro da se zaradi, ali da je prvo potrebno steći iskustvo i preporuke, jer konkurencija

na našem „tržištu“ nije mala.

„Mnogi godinama pišu diplomske, magistarske, pa i doktorske radove, i do njih nije nimalo teško doći. Osim toga, važno je i kako radite kako bi vas student preporučio svojim kolegama“, kaže ona.

Cijene radova formiraju se u zavisnosti od vremena potrebnog za izradu, kompleksnosti teme, dostupnosti materijala, kvaliteta same izrade, kao i od iznosa koji konkurencija zahtjeva. U prosjeku, diplomski rad košta između 80 i 250 eura, magistarski od 200 do 500 eura, dok cijene doktorata iznose i do deset hiljada eura.

Sudeći prema riječima ljudi kontaktiranih na osnovu informacija u oglasima, najtraženiji su radovi u oblasti pravnih nauka, ekonomije, menadžmenta, informaciono-komunikacionih tehnologija, političkih nauka.

Studenti privatnih fakulteta, kako navode „prodavci“ diploma, češće naručuju radove od onih sa državnog univerziteta. Ipak, ni studenti UCG-a nisu rijetki kupci, pogotovo kada su u pitanju seminarski radovi, čija je cijena uglavnom oko dvadesetak eura.

Primjena softvera za utvrđivanje autentičnosti mogla bi uticati na rast

Ekonomiju sam završila još prije šest godina.

Kako se dvogodišnja potraga za poslom nije pokazala efektnom (zbog nedostatka iskustva, članstva u partiji, veze), odlučila sam da na ovaj način zarađujem“, kaže naša sagovornica, koja radove studentima ekonomije piše već tri godine. Ona navodi da prodavanjem stručnih radova može dobro da se zaradi, ali da je potrebno steći iskustvo i preporuke, jer konkurencija na našem „tržištu“ nije mala

cijena, zbog činjenice da mnogi autori akademskih radova često „pozajme“ dijelove radova koje pronađu na internetu, kako bi uštedjeli vrijeme.

Način naplaćivanja funkcioniše zavisno od autora do autora.

„Prvo me pozovu, kažu mi temu i onda vidim da li mogu da odradim ono što se traži. U zavisnosti od fakulteta, teme i vrste rada formiram cijenu, a novac obično uzimam kada profesor odobri rad“, kaže autor koji radove piše za studente ekonomije, prava i političkih nauka. „Kada je riječ o magistarskim radovima, oni koji ih pišu u većini slučajeva traže avans od svojih kupaca.“

Na pitanje dešava li se da student nije zadovoljan „svojim“ radom i da traži da mu se novac vrati, sagovornici *Monitora* kažu da do sada nisu imali takvih iskustava: „Studenti se uglavnom obraćaju ako se radi o nekim tehničkim, ali ne i suštinskim korekcijama u radu“.

Uprkos načinu na koji zarađuju

novac, oni koji su fakultete završili zahvaljujući sopstvenom trudu, vrlo su kritični prema svojim mušterijama.

„Uz višegodišnje studiranje, da bi se neko mogao nazvati intelektualcem, neophodni su mjeseci istraživanja, učenja i pisanja. Tužno je što poslove koje bi trebalo da obavljaju ljudi koji pišu radove na kraju dobijaju oni kojima su ih pisali. Diploma je danas neophodan dokument koji ima svoju cijenu“, kaže naša sagovornica s početka teksta.

Rizik od posljedica zbog proizvodnje akademskih radova skoro da i ne postoji, jer u zakonima ne postoji definisano pitanje prodaje autorstva.

Zakon o visokom obrazovanju u članu 78 objašnjava šta se podrazumijeva pod plagijatom i navodi sankcije, kao što su poništavanje svih ocjena, nagrada, zvanja i titule, ali ni u jednom članu ne pominje trgovinu radovima.

Zakon o akademskom integritetu, koji bi trebalo uskoro da bude usvojen u Skupštini, prepoznaje ovo kao oblik kršenja akademskog integriteta, ali ne predviđa adekvatnu sankciju.

Iz *Centra za građansko obrazovanje* (CGO) ističu da bi prodaju radova trebalo definisati kao posebno krivično djelo u Krivičnom zakoniku, jer se radi o masovnoj i društveno opasnoj pojavi. „Do tada, ovakvi slučajevi će u značajnom zavisiti od postupka i procjene tužioca“, ističe **Mira Popović**, saradnica na programima u ovoj nevladinoj organizaciji.

„Osobe koje se odluče na ovakve radnje vide to kao neki vid rješenja za svoje finansijske probleme. Međutim, oni ne uzimaju u obzir činjenicu da takvim ponašanjem nanose štetu cjelokupnom društvu jer predstavljaju zupčanik u mehanizmu stvaranja kadrova koji neće imati potrebna znanja a mogu steći dobiti“, kaže Popović.

U Crnoj Gori zvanje ima cijenu. A koliko košta neznanje?

Miljana DAŠIĆ

MONITOR: *Uskoro objavljujete knjigu o srpskim intelektualcima, što je i jedan od povoda za ovaj razgovor. Kada povučete paralelu između nekadašnjih i današnjih intelektualaca kakav Vam se zaključak nameće?*

PRPA: Istraživala sam intelektualce u prvoj polovini XX veka, u nekoliko prvih decenija postojanja jugoslavske države kada su oni bili vrlo aktivni na političkoj sceni počev od učešća na Konferenciji mira u Parizu, do učešća u političkim i kulturnim projektima vezanim za postojanje nove države. Izabrala sam njih sedamdeset četvero. Ono što ih razlikuje od današnjih intelektualaca, iako je od tada proteklo više od sto godina, je potpuno angažovanje u projektu nove države kako bi se on realizovao u skladu sa njihovim uverenjima i idealima. Tu njihovu kulturnu, društvenu i političku energiju teško je naći u našoj suvremenosti. U odnosu na njih poprilično smo regresirali.

MONITOR: *Intelektualci sve rjeđe reaguju na društvene*

BRANKA PRPA, ISTORIČARKA IZ BEOGRADA

Pogubnost iskrenih laži

Današnja Srbija je zemlja bez vrijednosnih sistema. Svi prethodni su ukinuti, a nisu uspostavljeni novi koji će u kreativnom smislu doprinijeti razvoju humanističkog svijeta i čovjeka

probleme koje stvaraju političari...

PRPA: U proteklih trideset godina, koliko ima od raspada jugoslavske države, oni su se do te mere potrošili na društveno-političkoj sceni da im je ponestalo i energije i uverenja da može bilo šta da se promeni. Najveća opasnost za intelektualce je ta vrsta nihilizma u koji se uđe kada društveni angažman u kojem

istrajavate decenijama ne donosi nikakav rezultat ni u političkom, ni u društvenom, ni u kulturnom okruženju. Svedoci smo sveopšte devastacije svih vrednosti i u tome intelektualci često biraju eskapizam ili bežanje iz ove realnosti u svoj privatni svet i izbegavaju da više učestvuju u javnim događajima, jer to smatraju besmislenim. Taj nihilizam

je jedan od najopasnijih fenomena koji se rađaju u društvima koja žive u totalitarnom obrascu ili destruktivnoj svakodnevici koja obesmišljava svaki pokušaj da se ona promeni.

MONITOR: *Jednom ste izjavili da je Srbija jedina civilizovana država u kojoj sudovi arbitriraju u oblasti istorije - sud kaže nije to što vi istoričari kažete nego nešto drugo.*

PRPA: To je još jedan doprinos rušenju vrednosnih sistema, ali ne samo njih, u koje spada antifašizam kao velika moralna pobjeda čovečanstva nad onima koji su uništili ideju čoveka i čovečanstva. To je obesmišljavanje svega onog što je razum, što je fakticitet, što je znanje o nečemu. Istorijaska nauka je u funkciji ljudskog znanja, a ne u funkciji politike. Ona doprinosi sveopštem korpusu naših znanja. Ako to znanje devastirate tako da uđe i u sudsku arbitražu onda ste posle toga devastirali celu jednu naučnu oblast. I to je rezultat tih presuda rehabilitacija, uplitanje političkih

arbitraža u autonomnost jedne naučne oblasti.

MONITOR: *Šta za Vas kao istoričarku znači rehabilitovanje onog što pripada baštini fašizma, kao što je slučaj Draže Mihailovića i Milana Nedića u Srbiji, i relativizovanje anitifašizma i jačanje ustaštva i desnice u Hrvatskoj. Čemu to vodi?*

PRPA: Vodi onome što smo proživeli u dvadesetom veku koje je Agneš Heler nazvala stolećem zlih. Rehabilitacija takvih ideja i političkih pokreta ponovo dovodi do situacija koje smo već jedanput proživeli i koje smatramo delom jedne istorije. Tako istorija živi ponovo, ali ne kao oživljavanje vrednosti i dostignuća čoveka i čovečanstva, već kao destrukcija čoveka i čovečanstva. I to je jedan od najopasnijih fenomena u XXI veku, jer je to vraćanje na ideje i pokrete koji su proizveli destrukciju koja nije viđena u istoriji ljudskog roda. Smatrati da su to benigne stvari i da o njima možemo

da raspravljamo na akademski način bez definicije šta su one u vrednosnoj skali jedne civilizacije znači apsolutni odlazak u ponor. To je sada kao sveopšti strah zavladało svetom. Ta količina agresivnog nacionalizma, količina mržnje koju on proizvodi i destrukcije je opasnost ne samo za pojedine zemlje i pojedince nego i za čovečanstvo.

MONITOR: *Te rehabilitacije u Srbiji podržava i Srpska pravoslavna crkva?*

PRPA: Crkva i u Srbiji i u Hrvatskoj nisu se definisale kao institucije koje brane visokomoralna načela čoveka, čovečanstva i humanizma u ovim slučajevima. I to je strašno za crkvu koja reprezentuje religiju koja u osnovi ima ljubav i praštanje. To kompromituje i religiju, a ne samo crkvu. Stati na stranu onih koji su naneli zlo drugim ljudima u tolikoj količini znači odreći se osnovnih postulata religije kojoj te crkve pripadaju kao institucije.

MONITOR: *Pojedini politički analitičari kažu da je današnja Srbija partijska država i društvo obespravljenih i gladnih ljudi.*

PRPA: Upravo tako. Današnja Srbija je zemlja bez vrednosnih sistema. Svi prethodni vrednosni sistemi su ukinuti, a nisu uspostavljeni novi koji će u kreativnom smislu doprineti razvoju humanističkog sveta i čoveka tako da čovek ostvari pravo na egzistenciju bez one prustovske egzistencijalne strepnje već i pravo na sreću. Srbija danas nije zemlja srećnih ljudi.

MONITOR: *I dalje je aktuelno pitanje Kosova. Aleksandar Vučić kaže da o rješavanju problema Kosova ne postoji nacrt, a kamoli predlog iako pet godina o tome pregovara. Kako to komentarišete?*

PRPA: Kao vrđanje inteligencije građana ove zemlje. On to radi svaki dan i to je uobičajena izjava u tom političkom maniru da se neprestano manipuliše, da se govore neistine, da se takozvano iskreno laže. On je to usavršio u višedecenijskom političkom pojavljivanju. On je politički fenomen ovog prostora sa karakteristikama koje sam nabrojala.

Nacionalizam vodi u tupost

MONITOR: *Svojevremeno je Nebojša Popov govorio da metodološki nacionalizam treba prevazići metodološkim kosmopolitizmom. Kakve su šanse da se to ostvari u Srbiji?*

PRPA: Te pomake rade društvene mreže, ne rade obrazovne institucije, a ponajmanje politika. Sreća je da mladi ljudi imaju mogućnost da preko interneta učestvuju u tom globalnom civilizacijskom iskustvu u koje je danas ceo svet uključen. To je značajan prozor u svet. Metodološki nacionalizam, što bi rekla Hana Arent zlo je banalno, vodi sveopštoj tuposti, gubljenju ljudskog integriteta, uništavanju individualizma. Ako ja postajem samo u kolektivnom ja, kao pripadnik nacije, a ne postojim kao individua, onda je to porazno za svakog čoveka, a i društvo. Uništavanje individualizma kao političkog, filozofskog i ljudskog ideala je pogubno za svako društvo, a nacionalizam to upravo radi. Proizvodi sveopštu tupost i glupost. To je civilizacijska regresija u globalnom svetu i to je za razvoj čoveka, njegovog znanja, njegovog intelekta, apsolutno pogubno.

Svaki čovek zna koliko vredi kada se upoređuje sa drugim ljudima. Ukinuti mogućnost upoređivanja sa drugima znači ukinuti svest o tome koliko vredi svaka individua pojedinačno. Najporazniji rezultat toga je kada se upoređujemo s drugim ljudima u kolektivitetu, a ne na individualnoj ravni. Ljudi se moraju individualno upoređivati jedni s drugima. Kao kolektiviteti teško možemo da se upoređujemo, jer, što bi rekao Benedikt Anderson, nacija je zamišljena zajednica. Egzistira u mišljenju svakog čoveka kao neki posebni entitet. Ona u realnosti ne postoji, ne postoji ni kolektivna psihologija, ni kolektivno ja. Postoje individualno ja i individualna psihologija. Pristanak da se jedino uđe u kolektivno ja jeste gubitak svih ljudskih elementarnih svojstava, a pre svega onog što nas čini ljudima i izdava ja od svih drugih oblika života na planeti, a to je naš um.

Žalosno je da se teritorijalna pitanja tako tretiraju, a ona nisu teritorijana tako da se odseče ili pripoji parče zemlje, jer ona pripada korpusu ne jednog nego dva naroda koji žive na Balkanu preko 1300 godina. Zbog vokabulara i načina na koji se ovo pitanje razmatra, takva politička praksa je najgora zloupotreba politike koju čovek može da zamisli.

Pitanje Kosova ne može da se reši bez društvenog konsenzusa. O tome treba oba naroda da odlučuju dijalogom, a ne odlukama pojedinaca sa birokratijom Evropske unije i iza leđa građana, pa da se donose rešenja u duhu imperijalne političke prakse iz devetnaestog i dvadesetog veka, kada su se vukle granice po principu ja tebi dam ovo, a ti meni daš ono parče, pa se ljudi tretiraju kao glavice kupusa – ja ove ovamo, a i ti one

onamo. To je nedopustivi oblik zloupotrebe demokratije i prava naroda. Neprestano smo u verbalnom

Kolindino falsifikovanje istorije

MONITOR: Kako komentarišete nedavnu izjavu predsednice Kolinde Grabar Kitarović da je jedva čekala da izađe iz komunizma i da su njeni sunarodnici išli u zatvor ako bi se izjasnili kao Hrvati?

PRPA: Takve izjave su nedopustive za predsednicu države. Ona nije pozvana da arbitrira o istoriji. Nije mi poznato da su oni koji su se nacionalno izjašnjavali kao Hrvati završavali u zatvoru. Možda misli na one koji su zatvarani zbog političke krivice u maspoku. Inače, smatram da su bile greške u socijalističkoj Jugoslaviji politička krivica i verbalni delikt, ali ne može se falsifikovati istorija, ne može se iz cele istorije iseći period Jugoslavije od 73 godine i reći da si nastao iz ničeg. Nije Hrvatska nastala iz ničega. Narod koji se odrekne svoje istorije na kraju će se odreći i svog porekla. To su stvari jednog političkog rijalitija i gubitka ideje da je politika vrlo ozbiljna oblast. Kant je rekao da je država umna zajednica slobodnih ljudi. Treba joj vratiti um kao jednu od njenih bitnih karakteristika. Država je racionalna zajednica. Svaka vrsta neodgovornog govora, kojim se država uvodi u opštu trivializaciju, je katastrofalna i opasna pojava ovog vremena.

ratu. To mora da prestane da bi se našla racionalna rešenja i videlo kako je moguć suživot na ovim prostorima koji neće generisati neprestane ratove i političku hranu za nesposobne i manipulativne političare.

MONITOR: Koje je racionalno rešenje za Kosovo?

PRPA: Racionalno rešenje jeste da moraju oba naroda da se dogovore, ali tako da imaju društveni konsenzus. To znači učešće svih društvenih slojeva ili reprezenata tih slojeva. Taj problem mora da se reši, jer Srbija živi u državno-pravnom provizorijumu, a i Kosovo je u državno-pravnom provizorijumu. To je pogubno za državu, jer država ne zna ni gde su joj granice, ni ustav ne može da donese, potpuno je blokirana. To mora da se reši, ali ne tako da se nakon pregovora ospe paljba na suprotnu stranu i kaže kako nema dogovora. I onda krenu od kišobrana Evropske unije da se dogovaraju, a građani o dogovorima ne znaju ništa konkretno. Treba da zaboravimo nacionalni ekskluzivizam, da smo mi bolji od drugih i da počnemo svi objektivno da se sagledavamo ko smo i šta smo i šta možemo da uradimo za boljitak društva i države čiji smo građani. Mora se tabuizirati taj prostor neprestane mržnje, jer su akteri te priče odgovorni ne samo svojoj sadašnjosti nego i prema budućnosti.

Veseljko KOPRIVICA

Internacionala za 21. vijek

Piše: **Filip KOVAČEVIĆ**

Prije tačno deset godina, neoliberalni kapitalistički sistem je upao u ozbiljnu i terminalnu krizu. Sveopšti kolaps je zaustavljen, ali samo privremeno. Političke vrhuške su „socijalizovale“ gubitke tj. prebacile su ih na leđa običnih građana. Umjesto da dugove vraćaju oni koji su ih svojim poročnim ponašanjem napravili, dugove su sada morali vraćati svi. Državni intervencionizam, definisan kao najveće ideološko zlo kada se radi o potrebama građana, je postao vrlo prihvatljiv kada se tiče milijardera.

Ali kako će vraćati dugove oni koji su i prije krize jedva sastavljali kraj sa krajem? Društvena agonija siromašnih slojeva društva se zbog toga ubrzala i poprimila dramatične razmjere. Jaz između bogatih i siromašnih je dostigao morbidne proporcije: 1 odsto svjetske populacije posjeduje više nego ostalih 99 odsto.

U isto vrijeme, ništa nije suštinski urađeno da se otklone uzroci krize i omogući pravednija raspodjela društvenih resursa. Globalne ekonomske institucije, kao što su Međunarodni monetarni fond i Svjetska banka, nastavile su da zahtijevaju sprovođenje neoliberalnih politika privatizacije i smanjenja državne potrošnje za socijalna davanja kao da se nije pokazala njihova pogubnost po kvalitet života i opštu sigurnost građana. Posebno su sprovodili decenijski cilj da na svakom koraku unize i unište sve što bi iole moglo podsjećati na socijalističku alternativu kapitalizmu. Sve to je dovelo do enormnog povećanja nezaposlenosti i psihološkog očaja. Nije, naravno, trebalo dugo da se stvori plodno tlo za bujanje desničarske populističke demagogije.

Donald Tramp, Viktor Orban, Mateo Salvini, Tereza Mej, itd. su politički efekti razlaganja neoliberalnog kapitalizma i politike „spržene zemlje“ koju je nametnuo. Osokoljeni propašću sovjetskog globalnog projekta, neoliberalni ideolozi su vjerovali da mogu da pokore svijet i zaustave dalji duhovni razvoj čovječanstva. To je bila suština ideje „kraja istorije“. Ova perfidna iluzija je dovela do desetina miliona mrtvih i raseljenih dok je, konačno, događaji posljednjih godina nisu raspršili. Uz snažan otpor tradicionalnih protivnika, Rusije i Kine,

neoliberalizam je, poslije poraza Hilari Klinton na predsjedničkim izborima 2016. godine, ozbiljno uzdrman i u samom svom centru, u SAD-u.

Jasno je, naravno, da su desno-populistički i autoritarni režimi lažna i nedopustiva alternativa neoliberalnom kapitalizmu jer oni niti mogu niti žele da garantuju univerzalnost elementarnih ljudskih prava i sloboda. Da bi opstali, ovi režimi usmjeravaju postojeća klasna sukobljavanja na polje identiteta, pa se „drugi i drugačiji“ pretvaraju u neprijatelje, a društvo namjerno polarizuje po etničkom ili rasnom principu. Domaća sirotinja i nesrećnici se huškaju na nesrećnike-imigrante dok korumpirana politička kamarila na vlasti, iza dimne zavjese nemira isprovociranih od strane operativaca obavještajne službe, nesmetano puni svoje džepove državnim resursima.

Ovakvo, prilično negativno stanje stvari se može prevazići samo direktnom akcijom. Zbog toga je izuzetno važan prošlonedjeljni poziv Janisa Varufakisa, poznatog ekonomiste i bivšeg grčkog ministra finansija, koji sada predvodi Pokret za demokratiju u Evropi (DIEM25), na ujedinjavanje globalnih ljevičarskih snaga. Američki senator Berni Sanders koji je još uvijek najprogresivniji američki političar, iako se ozbiljno kompromitovao dajući javnu političku podršku Hilari Klinton pred same predsjedničke izbore, je poziv prihvatio. Vrlo je moguće da će se i mnogi drugi ljevičarsko orijentisani političari, uključujući i novoizabranog predsjednika Meksika, Andresa Manuela Lopeza Obradora, priključiti ovoj inicijativi. To bi već u neko skorije vrijeme moglo da vodi formiranju nove Internacionala, Internacionala za 21. vijek. Kako navodi Varufakis, ako i kapitalisti i nacionalisti (što je paradoksalno) imaju svoje formalne i neformalne međunarodne organizacije i skupove, tim se prije ljevičari, koji su i teorijski i praktično izvorni internacionalisti, moraju organizovati na globalnom nivou.

To je posebno važno u predvorje početka kampanje za izbore za Evropski parlament koji će se održati u maju 2019. godine. Ovi izbori će, jasno je već sada, odlučiti sudbinu tj. život ili smrt Evropske unije.

Ako i kapitalisti i nacionalisti (što je paradoksalno) imaju svoje formalne i neformalne međunarodne organizacije i skupove, tim se prije ljevičari, koji su i teorijski i praktično izvorni internacionalisti, moraju organizovati na globalnom nivou

Evropa uzalud pokazala zube Orbanu

Evropski parlament u Strazburu odlučio je da podrži postupak protiv mađarske Vlade zbog povrede evropskih vrijednosti. Krajnja posljedica bi mogla da bude oduzimanje prava glasa toj državi u institucijama Evropske unije. Odluku je Evropski parlament donio neophodnom dvotrećinskom većinom – 448 glasova za, 197 protiv, 48 uzdržanih – i time pozvao Evropski savjet da pokrene postupak protiv Mađarske na osnovu člana 7. Evropskog ugovora. U krajnjem slučaju to može voditi uskraćivanju prava glasa Mađarskoj na ministarskim sastancima u EU. Takva kazna još nikada nije primijenjena, premda se sličan postupak već vodi protiv Poljske.

Evropski parlament je izglasao kritički izvještaj o Mađarskoj, u kome se vladi **Viktora Orbana** zamjera za napad na nezavisnost pravosuđa, korupciju, ugrožavanje akademskih

Napredak krajnje desnice širom kontinenta - i potencijal za jake veze između krajnje desničarskih lidera - podstakli su vizije ojačanog desničarskog populističkog bloka, vršeći snažan uticaj unutar EU

sloboda, napad na nevladine organizacije, napad na prava manjina, pogotovo Roma i Židova i negiranje prava migranata. Osnova odluke je izvještaj parlamentarke Zelenih **Judit Sargentini** iz Holandije. „Ukoliko se ovako nešto kod nas toleriše, onda gubimo legitimitet u stavu o ljudskim pravima i vrijednostima demokratije“, izjavila je Sargentini.

Vlada u Budimpešti opet govori o „očajničkom pokušaju političkih promigrantskih grupa da naprave proces protiv Mađarske“. Premijer Viktor Orban optužio je EU da

„vrijeđa“ njegovu zemlju.

Orban koji je stigao nešto kasnije na sesiju u EP, oštro je napao EU i izvještaj Sargentinijeve. Odbacio je optužbe o „zloupotrebi vlasti“ i rekao da izvještaj sadrži 37 „ozbiljnih faktičkih netačnosti“. „Vi mislite da znate bolje od samih Mađara“ rekao je i poručio da Mađarska „neće pristati na ovu ucjenu“.

Član liberalne grupe EP i bivši belgijski premijer **Gaj Verhofstat** napao je Orbana rekavši mu da je „Mađarska mnogo vječnija nego

Evropski parlament izglasao je kritički izvještaj o Mađarskoj **Viktora Orbana** zbog mnogih teških povreda evropskih vrijednosti, zbog čega bi ovoj zemlji moglo biti uskraćeno pravo glasa na ministarskim sastancima u EU. Izvjesno je, međutim, da se to neće dogoditi

on". Verhofstat je takođe kazao da bi danas bilo nemoguće da se, u ovakvim okolnostima, Mađarska priključi EU.

Član 7 Evropskog ugovora kaže da Evropski savjet u kome su predstavljene države članice, kvalifikovanom većinom od četiri petine članica može utvrditi „jasnu opasnost teških povreda“ evropskih vrijednosti od strane jedne države članice. Ukoliko ta država, pak, ne ispunji preporuke, Evropski savjet bi jednoglasno morao da konstatuje da povreda prava postoji kako bi se prešlo na sankcije.

Mišljenje upućenih je, međutim, da su mali izgledi da članice EU u ovoj stvari budu jednoglasne. Poljska i Češka usprotivile su se bilo kakvim sankcijama Mađarskoj, a one nisu moguće bez jednoglasne odluke.

Razlike su se pojavile i unutar konzervativnih stranaka pojedinih država-članica EU. Šef poslaničke grupe Evropske narodne partije, njemački poslanik **Manfred Veber** iz bavarske Hrišćansko-socijalne unije (CSU) glasao je za pokretanje postupka, što je korak protiv SCU, čiji je Orban rado viđeni gost u Minhenu.

U međunarodnim medijima dominira ocjena da je Mađarska skrenula s liberalnog puta, a evropska cenzura za kršenja vladavine prava je opravdana.

Kada je premijer Orban u Mađarskoj uspostavio stabilnu i „liberalnu državu“, jačajući i razdvajajući državnu kontrolu i remeteći ravnotežu vlasti, ubacujući lojaliste u ustavni sud i kreirajući šablon za druge lidere ekstremne desnice, moćna grupa evropskih političara to je zabilježila, ali nisu ništa rekli. Lideri konzervativnih političkih stranaka u Evropi - uključujući i kancelarku **Angelu Merkel** - uzdržali su se od toga da ga obuzdaju, uglavnom zato što je on bio dio njihove koalicije u Briselu pa su mislili da mogu da ga kontrolišu.

U međuvremenu su shvatili grešku pa se sada Orban smatra prijetnjom liderima Evrope, posebno konzervativnom savezu koji mu

• **IZGOVORI:**
Andrej Plenković,
premijer Hrvatske

HDZ uz Orbana

Tri HDZ-ove europoslance i dvije europoslance iz nekadašnjih satelitskih desnih stranaka koje su 2014. godine došle na HDZ-ovu listu i tako u Evropski parlament, glasale su protiv izvještaja EP. Preostalih šest hrvatskih poslanika glasalo je za izvještaj.

Hrvatski premijer **Andrej Plenković** podržao je glasanje europoslance Hrvatske demokratske zajednice protiv izvještaja Evropskog parlamenta kojim se osuđuje Mađarska zbog kršenja temeljnih vrijednosti EU. Povodom glasanja HDZ-ovih poslanica protiv izvještaja o Mađarskoj je Plenković kazao da Hrvatska dijeli neke zabrinutosti o Mađarskoj koje su spomenute u izvještaju o stanju u toj zemlji, ali da se to pitanje trebalo rješavati preko Evropske komisije, a ne Evropskog parlamenta, što je i razlog zbog kojeg su europoslanci HDZ-a glasali protiv. Dodao je kako se sličan slučaj s Poljskom rješava preko Evropske komisije.

Drugi razlog HDZ-ova protivljenja, kazao je Plenković, jeste „niz otvorenih pitanja koje imamo s Mađarskom i koja želimo rješavati“. „Tu odluku gledamo strateški puno šire“, rekao je Plenković.

Potpredsjednik saborskog Odbora za spoljnu politiku, poslanik opozicione Socijaldemokratske partije (SDP) **Joško Klisović** kazao je kako su HDZ europarlamentarci glasanjem protiv izvještaja o Mađarskoj željeli opravdati neke nedemokratske poteze aktuelne vladajuće većine u Hrvatskoj, te stvoriti alibi za moguće takve poteze u budućnosti.

U Srbiji zvaničnici i štampa ne bave se glasanjem u EP. Između Srba i Mađara u Srbiji postoji etnička distanca, ali Srbija i Mađarska imaju veoma dobre međusobne odnose.

Učestali su i neformalni susreti **Aleksandra Vučića** i Viktora Orbana, ali malo ko izvan regiona obraća pažnju na međusobnu povezanost dvojice lidera. Kritičari ukazuju kako Orban i Vučić gaje međusobnu naklonost zato što imaju puno toga zajedničkog.

godinama pruža dobrodošlicu, EPP u EP. EPP je savez desnog centra, koji ima najveći blok zakonodavaca u EP i uveliko utiče na druge evropske institucije. Mnogi lideri u koaliciji, kao što je Merkelova, smatraju se nosiocima evropske demokratije, a njeni osnivači su takođe bili osnivači evropskog projekta.

U Mađarskoj je u aprilu Orban

osvojio treći mandat zahvaljujući kampanji u kojoj je dominirala imigracija. On je vjerovatno vodeći glas među zemljama Višegradske grupe u centralnoj Evropi - Mađarskoj, Poljskoj, Češkoj i Slovačkoj - koji se protive planovima EU da primoraju zemlje da prihvate migrante u okviru obaveznih kvota. Mediji ističu da je Orban čovjek koji misli da je Evropa

napadnuta.

Razne su optužbe protiv Orbanove vlade. Njeno pritiskanje civilnog društva i nezavisnih medija, potkopavanje pravosuđa, navodi o korupciji, napadi na prava manjina i loše ophođenje prema azilantima i izbjeglicama.

Mađarski lider, ultranacionalistički i antiimigrantski fanatik, nije skrivao svoj animozitet prema liberalnim vrijednostima EU. Dok je njegova stranka, Fidesz, članica EPP, Orban je našao zajedničke interese s krajnjom desnicom Evrope.

„Dolaze evropski izbori. Moramo promijeniti mnoge stvari,” rekao je Orban prošlog mjeseca, podvlačeći crtu između svoje politike i one liberala u Zapadnoj Evropi.

Trenutno postoje dvije strane u Evropi. Jedna koju predvodi francuski predsjednik **Emanuel Makron**, koji podržava migracije i druga, koju podržavaju zemlje koje žele zaštititi svoje granice. Mađarska i Italija pripadaju toj drugoj strani.

Napredak krajnje desnice širom kontinenta - i potencijal za jake veze između krajnje desničarskih lidera - podstakli su vizije ojačanog desničarskog populističkog bloka, vršeći snažan uticaj unutar EU.

Neki kritičari sugerišu da je Orbanovo antimuslimansko izazivanje straha koristan paravan kako bi prikrrio stvarnu učinkovitost njegove vladavine - konsolidaciju moći koja izgleda poput autoritarizma od kojeg se čovjek naježi, koji je takođe omogućio široko rasprostranjenu korupciju.

Ljudska prava su na udaru populističkih i nacionalističkih pokreta širom svijeta - u Mađarskoj, Italiji, Poljskoj, Sjedinjenim Američkim Državama i drugdje. Ove snage podstiču svoje pristalice da gledaju unutra i odbacuju ono što dolazi spolja, bilo da je riječ o ideji ili migrantu na čamcu. Potrebno je prevazići ovaj uski fokus i voditi računa o interesima drugih, poručuju liberalno nastrojene ličnosti. Jer, Evropom sve više

Član liberalne grupe EP i bivši belgijski premijer Gaj Verhofstat napao je Orbana rekavši mu da je „Mađarska mnogo vječnija nego što on”. Verhofstat je takođe kazao da bi danas bilo nemoguće da se, u ovakvim okolnostima, Mađarska priključi EU

identiteta.

Ima ocjena da eskalacija borbe s Orbanom prijeti da oteža predstojeće debate u EU o širokom spektru važnih pitanja, posebno sljedećeg budžeta. Može se desiti da lideri EU ne pronađu nijedan novi zajednički osnov za migracije na neformalnom samitu u Salzburgu u Austriji ove srijede i četvrtka.

Izvesno je, međutim, da pred izbore za EP stare izvjesnosti ne važe. Nazire se jačanje desničarskih partija koje bi mogle da formiraju novi moćni poslanički klub. Konzervativci se osipaju, a liberali se uzdaju u **Emanuela Makrona**.

maršira nacionalizam.

Izborni uspjesi desnice – najnoviji je bio u jednom od uporišta demokratije i tolerantnosti, Švedskoj - mogu djelimično biti posmatrani kao reakcija protiv političkog establišmenta poslije finansijske i migrantske krize, No, talas nezadovoljstva takođe ističe dugoročne strahove globalizacije i razvodnjavanja nacionalnog

Jedno je sigurno – sastav Evropskog parlamenta, koji je već danas sa osam poslaničkih klubova izrazito šaren, nakon evropskih izbora u maju 2019. postaće još šareniji. U mnogim djelovima Evrope će ojačati populističke partije, dok se klasične narodne i konzervativne partije osipaju.

Milan BOŠKOVIĆ

FENOMEN JEDNE KNJIGE

Piše:
Gradimir
GOJER

Pero Zubac, književnik nevesinjsko-mostarskog porijekla, sa dugogodišnjom novosadskom adresom, autor je čuvene poeme *Mostarske kiše*.

I nedavno na jednoj od promocija Zupčevih novih pjesničkih knjiga promišljao sam nešto što me godinama *progoni* kada su u pitanju *Mostarske kiše*...

Zašto je ta knjiga godinama uvećavala broj svojih poklonika i obožavatelja, zašto je u jednoj zemlji goleme književne tradicije od Jesenjina do Jevtušenka doživljavala milionske (20 miliona!!!) tiraže, sve nova i nova izdanja, kako to da prevodi *Mostarskih kiša* konkurišu prevodima, u najmanju ruku, jednog Hamleta, kako to da poema pisana u duhu jezika malih naroda postane ne samo prvorazredni hit nego književno ostvarenje koje ne *bira niti godine niti generacije*, nego suvereno *hara* čitateljskim emocijama, stvarajući iz godine u godinu, iz generacije u generaciju, *fan klubove*, zarobljavajući emocije, jer čudesna Svetlana koju je Pera u mladosti svojoj ljubio onkraj Starog mosta ili na njemu, u još čudesnijem Mostaru, ostavljala je noćima budne brojne čitaoc?

Jutra su dočekivana i dočekuju se uz poetski žubor stihova poeme velikog pjesnika Pere Zubca... A tajna je za znalce literarnih alkemijskih vještina gotovo pa prosta, nevjerovatno jednostavna.

Zubac je samo zapisao emotivnu *strategiju* vlastitog bića, on je na papir stavio vlastiti *srcegram*, ništa više niti manje od toga. Zubac je mudar pjesnik, a takav je bio i u mladosti, da bi zapostavljao najmoćnije sredstvo pjesništva—izvornu, autentičnu

emotivnost.

Mostarske kiše su poema u kojoj nema niti jednog lažnog stiha, kako u emotivnom, jednako i u formalno-gradbenom smislu. Uostalom, o tome najbolje svjedoči zapis samog autora *Mostarskih kiša* Pere Zupca: *Dugo sam bio ljubomoran na Mostarske kiše, mislio sam da ta pesma sklanja neke moje druge pesme i uopšte sve što radim...*

...Imao sam jednu polemiku s mojim ruskim prevodiocem Irinom Čivilihinom, sada Ivanovnom, koja mi je kad sam je zapitao šta ima u toj pesmi da je doživela toliko izdanja i prevoda odgovorila da u njoj ima nešto što ne može da se definiše, neka tajna kao što je ruska duša...

Ja bih opet, krajnje subjektivno, okarakterisao to pjesničko čudo *mostarskom dušom*, jer od vremena Alekse Šantića pa do današnjih savremenih mostarskih pjesnika nije progovorila, nije *izdžikljala* iskrenija emotivnost od one koju čitam u stihovima:

...Govorila je o filmovima, o Džemu Dinu, Sve je govorila malo tužno, malo plačljivo o Karenjini; govorila je Klajd Grifits ne bi umeo ni mrava zgaziti, smejao sam se - on je ubica, ti si dete...

Ta čudesna žena svjetline, Svetlana, šepuri se i danas čitalačkim snovima jednako zanosna kao i u godinama pjesnikove zaljubljenosti...

Kaže mi jednom pjesnik, baš u mom i njegovom Mostaru: *Tajna je jednostavna, sve Svetlane su takve...*

Ja sam mu povjerovao.

Zato su *Mostarske kiše* knjiga fenomen! I ostaće, znanavjek!

Kako
„Mostarske
kiše“
osvajaju sve
generacije

Drugi referendum

FOTO:
Predrag TROKIC

Dobrodošla odluka Evropskog parlamenta o pokretanju člana 7 protiv Mađarske nam je još jednom pokazala da je Evropa u nevolji i da je krajnje vreme da joj se Britanija, sa brexitom ili bez njega, ponovo približi. Evropski birači su sve sklonije autoritarom, etničkom nacionalizmu, ali u njenim institucijama još uvek ima mesta za stare igre britanskih elita, ako se manu svojih fantazija o tvrdom brexitu.

Dok ulazimo u poslednjih 6 meseci tog procesa, britanska levica treba pažljivo da bira svoju strategiju. Zalagati se iz principijalnih razloga za lexit (*left + exit*, levi izlazak iz EU) ili bezuslovni ostanak u EU nije preporučljivo. Što zbog fragilnosti Evrope, što zbog podela u britanskoj politici, sada su nam

Piše: POL MEJSON

Britanska ljevica treba pažljivo da bira svoju strategiju. Zalagati se iz principijalnih razloga za lexit (*left + exit*, lijevi izlazak iz EU) ili bezuslovni ostanak u EU nije preporučljivo. Što zbog fragilnosti Evrope, što zbog podjela u britanskoj politici, sada su nam potrebni suptilniji državnički potezi

potrebni suptilniji državnički potezi.

Pre nego što navedem moguće opcije, osvrnuću se na rezultate opsežnog MRP (*Multilevel Regression and Postratification*)

istraživanja javnog mnjenja, koje su na nivou cele države sprovele organizacije Najbolje za Britaniju (*Best for Britain*) i NADA ne mržnja (*HOPE Not Hate*). Po njihovim

nalazima, u 112 izbornih jedinica gde mahom vladaju laburisti podrška većine prešla je sa opcije „izlazak“ na „ostanak“. Među pristalicama laburista sve je veća podrška ostanku u Evropi, dok među konzervativcima prevladava podrška brexitu.

Ali u laburističkim uporištima koje sam posetio posle objavljivanja rezultata ovog istraživanja, poslanici i aktivisti tvrde da ne primećuju ove promene na terenu. Čak ni među laburistima koji bi podržali drugi referendum nema dovoljno odlučnosti da se tako nešto zaista uradi. Razlog za to ne otkriva nijedna anketa, jer bi morala da sadrži sledeće pitanje: da li je krajnji desničar Tommy Robinson u pravu?

Pored veza sa oživljenim UKIP-om koji očigledno imitira Alternativu za Nemačku (AfD), Robinson je povezan sa britanskim krilom nemačkog pokreta Pegida (Patriotski Evropljani protiv islamizacije Zapada), uz finansijsku podršku američke alternativne desnice. Setimo se preko 10.000 njegovih pristalica koji su 9. juna na Vajtholu tražili njegovo puštanje iz zatvora. To je impresivan broj.

Tokom leta, neki aktivisti koji su me svojevremeno prvi upozorili na uspon UKIP-a i prevagu opcije brexita – ukazali su mi na mogućnost uličnih nemira u slučaju da političari opovrgnu rezultate referenduma o brexitu iz 2016. Jedan pogrešan korak bi mogao da dovede do strašnih posledica koje smo gledali u Nemačkoj 20-ih godina prošlog veka. Po njihovom mišljenju, nije presudno da li će Robinson ući u UKIP. Prava snaga desnice je na ulici i zatvorenim fejsbuk grupama koje se zalažu za brexit. Mnogi laburistički aktivisti su zato protiv drugog referenduma.

Ovo svakako nije razlog da obustavimo svaki otpor torijevskoj strategiji tvrdog brexita, ali jeste razlog za pametno taktiziranje. Jedno od ključnih otkrića pomenutog istraživanja je da u mnogim izbornim jedinicama koje podržavaju izlazak Britanije iz EU do 75 odsto glasača danas smatra da je brexit „daleko

komplikovaniji i teži nego što smo očekivali“. To je posledica učenja iz iskustva, posmatranja Therese May koja bezuspešno pokušava da sprovede tvrdi brexit i odsustva konkretnih predloga torijevske desnice.

U narednih haotičnih 6 meseci ovaj trend će samo jačati. Ali pritom ne treba očekivati da će eventualni pad vlade Therese May navesti većinu ljudi da se prikloni elitizmu evrofanatika i neoliberalnom shvatanju slobode tržišta.

Ishod zavisi od toga da li će laburistički čelnici pružiti jasne i blagovremene odgovore na tri pitanja i tako ujediniti poslanički klub Laburističke partije u parlamentu (PLP). Ta pitanja glase: da li ćete glasati protiv mekog brexita (*Chequers deal*) u bilo kom obliku; da li ćete podržati ili predložiti drugi referendum; koja je vaša pozitivna vizija za krajnji ishod brexita?

U mnogim izbornim jedinicama koje podržavaju izlazak Britanije iz EU do 75 odsto glasača danas smatra da je brexit „daleko komplikovaniji i teži nego što smo očekivali“. To je posledica bezuspješnih pokušaja Tereze Mejda sprovede tvrdi brexit i odsustva konkretnih predloga torijevske desnice. Ovaj trend će jačati. No ne treba očekivati da će eventualni pad vlade Tereze Mej navesti većinu ljudi da se prikloni elitizmu evrofanatika i neoliberalnom shvatanju slobode tržišta

Laburisti treba da konačno formulišu argumente za norveški model i drugi referendum, ako žele da postignu ono čemu kažu da teže: da ujedine zemlju i krenu dalje

Smeta mi to što laburisti izbegavaju odgovore na ova pitanja, mada razumem njihove razloge: ono što deluje kao dobra ideja u velikodušnom Stretamu zvuči suludo u ksenofobnom Aberavonu, Česterfildu ili Korbiju, gde je većina ljudi i dalje za brexit.

Ali dok se bližimo (produženom) roku sredinom novembra, sve je vidljivije odustvo pozitivnog predloga laburističke vlade u senci.

Postoje samo dva načina da Britanija planski napusti EU: sporazum o slobodnoj trgovini po uzoru na Kanadu ili obezbeđivanje pristupa jedinstvenom tržištu po uzoru na Norvešku. Posle odustajanja od mekog brexita May će verovatno izabrati kanadski model, pre svega pod pritiskom Evropske istraživačke grupe (ERG), uticajne konzervativne grupacije koja se zalaže za tvrdi brexit.

Međutim, dok uživaju gledajući rastrzanu premijerku, laburistički lideri treba da zamisle sebe na njenom mestu – ako dođu na vlast bez definisanih ciljeva.

Aksiomatski je jasno da je sporazum po uzoru na Norvešku jedini krajnji ishod koji bi laburisti mogli da podrže, jer on ekonomsku štetu brexita svodi na minimum. Corbyn je naveo razne mere koje bi mogle da uđu u sastav tog norveškog modela, kao što je odluka Laburističke partije da svoj program sprovodi pomoću državne pomoći, nacionalizacije, zakona o konkurenciji i regulaciji tržišta rada.

Prednost ovog rešenja je to što poslaničkom klubu Laburističke partije daje okvir za disciplinovano i dosledno nadglasavanje svih predloga

premijerke. Umesto trgovine sa stepenom mekog brexita, mnogo je prostije reći: sve osim našeg predloga biće nadglasano. Lojalnost norveškom modelu bila bi i veliki argument laburista u jedinom delu Britanije u kojoj im *korbinizam* nije doneo podršku: Škotskoj.

Konačno, potreban nam je jasan stav o drugom referendumu. Tink-tenk *Constitution Unit* / *Ustavna jedinica* sa Univerziteta u Londonu ističe da postoje samo tri zakonski opravdana načina da se ove zime organizuje potvrđivanje referenduma: amandman koji bi umanjio snagu „obavezujućeg glasa” (*meaningful vote*); amandman Sporazumu o povlačenju (*Withdrawal Agreement*) između Britanije i EU; i ako vlada odluči da sazove referendum da bi prekinula blokadu parlamenta.

uključujući i meki brexit. Tako zadržavamo kontrolu nad 25 odsto naših zakona, a možda i više ako se nagodimo i ispunimo obavezu datu referendumom 2016: izaći iz EU, ali uz potpuni pristup jedinstvenom tržištu. To će značiti sigurnost za industriju, poljoprivredu, ribarenje i uslužne delatnosti čija je budućnost trenutno neizvesna. Ali budući da ništa ne garantuje da će laburistička vlada postići dogovor o norveškom modelu, svaki dogovor će biti podvrgnut drugom referendumu. Pitanje će glasiti: prihvatate li dogovor, da ili ne? Ako ne, Britanija će tražiti da ostane u Evropskoj uniji.”

To bi bio prilično surov politički potez usmeren na ksenofobičnu desnicu, a mogao bi i da izazove pobunu daveža iz golf klubova i internet rasista. Ali time bi se

poštovao referendum iz 2016: rekli ste nam da ispregovaramo brexit – u redu, evo vam ga: ura ili ua?

Time bi bio poništen mit poklonika EU o tome da laburisti podržavaju tvrdi brexit, pa bi ljudi koji žele da ublaže posledice izlaska Britanije iz EU čiste savesti mogli da glasaju za laburiste. To bi takođe omogućilo britanskoj vladi da uradi ono što joj dosad nije uspevalo: da tokom pregovora dobije dozvolu za pristup Britanije tržištu EU na kreativan a ne destruktivan način.

Dosadašnje opravdanje za izbegavanje čvrstog stava u vezi sa krajnjim ishodom brexita i drugim referendumom bilo je zasnovano na pokušaju smirivanja laburističkih glasača koji su glasali za ostanak u EU. Ali iluzorno je nadati se da bi neuspeh pregovora, koji bi doveo do zanemarivanja volje 17 miliona ljudi koji su glasali za brexit, prošao bez teških političkih posledica.

Moguće je da će podrška brexitu posle izlaganja plana za norveški model naglo oslabiti. Ali za to će biti potrebno dalje učenje iz iskustva. Dotad će levica morati da pokaže da želi da živi na istom ostrvu kao i 17 miliona ljudi koji su glasali za izlazak.

Svako ko misli da će gnev koji je podgrevao brexit, kao i bes koji bi nastupio ako bi brexit bio otkazan, prosto iščileti, nije dovoljno sedeo u pabu ili na autobuskoj stanici.

Košmarna posledica ovog scenarija bi mogao biti pokret poput Pegide, politički savez sa torijevcima (koje bi vodili tvrdi brexitovci) i UKIP-om na čelu. Ako je prvi čin brexita bio referendum, drugi preduga agonija Therese May, moramo se postarati da treći čin protekne bez jačanja krajnje desnice.

Uz sve veću zbrku u premijerkinjoj vladi, laburisti treba da konačno formulišu argumente za norveški model i drugi referendum, ako žele da postignu ono čemu kažu da teže: da ujedine zemlju i krenu dalje.

(New Statesman.
Prevela: Lucy Stevens
Peščanik)

Postoje samo dva načina da Britanija planski napusti EU: sporazum o slobodnoj trgovini po uzoru na Kanadu ili obezbeđivanje pristupa jedinstvenom tržištu po uzoru na Norvešku. Poslije odustajanja od mekog brexita Mej će vjerovatno izabrati kanadski model

Drugi referendum sa trenutnim sastavom parlamenta je moguć samo ako torijevci pronađu premijera koji voli Evropu ili ako Marsovcu slete na sred Vestminstera i pod pretnjom laserskih pištolja nam nareda da ga sprovedemo.

Evo šta bi laburisti trebalo da govore svojim pristalicama tamo gde je podrška brexitu i dalje jaka: „Trudićemo se da uspostavimo dogovor o norveškom modelu koji Britaniju izводи iz EU. Tako ćemo prihvatiti nametnuta pravila, ali to nas čeka u svakoj opciji,

ZAVRŠEN FIAT

Najbolja Galaktička Crvenkapica

Predstavi *Galaktička Crvenkapica*, u produkciji i režiji *Insectotropics* iz Barselone, dodijeljena je nagrada za najbolju predstavu Festivala internacionalnog alternativnog teatra – FIAT 2018, koji se od 7. do 16. septembra održavao u Podgorici.

Nagrađena predstava je i otvorila festival i pred publiku postavila pitanja – Ko su Crvenkape u današnjem društvu? Da li je čovjek ono što se od njega očekuje i da li je njegov život podređen željama drugih? Živeći onako kako nam je nametnuto i u okovima tradicije ili sredine, da li čovjek sam sebe pretvori u zvijer?

Žiri je sve odluke donio jednoglasno, a njime je predsjedavala glumica, koreografinja i balerina **Sonja Vukićević**, članovi su bili i reditelj iz Makedonije **Andrej Cvetanovski** i crnogorska glumica **Žana Gardašević-Bulatović**.

„Inspirisani bajkom *Crvenkapa* na originalan, katarzično intenzivan način potvrđuju osnovnu funkciju efemernosti pozorišta, da se dešava sada i ovdje. Raznorodni umjetnici: slikari, muzičari, vizuelni umjetnici i glumica, svako preko svog medija izražavanja uživo stvaraju i uvode nas u priču dešifrovanja sopstvenih strahova, praćenja intuicije kao i kompleksnosti životnih odluka”, obrazloženo je žirija.

Pored nagrađene, u glavnoj takmičarskoj selekciji FIAT-a izvedene su predstave: *Sablast u dolini Šentflorijana* (Slovenija, Srbija, BiH), *Čao, prijatno!* (Makedonija), *Sin* (Crna Gora), *KA-F-KA* (Francuska), *Majka i dijete* (Albanija), *Bpolar* (Izrael), *Morgan*

Predstava *Galaktička Crvenkapica*, reditelj Dino Mustafić, glumica Ema Andrea, glumci Atanas Atanasovski i Valentin Kostadinovski laureati su ovogodišnjeg FIAT-a

i *Frimen* (Mađarska), *Dobar zvuk u naletima* (Mađarska) i *Dream of life* (Hrvatska).

Dinu Mustafiću dodijeljena je nagrada za najbolju režiju za predstavu *Majka i dijete* u produkciji M.A.M. Fondation of Contemporary Art iz Tirane.

„Nagrada se dodjeljuje zbog cjelovitosti autonomnog koncepta koji ostvaruje uz minimalna sredstva, a bogatom rediteljskom imaginacijom. Bura emocija koja se rađa u odnosu majke i sina sa tačnim i efektnim mizanscenskim

rješenjima čine rediteljsku estetiku avangardnom”, naglašeno je u odluci žirija.

Nagradu za najbolju žensku ulogu žiri je dodjelio glumici **Emi Andrei** za ulogu majke u predstavi *Majka i dijete*.

„Samouvjerenim i snažnim scenskim, duhovnim i tjelesnim angažmanom, brutalno i briljantno, prenoseći na publiku kompleksni i uznemirujući odnos majke, sina i demona između njih, pokazuje svu raskoš njenog glumačkog bića”, istakao je žiri.

Za najbolju mušku ulogu žiri je jednoglasno dodjelio nagrade **Atanasu Atanasovskom** i **Valentinu Kostadinovskom** glumcima predstave *Čao, prijatno!* u režiji **Siniše Evtimova** i produkciji Udruženja Čao prijatno iz Skoplja.

„Perfektно uigrani tandem stvara jedan organizam koji se transformiše u više likova radeći to nevjerovatno jednostavno i naizgled tako lako. Stotinu minuta nepretenciozne komičke igre kroz tematsku višeslojnost, Atanasovski i Kostadinovski pokazaluju izuzetnu glumačku spretnost i posvećenost partnerskoj igri”, navodi se u odluci žirija.

Ove godine dodijeljena je i Specijalna nagrada za autentični muzičko-scenski izraz, a pripala je predstavi *Dobar zvuk u naletima* u režiji **Zoltana Balazsa** i produkciji *Maladype teatra* iz Budimpešte.

Organizatori FIAT-a istakli su njegov doprinos kulturi Crne Gore, ističući da festival već 33 godine važi za jednu od najvažnijih kulturnih prepoznatljivosti Crne Gore.

R.M.

PAS KRAJPUTAŠ

Česlav Miloš

Paideia

- Uvek sam čeznuo za obuhvatnijom formom koja ne bi bila previše proza ni previše poezija i dopustila bi sporazumevanje, ne izlažući nikoga, ni autora ni čitaoca mukama višeg reda.

Ovu „formu“ Miloš je obilno koristio i u ranijim svojim delima, ali posebno u knjigama napisanim devedesetih godina. Izraziti primer ovakvog dela je Pas krajputaš, zbirka beležaka, priča, filozofskih razmatranja, u čemu je sažeto sve ono o čemu je pesnik godinama razmišljao, sanjao, čega se sećao, što je zapažao... Refleksivna, u njoj se smenjuju oduševljenja životom i svetom sa svešću o prolaznosti i kraju svega. Javlja se i potreba za svođenjem životnog balansa, preispitivanjem vere, a čak i pokušaja da nađe uzor.

Miloš nije zainteresovan samo za svoje lične probleme, niti pitanje rodne Litvanije ili Poljske. Interesuje ga isto toliko pusto ostrvo Pacifika, na kojima su jedini trag postojanja ljudi otisci prstiju u pećini, o kojima piše pesnik Robinson Džefers, kao i tragedija Indijanaca silom obraćenih u katoličku veru, a takođe razmišljanja žene Čarlsa Darvina koji je svojim teorijama podrio autoritet crkve... Sudbina velikih i talentovanih umetnika koji su za života prezirani i proganjani, siromašni, slavljani tek posle smrti, poput Slikara Pola Sezana, ostavlja snažan utisak. Kao i u većini svojih dela Miloš na prošlost, sadašnjost i budućnost gleda sub specie aeternitatis, iz perspektive večnosti.

KUVANJE POD DRUGIM ZVEZDAMA

Lojze Vizer

Geopoetika

-Iako je u njoj predstavljena čitava paleta jela sa južnoslovenskih prostora, knjiga Kuvanje pod drugim zvezdama je mnogo više od kuvara. Ona je omaž porodici, zavičaju, detinjstvu. Nostalgican prema starim vremenima, autor vraća aromu iščezlog sveta oživljavanjem tih ukusa i mirisa. Ove priče o jelima su i pripovesti o autorovom odrastanju i putovanjima, mogu se čitati i kao kulturološka studija, a obogaćene su i neobičnim pojedinačnim ljudskim sudbinama.

Naslov ove knjige ukazuje na značajnu ulogu i visoko mesto koje autor pridaje kulturi ishrane. Knjiga je, naime, posvećena svim onim anonimnim gastronomskim stvaracima, ne samo iz njegove rodne Koruške, već i iz cele bivše Jugoslavije, koji sami nisu nikada „posezali za zvezdama“, ali su ipak učinili da jednostavna hrana, naročito hrana našeg detinjstva i naše prošlosti, zasvetli poput zvezda na nebu naših uspomena.

Iz Predgovora Zlatka Krasnog

OKRUTNOST

Ivica Prtenjača

Profil

-Jednoj od najdijeljenijih osobnosti recentne književne scene u nas, pjesniku i prozaiku Ivici Prtenjači, pripala je ovogodišnja nagrada za neobjavljeni rukopis 7. Dana Dobriše Cesarića - etablirane požeške književne priredbe međunarodnog karaktera. Prtenjačin stihopis naslovljen „Okрутnost“, petočlano povjerenstvo za dodjelu nagrade ocijenilo je najboljim u konkurenciji od čak stotinu i deset rukopisa pristiglih na tradicionalni natječaj. Knjiga Ivica Prtenjače na tragu je svega onoga što je ovaj autor pisao i ranije. Dobrim se dijelom bavi okrutnošću vremena u kojemu živimo, bilo onih nepredvidljivih, bilo onih na koje smo već, na žalost, naviknuti u vlastitome svakodnevlju. Taj realitet mnogi više ne prepoznaju kao nešto neprirodno, kao nešto u čemu tek glumimo da živimo.

Kako do intime?

Prtenjača sjajno spaja dva različita tipa pjesničkog iskustva - ono „stvarnosne“ poezije aktualne u posljednjih dvadesetak godina, karakteristične po izravnom tematiziranju vremena u kojemu živimo, ali i ono hrvatskoga pjesništva 70-ih i 80-ih godina, karakteristično po upravo bujnoj metaforičnosti, obrazlaže predsjednik povjerenstva za dodjelu nagrade Delimir Rešicki, dodajući kako se spoj te metaforičnosti, izravnosti i emotivnosti u Prtenjačinu pisanju pokazao dobitnom kombinacijom koja neprijeporno zaslužuje priznanje! I sam autor upozorava kako je danas jednako okrutno pisati poeziju, kao i „živjeti u okrutnom svijetu oko nas!

Zbirka poezije 'Okрутnost' nastala je kao svojevrsan 'odgovor' na njegov roman („Dobro je, lijepo je“, op. a.), koji je publika doživjela kao nježan i optimističan.

„Ova zbirka nema s njim ništa zajedničko i dolazi u trenutku moga životnoga zrenja. Razmišljao sam o tome kako nastaju pjesme, što se događa s oblikovanjem intime u današnjoj umjetnosti. Shvatio sam da intima znači vrlo malo ukoliko nije estetizirana i baš mi se to estetiziranje intime učinilo - duboko okrutnim!“, kaže Prtenjača, podsjećajući kako je i sam status poezije danas u medijima i javnosti izložen okrutnosti - jer poezija ne dobija prostor i mjesto koje zaslužuje.

(Ovu rubriku *Monitor* realizuje u saradnji s knjižarom *Karver*)

SVRBI ME DAN

**Ako nemaš ono što
voliš, voli ono što
imaš, najgluplja
je prepreka koju
je živ čovek mogao
da postavi između
hrabrosti i sebe**

Srbija obeležava stogodišnjicu pobijanja Soluskog fronta, pod vladavinom Vučića i SNS horde. Paradom ponosa. Ne mogu da nađem za shodno, izgubila sam ga, dragi moji. *Budi to što jesi* je najgluplja i najnejasnija floskula koje se svaka budala drži kao za slamku spasa. Ja onda doživim razočaranje kao ono kad kupim patike, a unutra kesica sa kuglicama na kojoj piše „do not eat“, a taman sam to planirala. I ono *ako nemaš ono što voliš, voli ono što imaš*, najgluplja je prepreka koju je živ čovek mogao da postavi između hrabrosti i sebe!

Ja istu grešku ne ponavljam dva puta. Reč je o minimum pet do šest ponavljanja. Na kraju naučiš: Muškarcu daš da jede, daš mu isto nešto na slovo j, ne prebacuješ kanal kad je neki sport na TV, ne zvočaš mnogo, ne pitaš gde će i kada se vraća, pržiš šnicle i krompir svaki dan i živite srećno do kraja života. Ne mora komplikovano. Kamo sreće da su i ono što je kod Marjana čuveno, mlečna, pa da kao zubi otpadnu i onda izrastu nova. Prava i kvalitetna. I onda budeš hrabar i snažan. (Od težih stvari izdvajam kada pravu reč treba zameniti pristojnom.) Inače, interesuje me ko je taj brutalni seljak koji je prvi volu rep iščupao i postavio osnovne kriterijume za komparaciju ljudske snage.

A mene sustiže umor. Čula sam da ljudi spavaju preko dana, ja zadremala na deset minuta za računarom, pa kad sam se trglala, ne znam koji je dan i godina, ni ko sam i je l' imam sutra pismeni iz matematike. Dovraga i majčinstvo. Veče, mrtvosana od posla, a onda umesto da se izvrnem i uživam, mesim deci kiflice, a niko me ne tera. SPASIO SE – kod nas za pokojnika kažu na sahrani i dovoljno govori o životu prosečnog Srbina.

Izgleda da kad pređete četrdesetu svi vam za rođendan žele zdravlje jer je valjda logično da počnete da se raspadate. Ipak sam i dalje šampion. Uspešno ubijam u pojam Jehovine svedoke, prestaju da dolaze posle mojih analiza. Daju mi one knjige, ja njih zovem da se vrate, da im ispričam, oni kažu, nemaju vremena.

Promenićemo svet, ako promenimo poznatu izreku u novu, koja bi glasila: „O živima sve najlepše!“ Taj glasni razgovor sa sobom je super, a onda uključiš i predsoblje. I kupatilo.

Da, ovo je iz zvaničnog saopštenja – Vlada Srbije dodelila 10.000 dolara školi na ostrvu Santjago u Zelenortskoj Republici za računarsku opremu srednje škole „Lucijano Garsija“ u San Lorensu duš Oranguš. A tamo klima za poželeti. 24°C u decembru. Leti do 29. Neko je sebi pronašao gde će da beži...

Koliko sam razumela predsednika, mi ćemo Kinezima da izvozimo svinjske papke i glave, a onda ćemo zajedno da pravimo leteća kola. Ko još kaže da Vučić nije bog pregovaranja ili je zlonameran ili laže. Papci i svinjske glave za leteće automobile. Praktično džabe. Zamislite slava – nema pihtija ili nema svinjske glave da se iznese pred kuma. Pa, bruka, prijatelji, bruka...

Najveću slobodu govora imaju oni koji nemaju šta da kažu... Tuga. Bes. Strah. Gorčina. Ili obrnutim redom. Svejedno. Kako god da su poređane, nemoć je suština.

P. S. Nisam imala šta da kažem, pa sam počela da pišem.

Nataša ANDRIĆ

TELEVIZIJA
Vijesti

BOJE JUTRA

JUTARNJI PROGRAM TELEVIZIJE VIJESTI

**RADNIM DANIMA
OD 6:30^h DO 9:30^h**

Saobraćajnice kao ratište

U Crnoj Gori se, kako je saopštila policija, između srijede i četvrtka dogodilo 14 saobraćajnih nezgoda u kojima je pet osoba lakše povrijeđeno. Istovremeno policija je oduzela 35 vozačkih dozvola i pet pari registarskih tablica. Izdato je čak 597 naloga za uplatu novčanih kazni i podnijete 64 prekršajne prijave protiv vozača.

I tako iz dana u dan. Na našim putevima strada se kao na ratnom frontu. Zbog nesavjesnih vozača i saobraćajne nekulture mnogim vozačima više se ne sjeda za volan, jer nisu nikad sigurni da li će preživjeti ako izađu na naše puteve. Zato policija treba da bude još rigoroznija i da na našim putevima bude što više patrola. To će, nadam se, smanjiti broj saobraćajnih udesa u kojima najčešće ginu nedužni mladi ljudi, i da će nesavjesni vozači više poštovati saobraćajne propise i smanjiti gas.

Milan Lončar
Podgorica

Tri primjera humanosti

U ovoj našoj državi, koju su osvojili kriminal, korupcija, siromaštvo, nezaposlenost... nije sve crno. U posljednje vrijeme čuli smo i za nekoliko sjajnih primjera humanosti. Na nekoliko njih i ja želim da podsjetim. Nikšićanka Slavka Čolaković ustupila je stambeni objekat podstanarki Rajki Dimitrijević, koja brine o dvoje djece bez roditeljskog staranja.

Nedavno smo saznali da su Nikšićanke Konstantina Maraš i Tatjana Vukićević donirale bubrege svojim sugrađanima.

Zahvaljujući Tatjani njen komšija Nikola Mijušković od marta živi bez dijalize, a Iliji Bulajiću treba da bude „presaden“ bubreg sugrađanke Konstantine.

Nadam se da će ove primjere

humanosti slijediti i drugi građani Crne Gore kada su u mogućnosti i kada se za to ukaže prilika.

Radmila Jokić
(elektronskom poštom)

Manastirska 3, 85340 HERCEG-NOVI

Tel/fax: 031 344 244

E-mail: radio.delfin@t-com.me

www.radiodelfin.me

PRETPLATA

Correspondent bank:
Swift Address: RZBAATWW
Name & Address: RAIFFEISEN BANK INTERNATIONAL AG VIENNA, AUSTRIA
Beneficiary's bank:
Party Identifier: 1-55.097.455 EUR
Swift Address: LOVBMEPG
Name & Address: LOVCEN BANK AD BULEVAR DZORDZA VASINGTONA 56
81000 PODGORICA, MONTENEGRO
IBAN ME25565005010000413202
Name & Address: MONITOR DOO
PODGORICA, Trg republike-PC Ražnatović bb,
Podgorica
Kopiju uplate obavezno poslati
na fax: +382 20 242 306 ili na adresu:
81000 Podgorica, Ul.Trg republike bb

OMBUDSMANKA MONITORA

Paula Petričević, ombudsmanka *Monitora*, redovno prati rad našeg nedjeljnika. Njena djelatnost je transparentna i njene ključne nalaze objavljujemo. Ukoliko mislite da smo prekršili neko od načela Kodeksa novinara Crne Gore ili se ogriješili o druge profesionalne i etičke standarde, obratite se našoj ombudsmanki na email adresu: monitor.omb@gmail.com ili poštom na adresu: Trg Republike bb

Redakcija *Monitora*

TRI DECENIJE OD TZV. ANTIBIROKRATSKE REVOLUCIJE (VII)

Puč je uspio

**Jedanaestog
januara 1989.
ostavke je
podnijelo
državno
i partijsko
rukovodstvo,
a na političku
scenu stupaju
Momir
Bulatović, Milo
Đukanović
i Svetozar
Marović**

U Titogradu je novo “događanje naroda” održano 11. januara 1989. godine. Tada je cijelo crnogorsko državno i partijsko rukovodstvo podnijelo ostavku.

Kolektivne ostavke podnijeli su članovi Predsjedništva Crne Gore i Predsjedništva SK Crne Gore, kao i predsjednik Skupštine **Veselin Vuksanović**.

Ostavku su podnijeli i članovi Predsjedništva SK Jugoslavije **Vidoje Žarković** i **Marko Orlandić**.

To je praćeno burom oduševljenja i pjesmom „Jugoslavijo, Jugoslavijo“, i „Crna Gora u boj kreće“...

Na političku scenu tada stupaju **Momir Bulatović, Milo Đukanović, Svetozar Marović** i ostali „mladi, pametni i lijepi” koji su od Crne Gore stvorili današnju državu nesmjernjive vlasti, državu kriminala, siromaštva, korupcije...

Miting je počeo 10. januara. Prema tadašnjim procjenama okupio je oko 70 000 građana.

Na protest ispred zgrade Skupštine Crne Gore prvi su stigli radnici „Radoja Dakića“ i studenti Univerziteta Crne Gore. Nešto kasnije pridružili su im se radnici Željezare „Boris Kidrič“, Pivare „Trebjesa“ i brojnih drugih radnih kolektiva.

Nošeni su transparenti: „Hoćemo slobodu, socijalizam, samoupravljanje i ravnopravnost“, „Ovo je demokratija – narod je sudija“, „Smrt neprijatelju Jugoslavije“, „Hoćemo jedinstvenu Jugoslaviju“. Orile su se pjesme „Otvorite se vrata stara evo ide Željezara“, „Oj, Skupštino, mirno stani, evo idu Nikšićani“...

Formiran je Organizacioni odbor, koji je sastavio zahtjev od šest tačaka, od kojih je ključna bila da ostavke

podnesu svi funkcioneri u Republici Crnoj Gori i njeni predstavnici u SFRJ.

Miting je trajao čitavu noć i nastavljen je sutradan sa većim brojem učesnika.

Služba državne bezbjednosti Crne Gore, u saradnji sa jugoslovenskom i kosovskom, bila je, u okviru akcije „Korab“, detaljno upoznata sa aktivnostima glavnih aktera iz oktobarskih mitinga: **Miroslava Šolevića, Pavla Milića, Nade Jovović, Boža Božovića, Mojaša Čorovića, Blaža Papovića, Sretena Četkovića**... te pojedinih novinara iz beogradske *Politike* i *Duge* da spremaju konačno rušenje crnogorskog rukovodstva.

Desetak dana ranije **Milorad Vučelić**, beogradski novinar i bliski saradnik Svetozara Marovića, predsjednika Izvršnog odbora Skupštine opštine Budva, hvalio se: „U oktobru je bilo planirano definitivno rušenje crnogorskog i vojvođanskog rukovodstva, mitingaški pohod na BiH, Hrvatsku i Sloveniju, i za 29. novembar proglašenje treće Jugoslavije na čelu sa **Slobodanom Miloševićem**. Međutim, crnogorsko rukovodstvo bilo je tvrđe nego što smo očekivali, ali predstojeći odstrel neće preživjeti!“

Repriza oktobra mogla se naslutiti i na osnovu burne sjednice komunista IGM „Radoje Dakić“, održane noć uoči 10. januara. Sa nje je poručeno da najodgovornijim rukovodiocima Crne Gore više nema mjesta za njenim kormilom. Među onima koji su izrekli takvu presudu bio je i Predrag Bulatović.

Čim su „dakićevci“ stigli pred Skupštinu, počeli su da skandiraju:

„Ostavke, ostavke“... Kroz titogradsko sunčano jutro odjekivale su pjesme i povici: „Dolje foteljaši“, „Dolje crvena buržoazijo“, „Druže Tito, mi ti se kunemo“, „Otvor'te se vrata stara, evo ide *Željezara*, da prekroči Žutu gredu da vam čita abecedu“...

Na transparentima poruke: „Glavu damo Kosovo ne damo“, „Narod će vam suditi“, „Bulatović nije gori samo što se manje zori“, „Oj, Vidoje Žarkoviću, crnogorski Brankoviću“, „Đuranović Veseline, izdajniče domovine“, „Ne tražimo ništa novo nego carstvo Dušanovo“...

Oko 13 sati na predlog **Svetozara Vukčevića**, predsjednika Akcione konferencije Saveza sindikata „*Radoja Dakića*“, izabran je Organizacioni odbor mitinga: Svetozar Vukčević za predsjednika, **Radisav Bošković**, **Ismet Hadžijusufović**, **Predrag Lakić** i **Predrag Bulatović**, takođe iz „*Radoja Dakića*“, **dr Ljubiša Stanković**, **Ivan Brajović**, student, **Srđa Darmanović**, član omladinskog rukovodstva Crne Gore, **Milica Pejanović**, **Aco Đukanović** i **Momir Bulatović** – kao predstavnici

Univerziteta.

Organizacioni odbor je predložio, a okupljeni „jednoglasno usvojili“ obiman tekst zahtjeva. Njima je traženo da svi partijski i državni funkcioneri u Crnoj Gori, kao i oni iz Crne Gore na jugoslovenskim funkcijama, podnesu ostavke, jer su, pored ostalog, odgovorni što su ekonomska i politička kriza dovele „radnike, omladinu, studente i veliki broj stanovništva na prag bijede“. Krivi su, kako je navedeno u zahtjevima, i za „dugogodišnju kontrarevoluciju i genocid na Kosovu“...

Zahtjeve je pročitao Momir Bulatović, sekretar Univerzitetske konferencije Saveza komunista. Bulatović je tada bio poznat širom Jugoslavije zbog poruke upućene 10. decembra crnogorskom partijskom rukovodstvu: „Dovoljno je samo da vi odete!“

Poslije čitanja zahtjeva Organizacionog odbora, iza mikrofona počeli su da se smjenjuju znani i neznani. Prvi je govorio direktor „*Radoja Dakića*“ **Drago Šofranac**, zatim njegov imenjak **Drago Vučinić**, direktor ŽTO Titograd, pa profesor **Slobodan Vujačić**...

Oko 16 sati i 30 minuta, republičko rukovodstvo primilo je na desetak minuta Milicu Pejanović-Đurišić, Predraga Bulatovića, dr Ljubišu Stankovića i Momira Bulatovića. Revoltirani što je taj susret trajao tako kratko, mitingaši su počeli da se kreću prema zgradi Skupštine uz uzvike „Lopovi, lopovi“, „Izlazite napolje“, „Ostavke, ostavke“... Milicija ih je uz velike napore sprečavala da ne uđu u skupštinsko zdanje.

Tada se mitingašima obratio Momir Bulatović. Pošto im je prenio poruku rukovodstva da ono ne snosi odgovornost za dalji tok mitinga, Bulatović je rekao da Organizacioni odbor prekida rad jer „više ne može da doprinese ostvarivanju zahtjeva“, vraća mikrofone Skupštini i silazi među mitingaše da sa njima nastavi protest.

Pozdravljen je skandiranjem: „Imamo oružje“, „Ovo je Srbija“, „Milošević Slobodane, najsrećniji u godini dane“...

Nakon trideset sati mitingovanja, u 14 sati i 30 minuta, na stepenicama Skupštine, vidno raspoložen, pojavljuje se Momir Bulatović i saopštava: „Narod je pobijedio, jer je i morao da pobijedi! Svi zahtjevi su ispunjeni!“ Grad se prolamao od uzvika, pjesme i zvižduka, odjekuju rafali iz pištolja, grljenje, ljubljenje... Iz zgrade Skupštine kreće kozaračko kolo, prolazi kroz milicijski kordon i gubi se u nepreglednoj masi naroda...

Opštenarodno veselje trajalo je oko sat i po, a onda su zadovoljni mitingaši počeli da se razilaze.

Iza njih je na jednom stablu ispred zgrade Skupštine danka ostao da visi transparent: „Ostatku na zdravlje“.

Novo rukovodstvo Crne Gore je svoj program nazvalo „Nova razvojna filozofija Crne Gore“. U suštini to je bila politika Slobodana Miloševića, kojom je umjesto samostalnog i ravnopravnog faktora Federacije marginalizovan položaj Crne Gore.

(Nastavlja se)

Priredio: Veseljko Koprivica

• PUČ U ORGANIZACIJI MILOŠEVIĆA I NOVOG CRNOGORSKOG RUKOVODSTVA: Januarski miting u Titogradu

NINA BOŠKOVIĆ

O dakle zanimanje za novinarstvo?

Nijesam od onih koji su u nekom momentu svog odrastanja pomislili da jednog dana žele da budu novinari, niti neko ko je, uočivši na malom ekranu određenog reportera ili voditelja, poželio da baš tako, sa mikrofonom u ruci izvještava o određenoj temi, osobi ili događaju. Novinarska priča u mom životu je tek krenula, i to spontano. Kao gledaoca, oduvijek su me privlačile reportaže, biografije, putopisi, priče o ljudima „iz naroda” koji su bez namjere da budu jedinstveni, drugačiji od ostalih. S vremenom sam negdje, u dubini duše, zamišljala sebe kako na drugom kontinentu učim neku borilačku vještinu, istražujem ruralne predjele, pokušavam da nađem zajednički jezik sa preostalim pripadnicima nekog amazonskog plemena... Nego, da bi se do toga došlo, najprije treba izučiti svoju zemlju. Ako baš nastojim da u prošlosti nađem neku sponu sa novinarstvom, onda bih se vratila u daleku 97. godinu, i skromno učešće u reklami lokalne radio- televizije, u mom rodnom gradu.

Kada ste počeli da se bavite ovom profesijom?

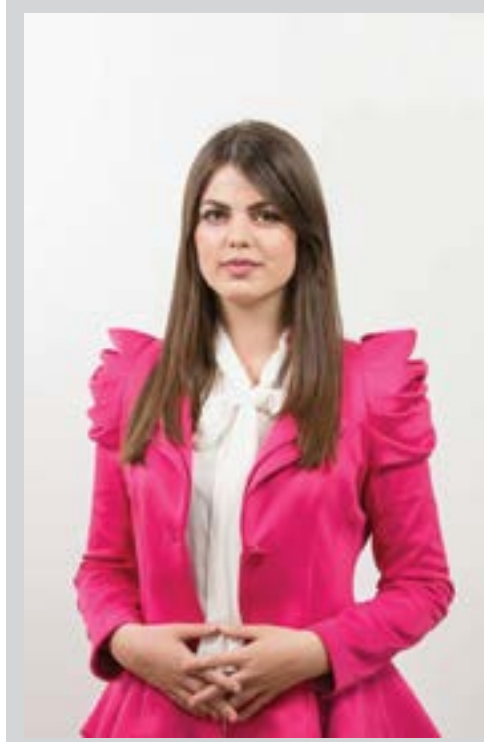
Iako sam diplomirala na Fakultetu političkih nauka (smjer Diplomacija), sa novinarstvom nijesam imala dodirnih tačaka. Sticajem okolnosti, prošlog ljeta sam stažirala u CIN-CG, i to je bila polazna tačka kada je u pitanju novinarstvo. Konkretno u Televiziji Vijesti sam od skoro, tačnije od januara ove godine.

Radili ste i u CIN-CG koliko Vam je to iskustvo koristilo?

Kao što sam pomenula, praksa u CIN- CG, bila je ulaz u svijet medija. Angažman je bio jako sadržajan i koristan. Ono što je najvažnije, gospođa Milka Tadić-Mijović koju jako cijenim, bila je ta koja je sugerisala da se okušam u TV novinarstvu, i tada, u okviru projekta u čijem fokusu je bila RE populacija, snimim prvi prilog na temu prosjačenja. Sve mi je bilo neobično i novo, na tom snimanju nijesam znala ni šta su „pokrivalice”, „offovi”, itd. No, kako novinarstvo traži brz ritam, postepeno sam počela da se prilagođavam, iako mi multitasking nije baš jača strana.

Koji su izazovi televizijskog novinarstva?

Postoji niz izazova. S obzirom na broj ljudi sa kojima svakodnevno sarađujete i komunicirate u redakciji, putem telefona ili na terenu, morate biti fleksibilni i naći kompromis, jer su u

Nina Bošković rođena je 1993. u Nikšiću. Završila Gimnaziju Stojan Cerović, a 2016. diplomirala na Fakultetu političkih nauka u Podgorici, smjer Diplomacija. Prije novinarstva, radila u NVO sektoru. Hobi su joj salsa i latino plesovi

pitanju različite naravi i profili ličnosti. Morate biti spremni na nepredvidive situacije, naročito kada je u pitanju uživo program, gdje dosta toga može da se desi. Pri tom, izgled treba da je zadovoljavajući, na licu ne treba da se primijeti trenutno raspoloženje, koje kod svih nas nije uvijek pozitivno. Gledaocu na prvi pogled djeluje možda bezazleno, ali iza priloga od par minuta stoji veliki rad, trud i uloženo vrijeme mojih kolega i mene. Najveći izazov je borba protiv stresa, zatim publika i pitanje „Kako udovoljiti auditorijumu?”. Po mom zapažanju, zahtjevno je kreirati proizvod koji će privući gledaoce, slušaoce ili čitaoce, naročito u vremenu kada većina s nestrpljenjem čeka novu vijest iz „Crne hronike”, kako bi je pročitala i žučno o njoj pavela raspravu, najčešće u vidu „rata komentara” na društvenim mrežama. Izazov je sa televizijskom ekipom ploviti morem, rijekama, jezerima; biti gost domaćina iz crnogorskih planina; upoznati i razgovarati sa muzičkim zvijezdama i glumcima, koji vas mogu iznenaditi svojim pristupom, pozitivno ali i negativno. Izazov je tokom ankete ubijediti ljude da ne jurišaju na ulicu mimo pješačkog prelaza kako bi izbjegli kameru, već jednostavno prođu i nastave svojim putem. Ne znate dok ne probate. Sve su to izazovi, duga je lista.

Tokom slobodnog vremena, gledate

li TV kod kuće ili ipak odmorite na drugi način?

S obzirom na to da sam kao student živjela u studentskom domu, gdje nije postojao televizor, jedno vrijeme skroz sam bila van tokova. Već kod kuće, u Nikšiću, s obzirom da u porodici dominira muška populacija, prirodno je da majka i ja, ponekad, sa moja četiri brata i ocem, pogledamo NBA utakmicu, Ligu šampiona i slično. Prija nam sportska atmosfera. Osim opuštajućeg sadržaja, s obzirom na posao koji trenutno radim, nastojim da budem informisana, tako što pratim domaće ali i regionalne kanale.

Budući planovi?

S obzirom na to da imam 25 godina, za mene je prirodno da po pitanju profesije, još uvijek tražim i spoznajem sebe. Za sada, puštam stvari da idu svojim tokom, i ne planiram previše unaprijed. Ukoliko novinarstvo bude moj poziv, voljela bih da se profilisem kao neko ko kreira priče o zanimljivim mjestima, inicijativama ali i običnim ljudima koji zbog neke svoje specifičnosti, zaslužuju prostor i pažnju javnosti, te samim tim, skreću misli sa mračnih tema koje se svakodnevno nameću. Ako ipak, iz nekog razloga, ne zaplavam trajno u ovim vodama, rado ću biti u oblacima, kao član posade neke kvalitetne aviokompanije.

Predrag NIKOLIĆ